

14

24538

10

24538

no 251

~~num. ff. cap. 2 num. 43.~~

108

Champana

CONTROVER-
SIA DE NECESSARIA
RESIDENTIA PERSONALI EPIS-
coporū & aliorum inferiorū Pastorum, Tridenti
explicata per fratrem Bartholomeum Car-
ranzan de Miranda instituti beati Do-
minici Hispaniæ Prouincialem.

1a

24538

SALMANTICAE.
Excudebat Andreas de Portonarijs.
M. D. L.

ILLVSTRI AC RE-
 VERENDISS. IN CHRISTO PA-
 tri ac D. Domino Francisco de Navarra, Epi-
 scopo Ecclesie Pacensis. F. Bartholomeus
 Carranza de Miranda, Christi gra-
 tiam, & perpetuam in Do-
 mino foelicitatem.

NCIDIMVS, pater in
 Christo mihi obseruandissi-
 me: in tempora calamitosissi-
 ma. Peruenere res in eum lo-
 cum, quem nec mali homines
 suis cupiditatib⁹ sperare sunt
 ausi, nec boni timuerunt posse
 fieri, vt ad hanc perfidiam de-
 uenirent. Nutat res Christiana, laborat sua potentia
 imperium sacerdotale, dormiunt interim, quibus subue-
 niendi imperium datum est. Plebs nodum sua rescuit
 mala, more hominum, qui postremi, si quid domi tur-
 batum est, intelligunt, qui verò medium obtinet locum,
 rem videntur tractare alienam, & dum priuatis cõ-
 modis student, communia contemnunt, aut si non con-
 temnunt, sese incendio subtrahunt, quod nolunt, etiam
 si possent, sua ruina extinguere: ruinam vocantes exi-
 stimationem & opinionem popularem: & si quid ar-
 genti repositum habent, nequid interim pereat, omnes
 missitamus,

missitamus, in aurem loquimur, & nutibus tantum
 significamus, quæ in rem Christianam erat, in culmi-
 nibus tectorum & in plateis prædicari, & stentoreo
 clamore omnium auribus obtrudi. Quòd si roges, vn-
 de putem datam hanc stragem in Christi ouibus: non
 aliunde (teste conscientia mea) dicere possem, quã ex
 socordia & negligentia hominũ tui ordinis, oues cõ-
 missas prædam arbitrantur, & semel tradito episcopa-
 tu, quasi re benè gesta, in vtramq; dormiunt aurem,
 aut in hac parte securi, aliam prædã maiorem ambiunt.
 Gaude, pater optime, quòd te ista nõ tangunt, legerat
 te Caesar inter eos, penes quos summa fidei vertitur in
 Hispania: curasti pro vtilitate ouium tuarum vincula
 illa abrumpere: accitus deinde ad hoc concilium, ma-
 turasti ne in mora esses, si quam opem labati Ecclesie
 pro tua virili ferre posses. Præfecerat iam te Caesar
 anno proximo elapso conuentui Illiberritano, quem
 Granatensem vocant, vt eius illic partes ageres præfe-
 ctus prætorio: sapienter quidem ille, qui tuam fidem,
 industriam, & prudentiam perspectam habet: sed tu
 noluisti tibi deesse in tanto rerum cardine. Vidisti nõ
 posse te Christi vicarium agere & Caesaris, hoc est, vt
 & oues pasceres spirituali victu, & leoni rugienti in-
 terdum occurreres, & scabiem depelleres, & reiculas
 semoueres, & simul totus esses in litibus occupatus, in-
 uigilans rubricis Iustiniani, vtilibus quidem illis, sed
 tamen humanis, & ab aliis hominibus tractandis.
 Quid episcopo cum stillicidiis & aqua pluvia, qui è
 A 2 lapide

lapide Christo viuam aquam & salientem in vitam
eternam elicere debet suo gregi? Vidisti, inquam, quā
præposterum erat, pastorem spirituum & patrem ani-
marum sedere iudicem causarum ciuiliū, doctorem
illius philosophiæ cœlestis iugiter diu noctuq; impedi-
ri in administrandis legibus imperatorū (immittat
Christus hanc mentem Casari & aliis principibus
Christianis, vt velint excludere & arcere à suis aulis
prætoris, & tribunalibus ecclesiasticos ministros, &
tractent fabrilia fabri) Deniq; excusasti te, gratias
interim agens, quòd te tãto muneri parem putasset: ni-
mirum sciebas quā Christianum haberes Imperatorē,
nec dubitabas futurum id, quod postea res indicauit:
quin Casar hac de re plus te esset amaturus: recepit
excusationem tuam, & te, qua est pietate, laudauit in
frequenti magnatum corona. Onero sat scio pudorem
tuum, sed patere me in hac diuertere tam rara exempla
nostræ tempestatis: quæ tamen si olim audita fuissent,
nullo futura erant in pretio. Quis enim ex illis sanctis-
simis patribus episcopū laudaturus erat, qui monstrū
non faceret? An non meminissent quid Christus Iesus
dominus noster in huiusmodi negotio fecisset, cū fra-
tres de familia herciscūda repellit. Quis, inquit, homo
me constituit iudicem aut diuisorē supra vos? An non
credis cū hæc dixerit, se ipsum digito demonstrasse?
ac si diceret, me vos de his nugis iudicē facitis, me, in-
quam, quem pater misit mundi saluatorem? me, qui ve-
ni quærere & saluum facere quod perierat? me parti-

torem

3
torem cœlestium bonorum? me, inquam, dispensatorē
bonorum spiritualium & æternorum, petitis diuisorē
bonorum temporalium & carnalium? Nunc, pater opti-
me, ad eòdē mores pessum ierunt, vt episcopos simus lau-
daturi, quòd non aperte grassentur. O tempora, o mo-
res: ego, vt ingenuè fatear, nullam salutem moribundis
Ecclesiæ negotiis spero. Illud tantū superesse arbitror,
vt lachrymis à Christo contendamus, ne oues, sangui-
ne eius redemptas, culpa pastorum perire patiatur, &
Iosaphat regem Iudææ emulantes, dicamus Domino.
Cū ignoremus quid agere debeamus, hoc solū ha-
bemus residui, vt oculos nostros dirigam⁹ ad te. Quo-
niam & nunc contra Christi Ecclesiam ascendunt ar-
mati filii Moab & Amon, sicut & tunc contra Iudam
& Hierusalem. Ridebant nostri aduersarii mores &
abusus hætenus, nec immeritò quidem: ridebant etiā
nostram doctrinā, sed falsò: nec vllis cauillis aliquid
potuerunt obtinere, non labem, non rugam ostendere:
nunc verò (quod præ dolore scribere vix possum) ve-
reor vt Sathan, nec hanc partem reliquā nobis faciat:
nisi nos ipsos opponimus eius validissimo arietī. O pa-
ter, non satis erat periclitari in moribus, & in ea par-
te malè audire, nisi periclitemur etiam in doctrina?
Exoriuntur enim (vt audio) nonnulli, qui nunc tan-
dem in dubium reuocant, vnde Episcopi originem du-
cant, iure diuino an humano fuerint constituti. Tum
etiam an teneantur præsentis Episcopi suas oues pasce-
re: an verò satis sit mercenarium pastorem gregi præ-

A 3 ficere,

ficere, vt ipsi à cura soluti, alias res agant, hoc est, vt alter nomine quidem sit Episcopus, & ob hoc oues tōdeat, ne dicam deglubat: alter conductitiuus pastoris obeat munus. Noua sunt doctrinae, nec dubito, quin illarum, quas Paulus demoniorum vocat. Rogas, pater optime & in Christo mihi charissime, quid de huiusmodi controuersis sentiam, scio te nihil addubitare: vt qui diu in lege Domini sis versatus, in qua (vt optimè nosti) si abundat pius affectus, adest & rectus intellectus: operando enim discimus: & quò magis in operibus promouemus, eò magis in nobis cognitio diuina legis viget. Legisti non semel illud Davidis. Intellectus, inquit, bonus omnibus facientibus mandata Dei. Faciã tamẽ quod iubes, vel ob hoc solùm quòd iubes. Aperiam itaq; animum meum in re alioqui adeò clara, vt mihi videantur aduersus solem etiam loquuturi (vt vetus verbum est) qui hic dubitant, nedum qui in illam inclinant partem, quæ tibi stomachũ mouet. Sed iam ad cõtrouersia accedo, ne preludia ipsum opus superent. Vale in Christo perpetuo fœlix Pater obseruandissime. Tridenti in festis Mathiæ Apostoli. Anni. M. D. XLVII.

4

A R G V M E N T A O M N I V M
CAPITVLORVM SEQVENTIS
controuersia de residentia Pastorum Ec-
clesiæ in compendium redacta.

Caput Primum.

Declaratur quibus generibus argumentorum exami-
nanda sit præsens controuersia de residentia per-
sonali Pastorum Ecclesiasticorum.

Caput Secundum.

Explicatur & demonstratur per duo axiomata totus
status præsentis controuersia de residentia.

Caput tertium.

Quinq; testimoniis veteris testamenti probatur ne-
cessaria residentia personalis ministrorum Eccle-
siæ, ex libro Num. cap. 18. ex libro Prover. cap. 27.
ex Ezechiele Propheta cap. 34. ex Zacharia cap. 11.
Postremò ex libro Nume. cap. 27. & Esa. 40.

Caput Quartum.

Testimonis tribus euangelicis, & vno ex actis apo-
stolicis, probatur residentiam personalem episcopo-
rum esse de iure diuino. Ex Matthæo capit. 10. ex
Ioan. eodem cap. Deinde ex eodem Ioan. cap. 21. Ex
actis Apostolicis cap. 20.

Caput Quintum.

Quinq; testimoniis apostolicis ostenditur de iure na-
turali & diuino, esse necessariam personalem resi-
dentiam ministrorum Ecclesiasticorum ex prima
ad Corin. cap. 9. ex prima ad Thessaloni. cap. 5. ex

prima ad Timotheum. cap. 3. ex secunda ad eundem cap. 4. ex prima Petri cap. 5.

Caput Sextum.

Explicatur noia episcoporum secundum usum diuinarum literarum. Nam & hac scriptura diuina partem esse videtur, quae, ut à spiritu sapientia indita, semper consonare debent rebus ipsis.

Caput Septimum.

Legibus conciliorum generalium & provincialium, comprobatur Pastorum Ecclesiae residentia necessaria.

Caput Octauum.

Summorum Pontificum decretis & doctrina episcoporum, personalis residentia necessaria conuincitur.

Caput Nonum.

Sanctorum Patrum & Doctorum Ecclesiae doctrina, residentia episcoporum demonstratur necessaria.

Caput Decimum.

Compendio recensetur & explicatur sententia Cardinalis Caietani circa praesens argumentum, cum firmiter eiusdem rationibus.

Caput Undecimum.

Argumentis humanis manifestatur vera, quae per fide scripturarum & Patrum Ecclesiae, docuimus de residentia Pastorum ecclesiasticorum.

Caput duodecimum.

Examinatur, an sint aliqua, quae possint excusare episcopum à perpetua residentia, & soluantur rationes aduersariorum.

CON-

5
CONTROVERSI
*de residentia ministro-
rum Ecclesiae.*

CAPVT PRIMVM.

**DECLARATUR QVIBVS GE-
neribus argumentorum examinanda
sit praesens controuersia.**

IN SACRIS DIS-
ciplinis multiplex est lo-
cus arguendi. Vnus est
ex sacrarum scripturarum
testimonio, & hic est fir-
missimus locus argumē-
tandi. Alter est ex sacro-
rum conciliorum generalium, vel prouincia-
lium traditione. Tertius est ex sanctorum, &
veterum patrum Ecclesiae sententia. Isti om-
nes sunt proprie loci theologici, quibus om-
nibus contendam demonstrare, vniuersos mi-
nistros Ecclesiasticos ex iure naturali, & di-
uino teneri ad residentiam personalem in Ec-
clesijs, à quibus temporalia stipendia desu-
munt. Postremo, addemus & rationes huma-
nas, qui locus arguendi non est alienus ab hac
disciplina, sed ne diu vagemur. Primum osten-
damus,

A 5 damus,

damus, vnde vim habeant quæ nobis præcipiuntur, & an pastores spirituales dignitate tantum nobis præsent & imperio, an etiã munere & officio. Magna quidẽ res est residentia pastoralis & grata omnibus esse debet & iucunda certè populo Christiano, quando quidẽ ex ea omnis instaurandæ Ecclesiæ ratio, omnis restituendæ religionis modus leges, instituta, mores, veterem Christianã, veramq; disciplinã reuocãdi facultas pendeat atq; proficiatur: quæ cum ita sint, & tanti referant, silere non licet, neq; in tanto religionis nostræ discrimine tantoq; animarum communi periculo cuiquam consulere potius, q̃ officio nostro, & publicæ utilitati.

CAP. II. QVO EXPLICATUR PER
*duo axiomata totus status præsentis
controversia.*

FORVM ad quæ legibus tenemur, quædam sunt iure diuino prohibita vel præcepta, quæ nullam institutionem habent à iure naturali, vt baptizari aqua & vsus aliorum sacramentorum. Alia verò sunt iure naturali prohibita, quæ nullã nouã institutionem

tionem habent à iure diuino, vt furari, mœchari. &c. Alia autem ab utroq; iure prohibita sunt, vel præcepta. V.g. reuerenter tractare sacramenta, mundum sumere coenam Dominicã, ne liceat vendere sacrã vestem, aut præbendam, quia sacra res est. Hæc pendent ab utroq; iure. Qui in istis offendit, omnia iura violat naturalia & diuina: quoniã hæc habent institutionem à iure diuino (ab eo enim sunt sacramenta & ministeria sacra) si tamẽ dederis aliquid esse à Deo destinatum ad sacra, aut assumi instrumentum ad sanctificandos homines (quod vocant sacramenta) iura naturalia prohibent illa vendere, aut emere. Nec opus est noua aliqua prohibitionem, aut lege diuina. Et eadẽ iura præcipiunt, vt isthec reuerenter tractentur. Huius tertij generis sunt, quæ nunc controuertuntur, de residentia ministrorum Ecclesiasticorum.

Futuros esse in Ecclesia Episcopos, & pastores alios inferiores iura diuina instituunt, & Apostoli tradiderunt. Actu. 20. Attendite vniuerso gregi in quo spiritus sanctus vos posuit episcopos ad regendam ecclesiam Dei, & 1. Timoth. 3. & Tit. 1. Et iura naturalia, & eadem diuina præcipiunt, vt faciant officia sua. Ideo vtriusq; iuris violator est, qui ab illo cessat. Quocirca statuatur. 1. conclusio quã
inter

inter orthodoxos indubitata processu operis demonstrabimus.

1. *Cōclu.* Omnes ministri Ecclesiastici præsertim Episcopi, & parochi ex iure naturali & diuino tenentur nō per mercenarios, sed personaliter facere officia sua.

Ex qua colligitur secunda cōclusio æquæ certa.

2. *Cōclu.* Ex utroq; iure tenentur Episcopi & parochi ad regularem & ordinariam residentiam, siue præsentiam corporalem in suis ecclesijs & diocesisibus.

Arbitror non esse diuersa, re, teneri ad usum officij, & ad residentiam personalem, sed solo nomine esse diuersa. Quoniam ad hoc, nempe personaliter residere, nemo tenetur nisi ppter illud, scilicet, vt faciat officium suum. Vnde si quid operis est, quod ponit absens Ecclesie sue facere, in eo non tenebitur Ecclesie adesse, quia cessante causa, cessant & illa, quæ ad eam consequuntur. Quocirca eisdem argumentis ostendemus vtranq; conclusionem.

Ad vtriusq; igitur euidentem demonstrationem statuamus ista ministeria & prælaturas Ecclesiasticas esse à Deo instituta, & ad hoc instituta, nempe ad certas actiones exercendas, vt patet ex Ioan. cum Christus instituebat

tuebat Petrum primum & summum Ecclesie pastorem, non dixit ei: Esto Pontifex, sed: pascere, gubernare, rege oues meas, gregem meum, certam operationem mandauit, nempe pascere, regere: & Num. 18. cum in lege institueret dominus sacerdotes: Aarōni & filijs suis tradit primitias pro officio sacerdotali: filijs autem Leui iubet donari omnes decimas pro ministerio, quo seruiunt ei in tabernaculo foederis: & 1. Timoth. 3. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, opus dixit, non imperium, non dominationem, non dignitatem, quanuis sit etiam præclara dignitas: & August. (explicans Paulum) inquit, exponere voluit Apostolus, quid sit episcopatus, quia nomen est operis, non honoris. Episcopi sunt superintendentes. &c. Et habetur. 8. q. 1. Qui episcopatum. Ergo sua institutione tenentur: ad præscriptam operationem. Et Hierony. ad Oceanum explicans eiusdem Apostoli verba. Siquis episcopatum desiderat. &c. opus, non dignitatem, laborem, non delicias, opus, per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio. &c. Idem ad Nepotianum. Episcopi sacerdotes, sciant se ministros esse, non dominos. Et infra subdit. Recordemur semper quod Apostolus Petrus præcepit sacerdotibus. Pascite enim

Augustinus.

enim qui in vobis est gregem Domini: prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundū Domini præceptum habetur distinc. 95. esto.

Origenes Origen. in Esaïam. Hom. 7. Qui vocatur ad episcopatum, non ad principatum vocatur, sed ad seruitutem totius Ecclesię. Si vis credere de scripturis quia in Ecclesia seru⁹ sit omnium, qui præest, suadeat tibi ipse Saluator & Dominus, qui talis tantusq; factus est in medio discipulorum, nõ quasi discumbens, sed quasi ministrans. Accipiens linteū postquam exutus est vestimentis. &c. *Bernard⁹* Bernar. ad Eugenium papam epistola. 237. Si Christus te misit, æstimabis tibi, nõ ministrari sed ministrare venisse, & ministrare, non solū substantiam, sed ipsam quoq; animam, sicut præfatus sum. &c. Huc facit canon ille ecclesiasticus. Beneficium datur propter officiū. Omne ergo ministerium ecclesiasticum institutum est ad aliquam actionem, hæc est status nostri tã firma & certa probatio, vt si opus sit, etiam aduersus omnes portas inferorum queat subsistere.

CAP. III. QVO TESTIMONIIS

veteris testamenti probatur necessaria residentia personalis ministrorum Ecclesię.

SED

ED iam ostendamus *Primus lo-
cus scri-
pturæ.* quod in principio promissimus nos ostensuros, teneri, scilicet pastores omni iure ad residentiam personalem, ac primum quid in sacris literis inueniamus incipientes ab scripturis veteris instrumenti.

Postquam Dominus sub Mose cõstituerat ministros tabernaculi sui Aaronem & filios eius addideratq; eorū coadiutores Leuitas fratres suos, dixit vniuersis. Excubate in custodia sanctuarij, & in ministerio altaris, ne oriatur indignatio super filios Israel. &c. *Num. 18.* omnia quę sanctificantur à filijs Israel tradi tibi & filijs suis pro officio sacerdotali legitima sempiterna, filijs autē Leui dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo foederis. &c. Hæc Dominus ad Aaronē. Omnia in figura fiebant apud illos, inquit Paulus, & tabernaculum illud nostrę Ecclesię figura fuit in Aarone & filijs, intellige pastores maiores, nempe Romanum cum cæteris episcopis orbis. In filijs Leui adsumptis à Domino, vt ministrēt maioribus ministris, nēpe Aarone & filijs suis, intellige inferiores pastores,

stores, quos olim vetus Ecclesia vicarios, vel coadiutores episcoporum vocabat. Vniuersis igitur dixit Dominus. Excubate in custodia Ecclesie mee, & in ministerio altaris mei, ne oriatur indignatio super populum meum. Non dixit dominus. Ne oriatur indignatio mea super vos dormientes aut ociosos, abalienatos à ministerio altaris mei, sed super populum meum, ostendens puniturum peccata sacerdotum in populo, non in illis tantum, quonia populus particeps semper est delictorum ministrorum. Vix caueri potest, vt corrupto sacerdotum collegio, non corrumpatur & populus, iuxta illud. Qualis populus talis sacerdos. Deinde si cessent sacerdotes fungi suo officio, necesse est, indignetur Dominus super Israelem, à quo semper offenditur, & nisi placetur intercessione sacerdotum, fauitura est ira eius in populum. Modò certum est sacerdotes in curijs Pontificum aut Cæsarium degentes, aut aliàs secularia negocia tractantes, non posse excubare in custodia Ecclesie sue, nec in ministerio altaris sui occupari. Si ergo id exigebat Dominus à Leuiticis ministris, quid exacturum putas ab Euangelicis? quorum iustitia abundare debet supra iustitiam scribarum, & pharisæorum? Meritò timeamus, vt hæc mala, quibus

bus nunc premitur Ecclesia, immiserit Dominus propter cessationem, & ignauiam Pastorum: deinde annota quòd cum assignat Dominus mercedem temporalem suis ministris semper subiungit, hæc tradidi tibi pro officio sacerdotali, & filiis Leui dedi decimas pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo, vnde collige quod si cessent ibidem seruire, non merentur mercedem eis assignatam.

Secundò, Salomon libro Prouerbiorum, inquit. Diligenter cognosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera: non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur tibi in generatione & generatione. Hebræa versio sic habet, cognoscendo cognosces faciem pecoris tui, & pone cor tuum ad greges. Bona pars doctorum Ecclesie putat hæc dicta ad ministros ecclesiasticos habentes curam aliquam animarum. Quid enim lucidius potuit proponi, vt intelligeremus lege esse prohibitam absentiam ministrorum ab ouibus suis? Si non satis est ministro de nomine tantum agnoscere oues suas, sed oportet (vt videmus ex præcepto Dominico) quod de facie etiam vniuersas & singulas agnoscat, que vix potest facere præsens & in suo munere vigilantissimus episcopus, quomodo absens poterit satisfacere huic præcepto spiritus sancti?

Secundus
locus scri-
pturae.
Prouerb.
cap. 27.

B Mini-

Minimè gentiū: quod dixit hīc Salomō spiri-
 tu dei afflat⁹ visa est apertè explicare eterna
 illa sapiētia Christus Iesus, dicēs: Ego sum pa-
 stor bon⁹, & cognosco oues meas, & cognof-
 cūt me meæ. Et paulo inferius. Et oues vocē
 pastoris audiūt, & sequuntur illū, quia sciūt
 vocē eius, & pastor proprias oues vocat no-
 minatim, & deducit eas, & cū proprias oues
 emiserit ante eas vadit: hęc Christus, hic pa-
 storū princeps et quiuis alius ver⁹ pastor co-
 gnoscēdo cognoscit faciē pecoris sui, suosq;
 greges cōsiderat. Et quid obsecro est dicere.
 Bon⁹ pastor animā suā ponit p̄ ouibus suis,
 nisi q̄ iuxta Hebręā versionē hic dicitur. Po-
 ne cor tuū ad greges, quę verba singularem
 quandā curā & insignē sui gregis dilectionē
 designant, de qua dilectione Ioannes. In hoc
 cognouimus (inquit) charitatē Dei, quoniā
 ille animā suā pro nobis posuit, & nos debe-
 mus pro fratribus animas ponere. Si pro fra-
 tribus quorum nō est peculiaris cura nobis,
 debemus vniuersi animas ponere, quāto ma-
 gis pastores hoc ipsum facturi sunt pro ani-
 mabus illorū p̄ quibus reddituri sunt ratio-
 nē dño in die iudicij? hic nihil exaggeramus,
 sed tantū relinquimus sola verba spūs sancti
 prudēti lectori expendenda, & quid sentien-
 dū sit de hac diuina ordinatiōe ipse iudicet.

Tertiò,

Tertiò, produco ex veteri testamēto Eze-
 chi. prophetā ad quē sic dicit Dominus. Fili
 hoīs propheta de pastoribus Israel, qui pas-
 cebāt semetipsos. Nōne greges à pastorib⁹
 pascuntur? Lac comedebatis, lanis operieba-
 mini, qđ crassum erat occidebatis, & gregē
 meū nō pascebatis. Quod infirmū fuit nō cō-
 solidastis, quod ægrotū nō sanastis, quod cō-
 fractum est, nō consolidastis, & quod abie-
 ctum est, nō reduxistis, & quod perierat, nō
 quæstistis, sed cū austeritate imperabatis eis,
 & cū potentia. Et dispersæ sunt oues meę, eo
 quòd non esset pastor, & factę sunt in deuo-
 rationem omnium bestiarum agri. Erraue-
 runt greges mei in cunētis montibus, & in
 vniuerso colle excelso, & super omnem fa-
 ciē terræ dispersæ sunt, & nō erat, qui requi-
 reret. &c. quo loco audi Grego. in Pastora.
 parte. i. cap. 6. Abiectū reducitur: cū quis in
 culpa lapsus ad statum iustitię ex pastoralis
 sollicitudinis vigore reuocatur, fracturā verò
 ligamen astringit, cū culpā disciplina depri-
 mit, ne plaga vīq; ad interitū deīuat, si hanc
 districtiōis seueritas non coarctat, sed sæpe
 deterius frāgitur, cū fractura incaute colli-
 gatur, ita vt grauius scissurā sentiat, si hęc im-
 moderatius ligamēta cōstringant: hactenus
 Greg. Nō video quid explicatius possit dici.

B 2

Hic

Hic opus est nō argumentatione aliqua, sed attentione sola & fide. Si ad hæc verba attendamus & credamus, q̄ ex ore domini prodierint, & ab spiritu domini proponantur, quis negabit teneri pastores ad perpetuam residentiam in suis Ecclesijs? Si hæc requirenda sunt à pastoribus, si ea cura, ea sollicitudo, vt quod ægrotum est in animabus fidelium contendant sanare, quod confractum est, alligare, quod abiectum est, reducere, & quod perierit ex numero fidelium, reuocare, viderint illi, si hæc absentes & ignorantes ouium suarum, quas absentes cognoscere minimè potuerunt, præstare poterunt. Quòd si possunt, dicant se nullo iure obligari, vt inter oues suas sint frequentes, & familiariter conuersentur. Quòd si non possunt (vt verū est) relinquunt aulas, & veniant ad caulas ouium suarum, & curam earum agant. Obserua lector verba illa Domini. Dispersæ sunt oues meæ, & factæ sunt in deuorationem bestiarum agri, eo quòd nō sit pastor. Quid est dictu non esse pastorem aliquem in Israel? Si nullus erat pastor, quid est, quòd Dominus dicit ad prophetam. Fili hominis propheta de pastoribus Israel. Et propheta clamat. Vt pastoribus Israel, & si veri pastores erant in Israel quid dicit, eo quòd nō sit pastor? Certum

tum est dixisse dominum, non esse pastores in Israel, quia perinde est, absentes esse pastores, aut ociosos, nec exercētes officia sua, quòd non esse pastores. Quid enim confert esse pastorem, si nihil agat? Huic veritati prætexunt aliqui, & causantur, quòd sint iustò occupati in negocijs & officijs publicis, quorum recta & bona administratio est Ecclesie maximè necessaria, & ideo per viros probos & doctos exercenda. Hac excusatione puto grauari magis peccatum eorū, quoniam stipendijs ecclesiasticis obeunt prophana munera. Sed & quanuis necesse sit, publica illa officia per tales viros administrari, non tamen hæc tam necessaria, & tam sacrosancta munera erāt propter illa deferenda, sed è contra, illa alijs deleganda, vt hæc possent per idoneos ministros ritè dispensari, sicut fecerunt Apostoli, de quorum successione Episcopi verè gloriantur. Qui cū œconomiam exercerent, & curam pauperum haberent, videntes quòd minimè possent vtriq; officio pro sua necessitate satisfacere, abdicarūt sese ab officio suo ciuili, & reseruarunt solū ecclesiasticum, elegerūt Diaconos siue œconomos, qui œconomiam exercerent, vt ipsi Apostoli prædicationi & orationi vacarent. Qua in re obseruandum est, quàm longe ab

Apostolis distent nostri pastores. Nam Apostoli retinuerunt id officium, quod verè Apostolicum erat, puram administrationem euangelij. At, nostri pastores abdicato alijsq; delegato prædicandi euangelij, officio, retinuerunt sibi ciuilia & prophana ministeria. Vt nam ad mensas & curam pauperum, quam reliquerunt Apostoli, isti rediissent.

Quartus locus scripturae.
Zachariae cap. II.
Præterea quarto sunt verba Domini ad Zachariam prophetam dicentis. Adhuc fume tibi vasa pastoris stulti, quia ecce ego sufficio pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quaeret, & contritum non sanabit, & carnes pinguium comedet. O pastor & idolum derelinquens gregem, gladius super brachium eius, & super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur, & oculus dexter eius tenebrensens obscurabitur, Hæc dicit Dominus. Vide quam graphicè depingantur nonnulli pastores huius nostræ tempestatis, qui habent quidem vasa pastoralia, peram, baculum, & mitram, & lacte ouium fruuntur: gregem tamen eis commissum non pascunt: Hos appellat spiritus Domini, pastores & idola. Pastores quidem, propter autoritatem episcopalem, quam etiam mali pastores retinent: idola, propter representationem eius rei, quam verè non habent, sed mortuam

mortuam illius imaginem: faxit Christus, ne videamus & reliqua, quæ spiritus sanctus comminatur episcopis derelinentibus gregem sibi commissum, nempe gladium super brachium eorum, hoc est, super potentiam eorum temporalem, sicut iam ab Aquilone descendebat, dissecans, & perdens ecclesiasticam potestatem, nisi dominus Ecclesie sue misertus, per Carolum Cæsarem huic gladio occurrisset, qui in fortitudine brachij sui, aduersario-rum Ecclesie comminuit hoc anno potentiam.

Per oculum dextrum intellige rectitudinem iudicij, prouidentiam, sollicitudinem, in agendis, intelligentiam legis, & mysteriorum eius. Hunc minatur excæcandum Dominus pastoribus stultis, qui derelinquunt gregem, contra quos spiritus Domini adhuc clamat per Hieremiam. Sacerdotes non dixerunt populo meo, ubi est dominus, & tenentes legem nescierunt me. Et pastores preuaricati sunt in me. Hoc ipsum visus est dixisse Hieronymo. cum scriberet ad Heliodorum. Non omnes episcopi, episcopi sunt, quoniam episcopus Græcè inspector est siue curator. Hinc falsò dicuntur episcopi, qui sibi viuunt, non gregi, sed de nominibus, suus post erit locus.

Duo sunt hoc loco, quæ meo iudicio euidenter demonstrant immane delictum reputari apud Deum absentiam episcoporum à suo grege.

grege. Primum est, quia eiusmodi episcopos derelinquentes greges, vocat spiritus Domini pastores & idola. Alterum est seuera illa poenae interminatio. Brachium eius ariditate siccabitur. Quibus malis non solet cominari Dominus, nisi ubi est insigniter offensus: quae duo lectori expendenda relinquo.

Quintus
locus scri-
pturae.
Num. 27.

Esa. 40.

Item lib. Num. Moses, cui iam significata erat mors sua, de pastore sui loco ordinando sic dominum allocutus est. Prouideat dominus deus hominem, qui sit super multitudinem hanc, & possit exire & intrare ante eos, & educere eos, vel introducere, ne sit populus domini sicut oues absq; pastore. Quibus verbis apertè Moses declarauit officia episcoporum, quae (vt vides) necessariò requirunt praesentiam personalem eorundem: confirmat hoc Esai. enunciando aduentum filij Dei in carne, describitq; illum pastorem, & in eo declarat munus spirituale pastorum, dicens. Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in signo suo leuabit: foetas ipse portabit. Diligentius adhuc haec duo loca considerarem atq; tractarem, nisi haberemus alia loca multò manifestiora, quibus collatis & ista liquidius manifestantur, & si ista non essent, illa sufficerent.

CAP.

CAP. IIII. QVO TESTIMONIIS
euangelicis probatur residentiam perso-
nalem ministrorum Ecclesiae
esse de iure diuino.

ATT H. 10. quādo mihi *Sextus lo-
fit Christus duodecim eius scri-
Apostolos per ciuitates pturae.
Israelis praedicare euan-
gelium, cū praefatus fuisset. Messis quidem mul- Matth. 10
ta, operarij verò pauci,
rogate Dominū messis, vt mittat operarios
in messem suam &c. Sed haec obiter annotemus, quia nō dixit Christus, sacerdotes pauci: doctores pauci: sed operarij pauci; quia semper orbis habuit sacerdotum & doctorū numerosam multitudinem, operarios verò, qui sacerdotum & episcoporum officio rectè fungerentur, semper habuit paucos. Haec igitur praefatus primò ordinauit, vt gratis ministrarent munera illa coelestia, tantum permisit, vt operantes apud illos salutem aeternam, quae ad vitā naturalem seruandā erant necessaria, desumerent, dicens. Edentes & bibentes, quae apud illos sunt, quoniam dign⁹ est operarius cibo suo. Theophi. hoc est, a discipulis pascemini: debebūt enim hoc vobis,*

B 5 vt opera-

vt operarijs. Dixit autē cibo non luxu, neq; enim delitiari oportet doctorem. Hæc Theophi. Expendamus vocem illam, operarius. Qui non est operarius, nō est dignus cibum desumere, nec illi debetur aliqua merces in Ecclesia. Sed qui non sunt in diœcesi sua, nō possunt in ea operari: ergo absentes non possunt iure accipere mercedem aliquam, cum non sint operarij. Hoc idē præscripsit Christus septuagintaduobus discipulis. Luc. 10. dicens. Comedite, & bibite, quæ vobis apponuntur, dignus est operarius mercede sua. Theophi. Pro mercede autem habete cibū, & ne quæratīs & pasci, & mercedem insuper accipere, sed cibum pro mercede habetote. Soli ergo operarij suscipiūt ex institutione euangelica mercedem in Ecclesia. Chryso. super Matth. cap. 10. Expēdamus vtranq; vocem, operarius, & mercede sua. Mercedē appellat, vt rem debitam dari sibi ostenderet. Dignus est operarius cibo suo dixit Christus, ne Apostoli plus aliquid quærat. Confirmatur hoc ex verbis Pauli in. 2. ad Timo. 2. Sollicitè autē cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operariū inconfusibilem, rectè tractantem verbū veritatis. Quo loco Paulus instruit episcopum, & præcipit vt se exhibeat operarium inconfusibilem. Secundò confirmatur hoc

hoc ex eodē Paulo. 1. Timo. 5. Qui benè præfunt præbyteri, duplici honore digni habentur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Dicit enim scriptura. Dignus est operarius mercede sua, & non alligabis os boui triturati. Obserua verba Pauli, docet duplici stipendio dignos presbyteros, sed eos tantum, qui benè præfunt, & eos, qui laborant in verbo & doctrina, quod probat per scripturam, quæ iubet: ne infrenetur bos triturans. Vnde ociosus bos poterat infrenari. Ergo & minister ociosus & absens potest infrenari, ne pascatur ex fructibus Ecclesiæ. Igitur si velint pasci, & fructus desumere, tenentur labore triturando messē Christi, quod absentes facere nō possunt. Ergo quatenus tenentur ad actionē ministerij & laborē, eatenus tenentur ad præsentiam regularem in Ecclesijs suis. Chryso. 1. Timo. 5. Duo adducit Apostolus testimonia: primū ex lege Deut. 25. Nō alligabis &c. Alterū ex Chryso. Dignus est operarius &c. & ambo sibi consentiunt: vult Dominus laborare doctorē. Itaq; si quis delicatus est, aut remissus fuerit, dignus profectò non est. Nisi quis fuerit bos triturans, & per gelu, & spinas iugū sustinens, traxerit, dignus nō est. Ergo Ecclesiæ præfides (audēter dixerim) nihil præter victum, & vestitū habere oportet, ne ad ista

ista terrena trahantur desiderio. Audi quid addit. Qui benè præfunt &c. Quid est benè præesse? Audi Christū. Bonus pastor animā suam ponit pro ouibus suis. Hæc Chrysoit.

Septimus locus scripturae. *Consulat lector B. Cyrillum in Ioā. li. 7. cap. 5.* Ioannis. 10. Christus describit cōditiones boni pastoris, dicens. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, & oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat nominatim, & educit eas: & cū proprias oues emisit, ante eas vadit, & sequuntur illum, quia sciunt vocem eius. Alienū autē non sequuntur, sed fugiunt ab eo; quia non nouerūt vocem alienorū. Hoc prouerbiū dixit Iesus &c. Nolo proponere efficacius argumentum, q̄ nuda hæc & simplicia verba Christi, oculis legentium subiicere. Considerent hæc, qui pastores se profitentur in ecclesia: & intelligant, quæ sint, quæ requirit Deus in pastoribus: & si valent hæc præstare vel ociosi, vel absentes, vel secularibus negotijs implicati. Ego ad tribunal suarum conscientiarū pro-uoco. Tantūm allegabo, quæ Christus ibidē de se subiiciat, dicēs. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis: mercenarius autem, cuius nō sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lup⁹ rapit, & dispergit oues. Mercenarius fugit, quia mercenarius est, & non

non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meę. Hactenus princeps pastorum Christus Iesus per hæc allegata, & probata ipsius Dei testimonio, ferant in hac causa sententiam si velint etiam ipsi aduersarij, libens astabo ad tribunal suarum conscientiarum: sed primò audient verba illa Christi. Bonus pastor proprias oues vocat nominatim, & educit eas, & cū proprias oues emisit, ante eas vadit. Quibus auditis cōdemnent meam sententiam si possunt. O tempora, in quibus iam bona pars episcoporum non putet sui esse muneris, vel residere apud ecclesias suas, vel vllam pastoralis functionis partem per se illis præstare, cumq; episcopi eò degenerarint cæteris prælatis, vt idem facerent, licentiam dederunt: & hinc ventum est ad præsentis Ecclesiæ calamitates & erūnas. Theophilactus in Ioannem. Hoc loco agnosces differentiam pastoris & mercenarij. Nam mercenarius quidem nescit oues: quod contingit, quia non sæpe illas inuisit: nam si sæpe inuiseret, cognosceret illas, ac pastor, qualis Christus, cognoscit suas oues: quia curā illarum agit, & rursus cognoscitur ab illis, quas visitatione dignatur, & propter consuetudinem agnoscētium suum curatorē. Obserua quid interfit

*Theophi-
lactus.*

interfit inter mercenarium & pastorem. Ille si lupum videt venientē, fugit: quia non pertinet ad eum de ouibus. Iste verò ponit animam suam pro ouibus suis. Et quot exēpla nobis exhibent huius doctrinæ præsentia hæc deploranda secula? Quid perdidit totā ferè Germaniam, nisi ocium & absentia pastorum? Volentes esse principes seculares, desierunt esse pastores. Venerunt lupi in stabulum ouium, non inuentis pastoribus raperunt, & aberrare fecerunt oues, sicut nūc miserè per varias hæreses & sectas aberrant. Quæ mala flebat olim Dñs per Hiere. cap. 50. Grex perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos, feceruntq; vagari in montibus, de monte in collē transferūt, oblitus sunt cubilis sui. Quid abalienauit à tota Ecclesia Angliam, nisi quòd vix vnus pastor inuētus est, qui poneret animā suam pro ouibus suis? Et cūm hæc sint luce meridiana lucidiora, sunt non rari pastores, qui sibi persuadēt se nullo iure teneri, vt sint cum ouibus suis, nisi constitutione quadam Pontificia, non autem cōstringi lege aliqua diuina, aut naturali. Hoc loco idē Theophi.

Theophi-
lactus.

inquit. Hinc differentiam mercenarij & pastoris elicies. Nam mercenari⁹ ignorat oues, quia rarò visitat eas: pastor verò cognoscit oues

oues proprias, tanq̄ erga eas sollicitus. Item Chryso. super Ioan. 10. hom. 59. explicant verba Dñi: Ego sum pastor bonus, ita scribit. Magnū quiddā dilectissimi, magnū, inquā, est Ecclesiæ prælatio, & quæ multa indiget sapientia & fortitudine qualē Christus proposuit, vt nunq̄ oues deseram⁹: lupo generosè resistam⁹. Hæc enim inter pastorē, & mercenariū differentia. Alter proprię, contēptis ouib⁹, alter sua contēpta, ouiuū semper salutem inuigilat. Et hoc ipsū ex testimonio Ezechielis cōfirmat. c. 34. Væ pastoribus Israel &c.

Chryso-
stomus.

Quidam voluit infirmare argumentum acceptum ab hoc loco, dicēs verba huius capituli pertinere ad solum Christum, nec ad alium pastorem posse accommodari: ac proinde aiebat, quæ in eo capite dicuntur, non esse requirenda ab alio pastore ecclesiastico, nec ex his sumendum argumentum, vt probaretur residentia ex iure diuino. Sed quàm sint hæc voluntariè dicta, patet. Primò, idē Apostolus, qui ex persona Christi recensuit, quæ hoc capite annotatur, scripsit in epistola sua prima (& forsā arguēs ex his, quæ scripserat in historia euāgelica) In hoc cognouim⁹ charitatē Dei, quoniā ille animam suā, p nobis proposuit, & nos debem⁹ pro fratrib⁹ animas ponere, hīc Ioānes ex facto Christi arguit, quid nos debeamus

Dilutio
obiec-
tionis
cuius
dam.

Augustinus
super
Ioan.

debeamus facere, ad hunc modum ex his, quæ hoc loco dixit Christus de se, proponens se ipsum exemplar à nobis imitandum, arguere debemus, quæ sint, quæ ille requirat à reliquis pastoribus ecclesiasticis, quod & ante nos fecerunt omnes patres Ecclesiæ. Augustinus in epistola ad Honoratum arguit, quod instante aliqua persecutione ouium, episcopus non potest fugere: quia exemplo Domini, tenetur bonus pastor ponere animam pro ouibus suis: simile quid collegit, ubi ait. de verbis Domini. Serm. 50. pastor bonus Christus, quid Petrus, nonne bonus pastor? nonne & ipse animam suam pro ouibus posuit? Quid Paulus? Quid cæteri Apostoli? Quid eorum tempora consequentes beati episcopi Martyres? Quid etiã iste sanctus Cyprianus: Nonne omnes pastores boni? Non mercenarij, de quibus dicitur. Amen dico vobis perceperunt mercedem suam? Omnes ergo isti pastores boni, non solum quia sanguinem fuderunt, sed quia pro ouibus fuderunt. Idem alibi citatus in cathena. Si autem præpositi Ecclesiæ, qui filij sunt, pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnus membra pastoris, & quidem, qui pastor est, dedit hoc membris suis. Nam & Petrus pastor, & cæteri Apostoli pastores, & omnes
boni

boni episcopi. Vides, lector, secundum Augustinum verba huius capituli, non ad solum Christum pertinere. Eadem & fusiùs annotauit. B. Cyrillus in Ioannem, cuius verba infra recensebo. Deinde, Christus hoc loco distinguit inter mercenarium, & pastorem, & generaliter notat signa, quibus ille distinguitur ab illo, & vnum est hoc: quia bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis, nec fugit veniente lupo, quod facit mercenarius. Igitur non de solo Christo accipienda sunt, quæ hoc capite docentur, sed ab illo ad reliquos pastores transferenda, & ab eis requirenda.

Lib. 7.
cap. 3.

Octauo, arguitur ex verbis Domini ad Petrum, volens Dominus, ascensurus ad patrem, Vicarium in terris instituire, & Petrum vniuersæ Ecclesiæ pastorem præficere, dixit illi. Simo Ioannis diligis me plus his? Dixit ei. Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dixit ei. Pasce agnos meos. Dixit ei iterum. Simon diligis me? ait illi. Etiam domine, tu scis quia amo te. Dicit ei iterum. Pasce agnos meos. Dixit ei tertio. Petre amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me, & dixit ei. Domine tu omnia nosti, tu scis, quia amo te. Dixit ei. Pasce oues meas. Hoc loco solo scripturarum contendit Caieta. Cardinalis demonstrare certum & euidens Episcopos vniuersos teneri

Octauus
locus scri-
pturæ.

Ioan. 21.

Consulen-

du Chry

so. in ora

tione de

Beato Phi

logonio:

& de sa-

cerdotio

lib. 2. in

princi.

C ex

X ex præcepto iuris diuini ad residentiam personalem: & verè locus hic est, meo quidè iudicio, efficacissimus, quia verba illa tertio repetita: Pasce oues meas, sunt verum & absolutum Dñi præceptum, quibus aperte præcipitur ministerium pascendi & regendi oues Dominicas ijs, qui hæc curam susceperit, quod exerceri nulla ratione potest nisi adsit episcopus præsens. Quoniã ministerium pascendi implicat multa, quæ necessario requirunt præsentiam personalem, vt locupletissimè explicauit Card. Caietan. & nos fusiùs infra adnotabimus. Sic intellexerunt hunc locum fermè oēs Patres Ecclesiæ: quorum primo loco produco, Bernardum, qui super cãtica sermo. 76. Sic ait. Non ociosè toties repetitum est, Petre amas me, in cõmissione ouium: & ego quidè id significatum perinde puto, ac si illi dixisset Iesus: Nisi testimonium tibi perhibente cõsciẽtia, quòd me ames, & valdè perfectèq; ames, hoc est, plusquam tua, plusquã tuos, plusquam & te, vt huius repetitionis meæ, numerus impleatur: nequaquam suscipias curam hanc, ne te intromittas de ouibus meis, pro quibus sanguis utiq; meus effusus est. Terribilis sermo, & qui possit etiam impauida quorumuis tyrannorum corda concutere. Propterea attendite vobis, quicumq;

opus

opus ministerij huius sortiti estis. Attẽdite, inquã, vobis & pretioso deposito, quod vobis creditum est. Ciuitas est, vigilate ad custodiam: sponsa est, studete ornatui: oues sunt, intendite pastui: & hæc tria ad illam Domini trinam sciscitationem fortè non incongruè pertinere dicentur. Porro custodia ciuitatis, vt sit sufficiens, trifaria erit, à vi tyrannorum, à fraude hæreticorum, à tentationibus dæmonum. Sponsæ verò ornatus, in bonis operibus & moribus & ordinibus. Ac pastus ouium communiter quidem in pascuis scripturarum tanquam in hereditate Domini, sed est distinctio in illis. Nam sunt mandata, quæ duris atq; carnalibus animis imponuntur ex lege vitæ, & disciplinæ. Et sunt olera dispensationum, quæ infirmis & pusillis corde, de respectu misericordiæ apponuntur. Et sunt consiliorum solida fortiaq;, quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis, & qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Paruulis nanquè tanquam agniculis adhortationis lac, potus datur, non esca. Ad hæc boni sollicitiq; pastores impinguare pecus non cessant bonis lætisq; exẽplis, & suis magis quã alienis, nam si alienis & nõ suis ignominia est illis, & pecus ita non proficit. Si enim (verbi causa) ego

C 2 qui

qui videor inter vos pastoris gerere curam, vobis apposuerō Moyſi māfuetudinem, patientiam Iob, misericordiam Samuelis, Dauidis sanctitatē: & si qua sunt eiusmodi exēpla bonorū, immitis ipse, & impatiens atq; immisericors, & minimè sanctus, sermo, vt ve reor, minus sapidè eueniet, & vos minus au idè capietis. Verūm, hoc supernæ pietati re linquo, vt quod minus vobis ex nobis est, ip sa suppleat, & quod perperā, ipsa corrigat. Nūc verò bonus pastor hoc quoq; curabit, vt secundum euangelium inueniatur habere sal in semetipso: sciens quia sermo sale condi tus quantū placuerit ad gratiam, tantū pro derit ad salutem. Hęc interim de custodia ci uitatis atq; ornatu sponsæ, necnon & pastu ouiu dicta sint. Hęc Bernard⁹. Audis, cādide lector, testem omni exceptione maiorē, qui perspicuè & plenè cōfirmat sententiā nrām. quid potest ad hęc responderi, nisi negetur tāti doctoris autoritas? sed audi rurs⁹ eūdē.

Itē sermone secūdo de resurrectione Chri sti, sic ait. Petrus mādatum accepit tertio pa scere gregem Domini. Pasce, inquit, mente: Pasce ore: Pasce opere: Pasce animi oratione: verbi exhortatione: exēpli exhibitione. Itē Alcuinus eiusdem vocis significationem ex plicat, dicens. Pascere oues est, credentes in Christo

Christo ne à fide deficiant confortare, terre na subsidia si necesse est, subditis prouidere, & exempla virtutū cum verbo prædicatio nis impendere, aduersarijs obistere, errantes subditos corrigere. Hęc Alcuinus.

Non ab re erit inter tot antiquorum pa trum testimonia, etiam Erasmi verba affer re, quæ maximè conferre videntur, etiam si eius viri autoritas non sit nobis argumen tum. Hic igitur hunc locum nō indiligenter annotauit in confusionem aduersariorū no strorum in annotationibus super Ioannem, ibi: Pasce agnos meos. Cuius annotatio sic habet. Qui ex loco gloriatur sibi cōmissum gregem Domini, eos primū oportet memi nisse à Petro ter exactum amorem erga Chri stum, neq; quemlibet amorem, sed ardentio rem cæteris: Deinde, ter item commissam illi curam gregis. Illud nimirū significatum est, non esse idoneum sacerdotio, nisi qui negle ctis omnib⁹ nihil amet, nisi Christū, hoc est, veritatē: innocentia: pietatem. Ad hęc nihil huic antiquius esse debere, quàm incolumi tatē gregis sibi crediti. Proinde quæso, quid frontis est istis quibusdam, qui prophanis, imò sceleratis principū obsequijs, qui pecu nijs huc penetrāt, qui sacerdotiū nihil aliud q̄ quæstū ac tyrannidē esse putant? Nec me minerūt

minerūt quā attentè quibusq; legibus Christus suas oues Petro commiserit. Nec cōmiserit deuorandas, sed pascēdas exēplo pię vitę: Pascendas euangelicę doctriņę pabulo, siue lac desiderabunt, siue solidum cibum: Pascēdas etiam opum subsidio, si res ita poposce- rit, hęc citatus author, quę nec incongruē, nec falsò, hoc tempore annotata videntur.

Nonus locus scripturae.

Nonò, est locus nō inefficax in actis Apostolicis, vbi est oratio Pauli ad presbyteros Ephesios exhortatoria, qua hortatur, vt officio suo diligenter fungantur. Qui ascendens Hierosolymam, transiens Macedoniam accersit presbyteros Ephesiorum, quos sic alloquutus est.

Act. 20.

Contestor vos hodierna die, quòd mundus sum à sanguine ouium: nō enim subterfugi quo minus annunciarem omne consiliū Dei vobis. Quo loco Gregorius libro epistolarum. i. epistola. 33. sic ait. Mundus à sanguine eorum non esset, si eisdem consiliū annūciare nolisset: quia cū increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo pastor occidit. Hac igitur consideratione cōpulsus, velis nolis locutus sum: quia omni virtute aut te cupio saluari, aut de tua morte me eripi. Postquā hęc Paulus præfatus est, subiungit. Attēdite vobis & vniuerso gregi, in quo

in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ex vobis surgent viri loquentes puerfa, vt adducāt discipulos post se: ppter quod vigilate, memoria retinētes, quoniam per triennium die ac nocte non cessauī cum lachrymis monere vnūquenq; vestrum. &c. Si verba Pauli attētē cōsideres, videbis, quibus rationibus ostēdat, cur presbyteri Ephesij debebant suo ministerio diligēter fungi.

Primò, quia (inquit Paulus) tota Ecclesię cura iā in vos solos incūbet, & si qd negligatur, vobis solis culpa impigi potest & debet. 1. Ratio.

Secundò, quia spiritus sanctus posuit vos episcopos ad regēdam Ecclesiam Dei. Proinde, si fueritis ignaui lectores, non in homines, sed in Deū peccabitis: nec hominis, sed spiritus sancti mandatum violatis. 2. Ratio.

Tertiò, quia Iesus Christus, qui est Dominus Deus noster, acquisiuit Ecclesiam, cuius ipsi episcopi, speculatores, curatores, doctores sunt, non vili, sed incomparabili pretio, videlicet, non auro, argento, non deniq; vllis terrenis diuitijs, sed suo ipsius sanguine. 3. Ratio.

Quartò, sumit rationem à periculo, dicens. Ego scio, quòd intrabūt post discessum meum lupi rapaces in vos, non parcētes gregi. &c. quo vos oportet esse magis attentos, 4. Ratio.

C 4 & vigi-

& vigilantes super gregem Dominicum, quia bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis.

5. Ratio. Quinto, sumit rationem ab exemplo, dicens. Memores estote, quod per triennium nocte & die &c. Monet Paulus presbyteros, ut sui exempli meminerint, & quemadmodum ipse etiam cum lachrymis toto triennio singulorum salutem curauerit: ita æquum est, ut illi multo maiori sollicitudine, ministerium suum urgeant, quando maiora pericula instant. Hec Paulus ad Episcopos Ephesios.

Confluebāt & eo tēpore Romā ex orbe vniuerso cuiusuis ordinis viri sicut & nunc. Rogo te, lector, quis tanta sollicitudine curabit salutem ouium suarum, aut tam diligenter defungetur hoc sacro ministerio absens? Quid putas dixisset Paulus, si Episcopus aliquis Ephesius astans, respondisset Paulo: ero quidem Pastor, & episcopus, & curabo salutem harum ouium mihi commissarum, sed interim oportet me per aliquot annos manere Romae, & in aula Caesaris versari, & defungi munere quodam, honesto quidem illo, sed Caesareo: pascetur verò grex Christi per suppositum quendam pastorem, Nec tamē ponam ego gregis Christi curam, nam è Roma per literas curabo multa, & cum vacauerit, interī etiā ipse visam gregem mihi commissum per dies aliquot. Nonne sic abūde satisfecero demadato mihi muneri? Quid, inquam, putas

putas responsurum Paulum? Credo neminem fugit, quid Paulus fuisset dicturus, ad hæc tam noua & inaudita verba: hoc ipsum puto, cum & nunc respondere multis apud tribunal Christi iudicis.

CAP. V. QVO TESTIMONIIS APOSTOLICIS ostenditur de iure naturali & diuino esse necessariam residentiam pastorum ecclesiasticorum.

PAVLVS 1. Corin. 9. Decimus disputat, quam potestatem habeant ministri ecclesiastici desumendi, siue metendi carnalia ab Ecclesijs fideiū, vbi duplici ordine argumentorum probat solum licere illis manducare, & bibere, siue viuere ex ministerio ecclesiastico.

Primò, id astruit argumentis duntaxat humanis, dicens. Quis militat suis stipendijs vnamquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non comedit? Quis pascit gregem, & de lacte eius non manducat? Si obserues Apostoli verba, videbis, quod tantum militantibus, plantantibus, pascentibus gregem Dominicum concedit ius percipiendi fructus temporales.

C 5 rales.

rales. Cùm igitur istas actiones non possint facere nisi præsentes, consequitur ministros teneri ad præsentiam corporalem, qua sola possunt implere ministeria sua.

Deut. 25. Secundò, arguit ex lege Moïsis. Scriptũ est. Non alligabis os boui trituranti. Quæ verba exponēs quidam haud obscurus Doctõr, sic ait. Annotandus hic locus his, qui tantis clamoribus tantaq; tyrannide decimas & plusquã decimas extorquēt à pauperrimis quoquē laicis, nec intelligūt legē vetare, nequis obliget os boui, sed triturãti, hoc est, docēti, monenti, exhortãti, sacrificanti, ac cæteris sacerdotalibus officijs fungenti. Quid autem hoc ad istos quosdã, qui nō solũ in ocio, sed in sardanapalicis delicijs vitam omnē transi-

Deut. 25. gunt? Hęc ille, audi nunc Paulum. Quæ propter nos ministros euangelij scripta sunt, nō propter boues, quorum Deus nō habet tam peculiarem curã. Si nos vobis spiritualia feminam⁹, magnũ est si carnalia metam⁹? Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edũt. Et qui altario deseruiũt, cũ altario percipiãt. Ita & Dominus ordinauit ijs, qui euãgelium annunciant, de euangelio viuere: quæ verba explicãs Bernardus in declamatione. Ecce nos relinquimus oĩa, sic ait. Viuat, inquit, de altario & iuxta Apostolũ alimenta, &

& quibus tegatur habēs his cõtentus sit, viuat, nō superbiat, nō luxurietur, deniq; non ditetur, nec ex clericatu ditior fiat. Hęc Bernardus. Huius vocis emphasim annotauit & Theophilactus, & ante hũc Chrysostomus. Non enim, ait, sacerdotes, sed qui assidēt altario, vt intelligamus assiduũ cultũ sacrarũ: at hodie nulli ferè magis absunt ab altario, q̃ hi qui maximè participes sunt altariorũ, nec vlli molestius exigũt à populo decimas, q̃ hi qui nihil eorũ prestant populo, quorũ gratia dãdæ fuerãt decimæ: nec satis est assidere, sed operandũ est, nec satis quiduis operari, sacra oportet operari, & in his assiduũ esse, nec dixit ex sacro accipiũt, sed ex sacro vescuntur, vt admoneat victũ deberi non diuitias: sic ferè quidã quæ semel superius citaui, quæ ob id adscripsi, q̃ nimis ad præsens argumentũ faciunt, & verè, pieq; dicta sunt. Obserua obsecro, Christiane lector, quid Apostolus nobis tradat secundũ doctrinam, qua edoctus est ab spiritu sancto & secundũ ordinationẽ Christi quã exhibuit Apostolis seminãtib⁹ spiritualia, asserit licitũ metere carnalia, & seruientibus sacrario ex illo edere, & annunciantibus euangelium, viuere ex illo. Hęc à Christo ordinata sunt, ergo qui volet nō modo viuere ex ministerio euãgelico,

lico, sed abūdare, sed luxuriari, & instar principum prophanorū aulam alere, hæc nō faciet secundū ordinationē Dominicā. Nam, vt Apostolus nobis tradit, Dominus ita ordinauit, vt qui euangeliū annunciant, viuāt ex illo. Rursus qui volunt, nihil spirituale seminantes, metere stipendium carnale, altario non inferuientes ex altario edere, nouerint se id non secundum ordinationem Domini facere, nisi dicant, se hæc facere per ficitios quosdam ministros, quos vulgus titulares vocat. Auertat Deus ab Ecclesia eiusmodi monstra. Nonne monstrum est pastores fingere vbi nullæ sunt oues pascendæ? causentur quod volunt, satis superq; intellexit orbis, quòd volentes ociosi, aut absentes, & in prophanis negocijs occupati, ab Ecclesia stipendia percipere, & oues Christi deglubere, contendunt munus episcopale prophanum, & mundanam quandā dominationē facere, sicut cum maximo Ecclesiæ malo fecerunt multi, & nunc etiam faciunt: potuit alijs fortasse temporibus, potuit aliquādo firmitate sua, negligentiam & episcoporum à suis sedibus absentiam ferre Ecclesia Christi: iam nō potest, disiecta sunt à capite suo non pauca membra, reges, populi, nationes, morbus in dies crescit, serpit vbiq; heretica

hæretica pestis, inest hoc tempore malum haud penitus animis hominum insitum, sed foras emergit, atq; erumpit vndiq; vt cohiberi nō possit: omnes boni moerent, templagemunt, tecta ipsa vrbium lugent, populus Christianus vniuersus in cœlum clamat, & si ista tacuerint lapides clamabunt.

Vndecimò, Rursus produco Paulum in prima ad Thessalonicen. cap. 5. vbi sic alloquitur plebem fidelem. Rogamus autē vos fratres vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsumunt vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum. O verba aurea, & verè à diuino spiritu prolata ob perfidiam huius temporis. Rogat Paulus, vt rationem habeamus prælatorum nostrorum, & honore summo illos afficiamus. Sed audi prius quibus rationibus roget honorandos à nobis Ecclesiæ Præsules. Prima ratio, quia laborant, inquit, inter vos, quo liquet ociosos nullum promereri stipendium à subditis, iuxta illud, qui nō laborat, nō māducat. Item neq; absentes etiam si laborent, quoniā foris non inter nos laborant, & ibi honorandi vbi laborant. Secunda ratio, & præsumunt vobis in domino. Quo loco audi Theophilactum. Si enim præfides tuos in humanis rebus in pre-

cio

II. LOCUS
scripturæ
Thessa. 5.

cio habes, quāto potius his qui in diuinis rebus tibi p̄sunt, gratiā & honorē te debere fateri debes, qđ ait in dño, hoc est, nō in mūdanis rebus tibi p̄sident, sed in his quę ad dñm pertinet. Orat p̄ te, regenerauit te p̄ baptisma, incitat p̄terea, & adhortatur. Medicus tibi est, medijs in noctibus voces veniet. Hęc Theoph. Vides lector hīc clarē doceri necessaria p̄sentiā p̄latorū. Tertia ratio, & monet vos, aliās annotauimus ex Paulo. Quia oportet episcopū doctorē esse. Quarta ratio. Abundātius illos habeatis ī charitate, p̄pter opus illorū. Noua æditio habet, vt habeatis illos in humano precio per charitatem, hoc est, ministrādo illis necessaria propter opus illorū. Igitur vbi nullū est eorū opus, nō tenemur illis necessaria ministrare. Nam Paulus propter opus ipsorū, inquit. Honorate eos. Quare Paule? An quia nobiles? An verò quia sumptū magnū in curijs principum faciunt? Nihil horū, sed propter opus ipsorū: quòd si officium suū nō faciunt, nec suis digna nominibus p̄stant. Non est cur (auctore diuo Paulo) habeamus illos abundātius, nec illos agnoscamus episcopos, si nō laborant inter nos, qui illos nostris sumptibus & oblatiōibus alimus. Hęc locutus est Apostolus ad subditos. Audi qualē describat esse debere

bere curā p̄latorū. Rogamus autē vos fratres corripite inquietos, cōsolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patiētes estote ad oēs. Videte, ne quis malū pro malo alicui reddat. Et quid explicatius potuit dicere, vt intelligeremus necessariā p̄sentiā personalē p̄latorū? Nunquid absens monebit aut arguet inordinatos, cōsolabitur pusillanimes, & meticulosos, subleuabit infirmos, erit patiēs erga oēs? Bene vides, cādide lector, q̄ sint hęc clara & aperta, vt qui hęc non videat, in media luce cęcutiat. Hūc locū admonet quidā annotandū diligēter ab ep̄is, qui exigūt à suis summū honorē cū ipsi nō curēt p̄stare suū officiū, nā Paul⁹ iubet eos haberi in summo honore, sed p̄pter opus, nō propter inanē titulū, hoc est, laborantes, p̄sidentes in dño, nō cū fastu dominantes, admonentes, docētes, cōsolantes, quod primū est episcoporū munus. Cōfirmatur argumentū huius loci ex verbis Pauli. Mementote p̄posito- Ad He-
rū vestrorū, qui vobis locuti sunt verbū dei. bra. 13.
Meminisse iubet nos p̄latorū nostrorum. Sed non propter nudos titulos, sed propter verbum Dei, quod ab illis audimus.

Duodecimo, in demonstrationē p̄fatae 12. Locuſ
veritatis profero Paulū. 1. Timot. 3. & Titum scriptu-
capite primo quibus locis docet Apostolus ra. Pauli
Timo-

1. Timot. 3 et Tit. c. 1 eligendus sit episcopus ad regendam Ecclesiam, dicens. Siquis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, ubi iam vides episcopi munus quoddam opus vocari. Ex quo con- sequitur ipsum episcopum operarium quem dam vocandum. Deinde subiungit. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, vigilan- tem, sobriū, prudentem, hospitalem, docto- rem, ut potens sit & exhortari in sana doctri- na, & eos, qui contradicunt arguere. &c. Hęc & plura Paulus describens quales secundū iura diuina eligendi sunt episcopi. Dic mihi obsecro, quomodo potest esse aut cognosci talis episcopus, si absens & incognitus est suę Ecclesię, ut nunc sunt multi, quorū nomina tantum audierunt in diocesi sua, faciē verò aut mores viderunt nunquā? Si absens, aut ignotus, quomodo vigilans? Si absens aut ociosus, quomodo doctor? Si iugiter vagatur in aulis principū, quomodo hospitalis? De quo Hierony. in expositione huius loci. Oportet episcopi domum hospitium esse cōmune fidelium. Crede mihi, aut errauit Paulus, cūm hęc docebat requirenda in episcopo, aut isti nostrę tempestatis pręlati falluntur, si absentes, & alijs vilioribus implicati, putant satisfacturos se Christo, aut Ecclesię suę.

suę. Sed quid veremur dicere, quod verū est, huiuscemodi episcopos esse illos de quibus Augustin. in lib. de pastoribus cap. i. inquit. Sunt in Ecclesia pastores, qui pastorum nomine gaudere volunt, pastorum autem officium implere nolunt, in quos alios hęc melius competere possunt? Quo loco audi Theoph. super verba Pauli ad Timoth. Si quis pręsulatū expetit, non prohibeo, opus enim & laborem desiderat, ne igitur dominatū & autoritatē solam expetat. Episcopatus enim dicitur *παρὰ τοῦ ἐπισκοπεῖν πάντας*, id est, ex eo quod omnes visitet, cōsideret & obseruet. Et in verba Pauli ad Titū inquit. Si suos cōsolari & adhortari nō potest, pseudo episcopus est. Nam alias virtutes in alijs sub episcopo cōstitutis inueniat quisquē nimirū hospitalē esse, sobriū, idque genus alia: quod maxime verò episcopū veluti caracteribus quibusdā & signis exprimat, docēdi munus est.

Decimotertio, demonstratur pręfata veritas ex verbis Pauli ad Timoth. quo loco sic spiritus dñi per organū illud electionis suę in vno episcopo alloquitur vniuersos. Testificor corā Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & per aduentū ipsius, & regnū eius, prędica verbū, in ista opportune, importune, argue, obsecra, increpa,

1. Ad Timot. 3.

13. Locus scripturę 2. Timo. 5

D in

in oī patientia & doctrina. Erit enim tēpus cū sanā doctrinā nō sustinebūt, sed ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros pruriētes auribus, & à veritate quidē auditū auertent, ad fabulas autē cōuertentur. Tu verò vigila, in oībus labora. Opus fac euangelistę, ministeriū tuū imple. Hęc Paulus. Quis nō videt hoc loco apertē demandatā esse & presentia & sollicitudinē oībus episcopis? Audi secundo vocē spiritus. Prædica verbum, in sta oportune, importune, argue, obsecra, increpa. Nunquid & ista fient per mercenarium, quē tibi subrogasti? Tu verò vigila, in omnibus labora. Necessē est labores non in omnibus, sed in paucis, si absens es à grege tuo. Ministerium tuū imple. Qui potes implere tam remotus à grege, quem verbo & exemplo pascere in tua ordinatione iurasti? Utinam omnes episcopi sic cogitarent hanc obtestationē cuiq; singulatim esse proditam, sicut est re uera. Quid autē exigit spiritus cū tam religiosa obtestatione. Prædica verbū? Quid Paulo respōdebunt pastores, ubi ventū erit ad iudicium, cuius ipsos hic commonefacit?

14. *Locus* Quartodecimò, est & alius locus meo iudicio, euidenter demonstrans præmissam veritatem in epistola canonica Petri, qui sic habet. Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro

cō-

cōsenior. &c. Pascite, qui in vobis est, gregem Dei: prouidentes, non coactē, sed spontaneē secundū deum: nec turpis lucri gratia, sed voluntariē, nec vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo, & cū apparuerit princeps pastorū, percipietis immarcessibile glorię coronā. Hęc Petrus Apostolus. Præceptū hoc apostolorū principe dignū, in oībus omniū episcoporū aulis vř aureis literis erat inscribendū. Pascite (inquit) gregē, nō opprimite, nō expilate, idq; nō coactē velut ex officio, sed ex sincero affectu, tanq̄ patres, nec turpis lucri gratia, quasi presentēs Ecclesię pestē ex hac radice oriturā, deniq; nō dominātes more principū, sed exēplo & doctrina pascite, benefactis vincite: nunc epōrū bona pars nihil audit ab assentatoribus doctis: nisi dñia, ditiones, gladios, potestates, atq; hinc fastus nonnullorū plusquā mundanus. Multa sunt hoc loco à pastoribus ecclesiasticis consideranda in vřum ministerij sui, sed tria, quæ in rem nostram agunt, ego oculis lectorum subijciam. Obserua obsecro, Christiane lector, hęc quę spūs sanctus per os Petri apostoli iubeat epīs, vt rectē obeāt sua munera.

Primum, pascite gregem vobis cōmissum. Quidam sic vertunt Gręca: Pascite quantū in vobis est, gregem Christi.

D 2

Secun-

Secundum, & id faciatis voluntariè, non velut dominiũ exercentes in greges, qui vobis velut forte gubernandi obtigerunt, hos enim vocat editio vulgata clericos.

Tertium, & sic, vt litis exemplaria gregis ex animo, quod nostra editio dixit: facti forma gregis. Nunc cuiusuis lectoris iudicio relinquo causam nostram, si possunt hæc tria obseruari per absentem pastorem, vel ociosum, ingenuè fateor non teneri episcopum ad residentiam in Ecclesia sua. Si potest quis pascere gregem Christi, & esse exemplar, siue forma viuendi suis ouibus absens, & aliud agens, tutissimus degat, vbi velit. Si verò nõ potest, vel relinquat munus, vel subeat onus manendi, & pascendi suas oues, à quibus ipse pascitur. His testimonijs hæc controuersia probata est sufficienter ita vt non reformidet æqui iudicis iudicium, immo vt ipsas penè conscientias aduersariorum appellare audeat.

CAP. VI. DE PASTORVM SPIRITUALIUM NOMINIBUS. Nam hæc videntur partem esse diuinae scripturae, quæ vt à spiritu sapientie indita semper consonant rebus ipsis, ac proinde testimonius scripturarum illa subicimus.

POS-

POSTREMO excutiamus si libet, quibus nominibus episcopi appellantur in sacris scripturis, vel hinc enim astruemus quod tanto pere querimus. Et mihi quidem videntur suum nomē ignorare, qui putant sibi ociosis vagari licere, vel potius negocio longe ab officio alieno implicatis. In alijs quidē disciplinis leuè esset argumentum à nomine sumptū, quæ vel casu aliquo, vel humana ratione imponi solent, & licet aliquando vera, interdum tamen vana, sæpe etiã mentita vsurpamus nomina. In hac verò disciplina, cuius author & magister est spiritus sanctus, firmissimū est à nomine acceptū argumentū, quæ quidē accōmodare solet rebus ipsis, secundū ipsarū rerum naturas, vt quod ipse velit in re, hoc nomē ipsum designet. Episcopus is dicitur qui speculatur, & attente rimatur, quid geratur. Nam vbi habemus. i. Petri cap. 5. Prouidentes, Græcè est ἐπισκοποῦντες, id est, intēdentes, aut episcopum agētes, quod tamē adeò vulgare est, vt nemo nõ intelligat. Si episcopos tantum excipias, c. 3. et. 18. hinc Ezechiel Vigiles & speculatores appellat episcopos. Quis igitur vnq̄ speculator cō-

Episcopi

Speculatores.

D 3 ductus

ductus relicta prouincia, in qua munus illud habet, aliena pererrat? Hoc igitur est, quod olim dixit Hieronymus Heliodoro. Non omnes episcopi, episcopi sunt, hoc est, multi sic vocantur, sed pauci respondent suo nomini.

Luca. 9. Dicuntur Angeli, cum apud Lucam & Mar
Esa. c. 33. cum, tum apud Esa. & Malach. Cur ita? quia mit-
Malac. c. 2. tuntur ut nuncij predicaturi verbum Dei. Quo-
Angeli. modo predicabunt (dicit D. Paulus) nisi mit-
tantur? Quisquam ne est adeo perfrecte frontis,
qui si nuncius mittatur Toletum: Tarraconem
proficiscatur, ut ibi fungatur legatione? hoc
non facturus erat ab homine missus, & qui a deo
nuncius mittitur ut Toleti, que fert in manda-
tis, palam faciat, Romam petet ubi quid deo pre-
stet obsequij, libet magis silere quam dicere.

Montes etiam appellantur, cum alibi saepe,
tum a Dauid Psal. 71. Quo verbo potuit vox
diuina significantius firmitatem & presentiam
episcopi ostendere? Suscipiant (inquit) Mon-
tes pacem populo, & colles iustitiam. Montes
Apostolos & eorum successores vocat, quia
populo subdito Messiae annunciant pacem
per Christum & veram iustitiam. His motibus Da-
uid precatur, ut suscipiant pacem a domino,
sed non sibi solis, verum populo, ut populus sub
eis pace fruatur, & collibus, ut suscipiant iusti-
tiam, ut iustitia dirigantur, quae pax & iustitia
venit

venit omnibus regnis, quae Christum susceperunt,
sicut scriptum est. Quam speciosi pedes euangeli-
zantium bona, euangelizantium pacem. Sicut
enim terreni montes primi excipiunt influen-
tias caelorum, & ex illis ad valles deriuantur,
sic sacerdotes primi accepturi sunt caelestia
dona. Item per montes immobilitas designa-
tur, & montes eminent ceteris terrae partibus,
sic & sacerdotes perpetuo eminere debent re-
liquis fidelibus. Ad haec verò opus erat episco-
pis & ministris, qui spiritu Christi feruentes bel-
lum indicerent aduersarijs potestatibus, & sic
pacem annunciarerit populo Dei, at nunc malo
nostro videmus impletum illud eiusdem Dau-
dis. Transferentur montes in cor maris. Per
mare enim in scripturis sacris hic mundus
solet designari. Videmus nonnullos montes
ad cor maris, hoc est ad aulas principum se-
cularium & alias curias migrasse. Vnde cum
dominus in argumentum fidei & vice miracu-
li dixerit. Si habueritis fidem sicut granum si-
napi, dicetis monti huic transi hunc, illuc, &
transibit, ita puto nunc non minoris miraculi
& fidei argumentum foret, si quis hos mysti-
cos montes a corde maris ad aridam reuocaret.

Vocantur boues ex interpretatione Pauli, *Boues.*
qui exponens illud Moysi. Non alligabis os bo-
ui trituranti. Propter nos (ait) scriptam legem *1. Corin. 9*

D 4 non

Math. 17.

nō propter boues, vt nō negemus mercedē episcopo. Bouum nomine episcoporū & doctorum labor designatur. Vnde Salomon. Vnde nō sunt boues præsepe vacuū est, sic etiam actū est de Ecclesia, vbi episcoporū & doctorū labor cessauerit, sicut iam in bona Ecclesiæ parte cessauit, postquam creuerunt opes in Ecclesia, interijt doctrina, quia quanto crescūt opes crescunt curæ, & augetur familia, hinc Episcopi defierunt esse doctores in Ecclesia, & hæc vidētes principes (Deo sic permittente) cœperunt pinguiore prelaturas, & episcopat⁹ cōferre ijs per quos regna, & ditiones suas gubernāt, sic & opes & personę ecclesiasticę ab Ecclesijs in aulas principū maxima ex parte trāslatę sunt. Dic mihi, Christiane lector, an potuerit nobis proponi vllum animal tardius, & minus habile ad peregrinandū? Quis nescit boues in eodem quo nascuntur loco, & opus facere, & animā agere? Non vocauit Episcopos equos, aut canes, q̄ illi in bello nati, hi adultores & voraces, & peregrinandi auidi videātur: quanuis, & equi, triturationi, & canes, ouium custodia non inepti sint, sed vocauit boues, quasi dicat immobiles, & perpetuos operarios.

2. Ad Timoth. 2.

Insigniuntur etiam militum nomine, ita Paulus Timotheū episcopum, bonum militem

tem vult esse, & se bonum certamē certasse: *eiusdē. 4*
exultat. Quis igitur adeò vecors est, vt militem sibi cōducat in familiæ & patriæ tutelā, & securitatem, & illum patiatur vagari longē a stationibus, vt conductor sit præda hostibus, dum miles in alieno versatur? Verū & si episcopus militis nomine satis admonebatur ne à loco discederet: tamen quia non omnino graue videbatur, si vnus aut alter miles discederet, vocantur etiam *Duces.* *Miles.* Duces, qui nec transuersum quidem digitum possunt à castris abesse.

Dicuntur Patres, & Spirituales patres nomine peruulgari: sed quis erit tam crudelis pater, vt filios, quos alere tenetur, deserat fame perituros, dū ipse, vt paulò licētius agat, nouas permutat regiones? Et vt intelligam⁹ quàm exposcat Paulus hanc præsentia, non veretur subire imaginem mulieris prægnantis: quæ tantum abest, vt filios, quos in utero fert, relinquere valeat: q̄ leges humanæ partum viscerum, matris partē diffinierint. Audi quid scribat ad Galathas. Filioli mei, quos iterum parturio. Euge, optime episcope Paule, & vere pater, an hos tu vnquam deseres, an hos aborsu abijcies, quos iterum te parturire fateris?

Nominantur arietes à Dauid. Afferte Do *Arietes.*

D 5 mino

Psal. 28. mino filios arietum, & hoc ipsum voluit significare, cū dixit, induti sunt arietes ouiū.
Psal. 64. An quisquā gregem reliquit sine ariete, qui præiret? Modo deplorabimus cū Hieremia gregem Dominicum, & dicemus. Facti sunt Principes eius, velut arietes non inuenientes pascua, & abierunt absq; fortitudine ante faciem subsequentiſ.

Custodes Dicuntur etiam custodes ciuitatis Hierusalem, vigiles sponsi Ecclesiæ, gubernatores regni Christiani, vicarij Christi, quæ omnia nomina nihil aliud clamare videntur, quàm præsentiam episcoporum in custodia & vigilia ob gregem commissum. An episcopi, qui subditos nunquam viderunt, nec cibo illos spiritali aluerūt, digni sunt aut honore, aut mercede vlla? Immo verò non apertè digni sunt, qui vtroq; priuarentur, vt proditores muneris traditi? Tūne cū tot nominibus exciteris, vt operam tuam præstes præsentibus, audes dubitare: an ad hoc iure diuino tenearis? Tūne absens, & ignotus Ecclesiæ tuæ audes vsurpuare prædictos titulos? Diceris pastor. Cū nihil minus agas quàm pascere? Tūne audes plebem Domini deuorare vt panem, cū tenearis illi panem spiritali frangere, & temporalem: nec facias? Qua fronte exposcis mercedem, nec vis tibi
 os alli

os alligari, cū operas nullas exhibeas, nec triturationem vllam facias?

Vocantur etiam pontifices, de cuius nominis ratione audi Bernardum in epistola quadragesimasecunda ad Senonensem Archiepiscopum. O quàm pulchra est (vt Sapiens clamat) casta generatio cum charitate, cum illa, inquam, charitate quam describit Apostolus de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Porro puritas cordis in duobus consistit, in quærenda gloria Dei, & vtilitate proximi, vt in oībus videlicet actis suis vel dictis, nihil suum quærat episcopus, sed tantū aut Dei honorem, aut salutē proximorum, aut vtrunq;. Hoc enim agens implebit, non solum pontificis officium, sed & etymologiam nominis, pontem vtiq; se ipsum faciens inter Deum, & proximum. Pertingit pons iste vsq; ad Deū ea fiducia, qua nō suā, sed illius gloriā quærit. Pertingit vsq; ad proximum illa pietate, qua & ipsi non sibi prodesse desiderat: offert Deo bonus mediator preces & vota populorū, reportās illis à Deo benedictionē, & gratiā. Supplicat Maiestati pro excessibus delinquētiū, vindicat in peccantes iniuriā Dei, ingratis impperat beneficia pietatis, contēnentibus potētiae seueritatem insinuat. Vtrisque tamē nihilominus placere

care studet indignantis furorem, nunc quidem hominum obtēdens infirmitatē, nunc diuinæ magnitudinem pietatis. Deniq; siue excedat Deo, siue sobrius sit nobis, aut Deo semper, quantum in ipso est, placere gestit, aut præstare nobis: non quòd sibi omnino vtile est, quærēs, sed quòd multis. Fidelis pōtifex, qui bona quælibet per manus trāseuntia, siue diuina beneficia ad homines, siue hominum vota ad Deum, columbino intuens oculo, nihil sibi retētat ex omnibus. Nec populi requirit datum sed lucrum, nec Dei gloriam vsurpat sibi. Acceptum talentum non ligat in sudario, sed partitur nummularijs, à quibus & vsuras recipit non sibi, sed domino. Non habet foueam vt vulpes, non tanq̄ volucris nidum, non oculos quomodo Iudas, non deniq; (sicut nec maria) locum in diuersorio. Imitatur profectò illum, qui non habebat vbi reclinaret caput, factus in præsentiarum tanquã vas perditum, quandoq; proculdubio futurum vas in honorē, & non in contumeliam. Deniq;, perdidit animam suam in hoc mundo, vt in vitam eternam custodiat eam. Hoc tãto puritatis internæ gloriari non potest veraciter, nisi extrinsec⁹ gloriolas perfectè respuerit. Nec enim purè valet, Dei vel proximi quærere lucra, qui propria

pria non contempserit. hæc Bernardus.

Item dicuntur scribæ docti non ad mundum, sed ad regnum cœlorum. Scriba doct⁹ in regno cœlorum, profert de thesauro suo noua, & vetera.

Scribæ
Matth. 25
1. Cor. 4
eiusdē. 3.
2. Cor. 5.
Ephe. 6.

Item ministri Christi, dispensatores ministeriorum Dei, adiutores Christi, columnæ Ecclesiæ, legati Christi. Item dicuntur lapides sanctuarij, de quo Grego. libro pastotalis curæ parte. 2. cap. 7. sic ait. hoc cum magno dolore charitatis Hieremias propheta conspiciens quasi sub destructione tēpli deplorat, dicens. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in medio omnium platearū. Quid per sanctuarij lapides, nisi sacrorum ordinum personæ figurantur? Quid platearū nomine, nisi præsentis vitæ latitudo designatur? Sanctuarij lapides in platea disperguntur, cū caularum secularium foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamentum Ecclesiæ internis mysterijs quasi in secretis sanctuarij vacare debuerunt, ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant, vt intra sancta sanctorum in vestimento summi sacerdotis apparerent. Hæc Gregorius. Si ergo velis præclaros hostitulos cum re ipsa possidere, necesse est, vt labores in domo domini, vigiles super gregē dominicū,

Treno. 1.

Cap. 2.

dominicum, & facias vigilias noctis, sicut de pastoribus Bethlemiticis dixit Lucas euangelista. Erant vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum. In quæ verba Theophilactus sic dicit. Pastores illi figura sunt spiritualium pastorum. Oportet igitur episcopos custodire gregem suum, & docere populū, & sic audire diuinas visiones & auditus, officium itaq; spiritualium pastorum fuerit, quærere panem cœlestem, quem cū viderint, debent illū & alijs prædicare, sicut, & pastores, q viderūt infantē, loquuti sunt, de eo, & alijs. Idem Grego. in Homil. Mystice autem quòd vigilantibus pastoribus angelus apparet, eosq; claritas Dei circūfulsit, hoc est, quòd illi præ cæteris videre sublimia merentur: qui fidelibus gregibus præesse sollicitè sciunt, dumq; ipsi piè super gregem vigilāt, diuina super eos latius gratia coruscat. Idem Beda in Homilia. Liceat mihi, christiane lector, huic parti præsentis controuersia eis verbis finem imponere, quibus veri episcopi descriptionē Hieronymus ad Oceanū absoluit. Obsecro, ne quis me in sugillationē istius temporis sacerdotū, scribere, quæ scribo, existimet: sed in Ecclesie utilitatem, & euāgelicę doctrine propugnationē. Vt enim oratores & philosophi, describentes qualem
velint

velint esse perfectū oratorē & philosophū, non faciunt iniuriā Demostheni & Platoni, sed res ipsas absq; personis diffiniunt, sic in descriptione episcopi, & in eorū expositione, quæ scribo, quasi speculū sacerdotij proponitur. Iā in potestate & cōscientia singulorū est, qles se ibi aspiciāt, vt vel dolere ad deformitatē, vel gaudere ad pulchritudinē possit.

CAP. VII. LEGIBVS CONCILIORUM generalium & provincialium, comprobatur Pastorum Ecclesie necessaria residentia personalis.

LEGISTI, Pater in Christo obseruandissime, quid spiritus Christi in sanctis voluminibus tradiderit nobis de presenti controuersia, lege nūc, quid sancti patres Ecclesie in sacrosanctis concilijs obseruauerint. Illud tamē mihi præfundū est, non tantū voluisse me adducere, quæ ad residētia pertinet verbis apertis, sed etiā, quæ ad difficultatē muneris episcopalis agūt, vt facilè q̄s cōtemplare possit, vix hominē solertissimū etiā si vel pedē nunq̄ dimoueat, posse satisfacere

Sardicē. conciliū. cere suo muneri, & primò profero Sardicēse concilium generale, & ab vniuersali Ecclesia receptum & probatum: cuius canon. 14. sic habet. Episcopus in aliena prouincia nō moratur ultra tres dominicas, quia per id temp⁹ ibidem non recipi, inhumanū est: & si diuti⁹ resideat, perniciosum est: hoc ergo ne fiat, prouidendū est. Osius episcopus dixit. Memini autem superiore concilio fratres nros constituisse, vt si quis laicus in ea, in qua cōmoratur ciuitate tres dominicos dies, id est, per tres septimanas non celebrasset conuentum, communionē priuaretur. Si hæc ergo circa laicos cōstituta sunt, multo magis episcopo nec licet nec decet: si nulla sit tam grauis necessitas, quæ detineat, vt amplius à suprascripto tēpore absens sit ab Ecclesia sua. vniuersi dixerūt placere sibi. Simile quiddā *Canō. 8.* statuerunt in canone. 18. In canone. 8. eiusdem concilij Sardicēsis habetur, vt episcopi etiam pro tuendis pauperibus, viduis, aut pupillis, quib⁹ aliqua illatæ fuerint iniuriæ, nullo modo ad comitatum, id est, ad curiam veniant, eò quòd ex nimia frequentia accessus ad principum curias, obq; importunitates, & iniustas petitiones, gratiam & fiduciā coram principibus amiserint. Eò maximè, q̄ sub p̄textu suas defendendi Ecclesias, aliosq; protegēdi

protegēdi iniuriā patiētes, dignitates, secularesq; postulent administrationes. Quā prauitatem (dicunt patres) olim non solū murmuratiōes, sed scādala excitasse dignoscitur.

Hoc idem habetur in canone. 10. eiusdem concilij, vbi dicunt patres, quòd accessus episcoporū ad principū curias, sine inuidia hominum, sineq; reprehensione esse nō potest. Et si propter prædictas honestasq; causas, talis profectus non nihil habere rationis posset. Quod maximè testaretur, si ob defendendos iniuria, & incommodis affectos susceperint peregrinationis incommoda.

Quo circa in eodem cōcilio canone. 9. statuitur, ad obuiandū taliū episcoporū improbitati (sic habet textus) vt si quæ iustę emerferint causę, vt pro pauperibus, viduis, pupillis tuendis, suū ipse diaconū ad curiā mittat episcop⁹, eò quòd persona ministri inuidiosa non est, & quę impetrauerit, celerius poterit referre. Qui tamen diaconus cum literis demissorijs, & comendatitijs sui Metropolitanæ curiam adire debet. Si tamen episcopus (à quo diaconus ad curiam destinatus est) nonnullos apud Imperatorem habeat amicos, quos scit benignā intercessionē sibi absenti posse præstare. Tūc si iusta esset postulatio, absq; Metropolitanæ venia suū poterat

E episco-

episcopus mittere ad curiam Diaconum.

Quæ omnia, vt firma permanerent, in sequenti canone. II. hæc diffiniuntur.

Cap. I.

Ea, quæ salubriter præmonita sunt, conuenientia & æstimatione omnium, & Deo placitura, & hominibus tenere hæc firmitatē possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi propter paucorum impudentiam, religiosum sacerdotale nomē fuisse reprehensum. Si igitur aliquis, contra omnium sententiā nifus, voluerit ambitioni magis placere quàm Deo, is debet scire causis redditus, honorē, dignitatemq; se amissurū. Quod ita demū compleri poterit, si vnusquisq; nrm, qui in canali cōstitutus est, cū progredientem episcopū viderit, inquirat transitū eius, causas videat, quò tendat, agnoscat. Et si quidem eum inuenerit ire ad comitatū, requirat & illud: quod superius cōprehensum est, ne si fortè inuitatus est, vt ei facultas eundi permittatur. Si verò propter desyderia & ambitiones ad comiatū pergat, nec in literis eius scribatur, nec in communionem recipiatur. Vniuersi dixerunt hoc honestū esse & placere sibi hanc constitutionē. Quid, obsecro, dixissent isti patres, si vidissent, vt nunc cum tanto Ecclesiæ malo videm⁹, perpetuò versantes episcopos in curia vel Cæsaris, vel Pōtificis,

Acta hui⁹ concilii sunt recepta ab Ecclesia, & confirmata.

tificis, & nec in Ecclesia sua, nec in aliena vllum Ecclesiasticum exercētes ministerium?

Deinde confirmat hanc veritatē can. 17. In concilio Antiocheno, sic habens. Si quis episcopus per manus impositionē episcopatū acceperit, & præesse populo constitutus ministerium subire neglexerit, nec acquieuerit ire ad Ecclesiam sibi commissam, hunc oportet communionem priuari. &c.

Antiochi
& cōcilii
D. 92. Si
quis episcopus
per.

Quid putas dicturos patres eiusdem concilij Antiocheni, quando ædiderunt legem, in hæc verba? Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ ecclesiasticæ subiectus, præter concilium & literas episcoporum prouinciæ, & præcipuè metropolitani, adierit imperatorē, reprobari & abijci oportere, non solū à communionem, verū ab honore, cuius particeps videtur existere: quia venerandi principis auribus molestiā tentauit inferre contra leges Ecclesiæ. Si igitur adire principē necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu, & cōsilio metropolitani, & cæterorum episcoporum, qui in eadē prouincia cōmorantur, qui etiā proficiscentē suis prosequantur epistolis. Hæc Synodus. Quid, inq; cēses dixissent, rogati, si deserta Ecclesia liceret episcopo in aula Cæsaris ppetuò manere, occupat⁹ in reb⁹ & negocijs, nec per somniū

E 2 ad Ec-

ad Ecclesiam pertinentibus, sed ciuilibus, & quæ minimè decet Dei sacerdotes tractare? Quid illi p̄res dixissēt, facilē quis diuinabit.

6. Syno-
dus.

Tertiò, idem tractauerūt patres sextæ Synodi generalis, qui talem ædiderūt canonē. Episcopi omnibus diebus præcipuè Dominicis, docere populum debent.

Canō. 18.

Item canon. 18. eiusdem sextæ Synodi, sic habet. Clericus, qui propter barbaricā incur-
sionē, vel aliquo alio modo, reliquit suā Ecclesiam, cessante hac circūstātia propter quā secessit, redeat statim ad Ecclesiam.

Sed & multò expressius probatur sententia nostra ex canone. 80. prædictæ sextæ Synodi generalis, vbi sic habetur. Si quis episcopus, vel eorum, qui in clero censentur, vel laicus nullam grauiorem habeat necessitatē, vel negotium difficile, vt à sua Ecclesia absit frequentius, sed in ciuitate agens, tribus diebus dominicis vna non cōueniat, si clericus est, deponatur: si laicus, à cōmunionē separetur. Obserua, lector, quā seuerè cauetur absentia episcoporum ab Ecclesijs suis, vel p̄ tres tantū dominicas. At nunc miseræ oues, per hebdomadas, nō dierum, sed annorum computant absentiam suorum pastorum.

Synodus
Chalcedo

Quartò, est cōsiderādus canō. 7. concilij gñalis Chalcedonē. Qui in hūc modū hēt.
Eos,

Eos, qui semel in clero taxati fuerint, siue in monasterio deputati, decreuimus nec ad militiā, nec ad honores seculares venire. Qui contra fecerint, anathematizentur. Mens Synodi, meo quidem iudicio fuit, cauere, vt ministri ecclesiastici, non se implicarent negotijs secularibus, sicut phibuerat Paulus apostolus. Quoniam non est possibile, vt quis vtrumq; munus ritè possit obire, ecclesiasticum & seculare, spirituale & mundanū. Quo circa non est audiēda glossa in volumine decretorum. 20. quæstiōe tertia. Eos, qui semel, quæ dicit honores seculares esse, in quibus exercetur iudicium sanguinis: astruens alijs posse honestè & licitè implicari clericos & episcopos. Perspicuum est cauisse Synodum trāsitum ad honores seculares, quoniam necesse erat eos manere in Ecclesijs suis, & ibidem propria munera exercere.

Item quintò, est canon. 17. concilij Romani celebrati tempore Syluestri pape, præsentē Constantino imperatōre, habens in hunc modum. Nemo enim clericus, vel diaconus, aut presbyter, propter causam suam quamlibet, intret in curiam, quoniam omnis curia à cruore dicitur, & immolatio simulachrorū est. Quoniam si quis clericus in curiam introierit, anathema suscipiat.

Synodus
Romana.

E 3 Rogo

Rogo te, christiane lector, an nō tibi vidētur sancti illi viri diuinasse omnem pestē status ecclesiastici emanaturam à curijs principum secularium, & ab vrbe Roma? Qui tanta sollicitudine curarunt, vt episcopi in suis essent Ecclesijs, & longè abessent curijs principum secularium?

Synodus sub Carolo magno Itē sextò, in synodo illa celebrata sub Carolo magno tempore Zachariæ Papæ, cuius mandato congregata fuit Synodus, in canone. 2. habetur. quod presbyteri in quadragésima, rationē & ordinē ministerij sui, puta de baptismo, de fide catholica, de precibus, & ordine missarū, episcopo reddant, & ostendant, & ipsi etiam episcopo testis assistat castitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius. Hęc synodus. Quæ quidem impossibile est adimpleri, si episcopus ipse vel parochus, ab episcopatu vel parochia absentes sint. Sed dices, minimè. Immo rationem ministerij sui mercenario presbyter, mercenari⁹ episcopo quadragésimæ tēpore reddere poterit. Quod sanè expressè contra canonis mentē est. Sed tamen hoc concessio, vltimū stare non potest. Nā si episcop⁹ in curia Romana Cæsareæ degat, quomodo, obsecro, parochus, qui in dioecesi manet, vel è diuerso, testis castitatis, vitæ, fidei, & doctrinæ sui ep̄i esse poterit? nō ergo

ergo putet aliquis, q̄ sit possibile impleri officium pastorale, sine presentia corporali pastoris.

Item septimò, etiam septima synodus generalis in canone. 15. hæc definiuit. *Septima synod⁹ generalis.*

Clericus ab hoc deinceps tēpore in duabus Ecclesijs non collocetur: hoc enī est negotiationis & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Dñi voce audiuius, non posse quēquā duobus dominis seruire, aut vnum amplectetur, & alterum negliget. Vnusquisq; ergo (vt *1. Cor. 7.* vox est apostolica) in eo, in quo vocatus est, debet manere, & in vna Ecclesia assidere. Quæ enim propter turpe lucrū fiunt in ecclesiasticis negotijs, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem vitæ vsum sunt diuersa studia. Ex his ergo, si q̄s velit ea, quæ sunt corpori ad vsum necessaria, comparet, Dixit Apostolus. *Act. 20.* Vtui meo, & his, qui mecum sunt, subministrauerunt manus meæ. Quid responsuros putam⁹ sanctos illos patres istis, qui queruntur, non posse se simplicib⁹ beneficijs viuere, sed contumplentes quærunt? Nimirum illud Bernardi: non futuros illos simplices in supplicijs: sed tamen si residentia non est necessaria, nō video, cur non vnus centū habere possit Ecclesias, quas nunquam est aditurus.

Itē octauò, in octaua synodo generali quæ *octaua synod⁹*
E 4 sequitur

nodus generalis. sequuntur, diffinierunt patres. In can. 17. Sic habetur. Quonia sunt quida episcoporu, qui ne secundu vocationem Apostolici praesulis occurrant, se mundi principibus impeditos causantur. Placuit talem excusatione omni modo esse inualidam. Impiu est, vt summos praesules ad Synodos pro ecclesiasticis negotijs celebrandas, impediunt seculares principes, licet tale impedimentu, & fictam prohibitionem, episcoporum suggestionem diuersis modis fieri didicerimus. Hec Synodus. An non tibi videntur loqui de Synodo Tridentina tam infrequenti, in tanta copia episcoporu, quos pauperes alunt suis sudoribus, & nunc in reru maxima turbatione, quando mundus praecipuo iure, eorum indiget opera, vt si no in integru, saltu in aliquam partem res perditae restituatur, oes dormiunt, oes surdi sunt, sed de hac re aliud dabitur opportunior locus.

Can. 19. Item canon. 19. eiusdem Synodi, sic habet. Definiuit sancta haec, & vniuersalis Synodus, nullum archiepiscoporum, aut Metropolitano- rum relinquere propria Ecclesiam, & sub occasione quasi visitationis ad alias accedere, & consumere redditus, qui apud illos inueniuntur ad Ecclesiasticam dispositionem, & alimenta pauperu. Qui contra fecerit, deponatur, & sequestretur vt sacrilegus.

Vltimo,

Vltimo, est canon. 24. In eodem Concilio *Ca. 24.* qui sic habet, diuina scriptura dicente. Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter. Quidam Metropolitanoru extrema negligentia, & desidia delapsi, praeciputionibus suis subiectos ad se adducunt Episcopos, & committunt eis Ecclesiae propriae diuina officia & letanias, & cuncta omnino sacra, quae ad se pertinent mysteria, vt per illos celebrent omnia, quae per semetipsos alacriter agere debuerunt, ac per id eos, qui episcopale dignitate meruerunt, quodammodo clericos sibi subiectos exhibeant. Vacant iidem, praeter ecclesiasticas leges, secularibus curis atq; dispositionibus, demittentes perseuerare in orationibus, & obsecrationibus pro suis delictis, ac populi ignorantibus, quod nusquam apud aliquos penitus inuenitur, cum sit canonicis, nimirum, contrarium omnino praeciputionibus. Haec autem omnia magnis, & multis ac vehementissimis damnationibus dignos huiusmodi statuunt. Probatur enim tales per haec, quae faciunt etiam Sathanica iactantia, & superbia languere. Quisquis ergo Metropolitanoru post hanc sanctae & vniuersalis Synodi defensionem eadem audacia, vel superbia, & contemptu abusus non per se cum timore, & alacritate, seu conscientia bona, debita ministeria

E 5 in pro-

in propria ciuitate, sed per suffraganeos episcopos suos efficere tentauerit, poenas exoluat coram proprio Patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur: hæc synodus. Sed ego sum egregiè ineptus, qui cum sacra scriptura hoc vnum præcipiat, cōcilia nihil aliud sanciant, sacri doctores ad hoc vnū exhortētur, velim nunc omnia in vnum cōgerere, quasi nunc potius sint episcopi Christo obsecuturi. Vtcunq; tamen hoc cesserit, iuuabit me nullum non mouisse lapidem, vt ob oculos hoc libello illis posuissē ad quid teneantur, ne causari possint, nihil de residentia præcipi. Sed ad alia transeamus.

Synodus
Carthagi
nen.

Audi nūc, pater obseruantissime, quid in Africa obseruauerint, & legibus sanciuerint Ecclesiæ Carthagineñ. vt in omnibus orbis partibus incognitam, & ignoratā intelligas nouā hanc opinionē. Canon. 6. conc. Carthagineñsis primi. Nicasius episcopus Culusitanus dixit, credo placere suggestionē meā sanctitati vestræ, & displicere vobis, vt qui seruiunt deo, & annexi sunt clero, nunc accedāt ad actus seu administrationem, vel procurationē domorū. Gratus episcopus dixit. Et apostolorū statuta sunt quæ dicunt. Nemo militans deo ingerit se negocijs secularibus. Proinde aut clerici sint sine actionibus domo-

ii. q. 3.
Credo.

2. Tim. 2.

domorum, aut actores sine officio clericorū. Vniuersi dixerunt, hoc obseruemus. Nunc verò cōtrarium putant nostri episcopi præceptū à sacra scriptura, ita omnes aliena curant & sua negligunt.

Item in eodem concilio cano. 8. Cauetur, ne implicati negocijs secularibus ordinentur clerici. *Canon. 8*

Item canon primus concilij Carthagineñsis quarti sic habet. Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur si natura sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negocijs cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus exercitatus, & ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus asserat, id est, patrem, & filiū, & spiritū sanctū. &c. Quærendū etiā ab eo, si noui & veteris testamenti, id est, legis & prophetarū, & apostolorū vnum eundemq; credat authorē, & deū. Si diabolus nō per conditionē, sed per arbitriū factus sit malus hætenus synodus. An hæc omnia nunc postulentur à futuro episcopo his nostris perditis tēporibus, & an illis hæc requirerēt, vt post ociaretur in curijs, & aulis principū Christianus lector poterit expendere.

Item

Ca. 14. Item in eodem Concilio. Can. 14. Sic habetur. Episcopus non longè ab Ecclesia hospitium habeat.

Item Canon. 15. eiusdè Concilij hæc cōtinet, vt episcopus vilem supellectilem, & mensam ac victum pauperè habeat, & dignitatis suæ autoritatē fide, & vitæ meritis querat.

Item in Canone. 17. eiusdè Concilij hæc habentur verba. Episcopus gubernationē viduarū, pupillorū, ac peregrinorū nō per se ipsum, sed per archipresbyterū aut archidiaconum agat. Si hæc tam sancta iubetur per alium negociari ne episcopus ab Ecclesia discedat, quid censes illos facturos si audirent quæ nunc allegātur, vt Romæ episcopi perpetuo versentur: ne vilescat scilicet curia pontificis, ne desint cardinalibus anteaambulones? ò tempora, ò mores.

Item Canon sequens in eodem Concilio sic habet. Episcopus tutionem testamentorum non suscipiat.

Item Canon. 19. eiusdè Concilij. Episcopus nō prouocatus pro rebus transitorijs, nō litiget. Item Canon vigesimus ibidè, Episcopus nullā rei familiaris curā ad se reuocet, sed vt lectioni & orationi, & verbi dei prædicationi tantummodo vacet: hæc Canō. Quid nūc iubēt, qui episcopos abesse volūt à suis Ecclesijs,

sijs, vt hæc omnia somniū arbitrētur, & querat mundi negocia, & alia quæ pudet dicere?

Item Canon. 31. eiusdè Concilij Carthaginens. episcopus rebus Ecclesiæ tanquam cōmendatis, non tanquam proprijs vtatur.

Item Canon. 33. eiusdè Concilij. Episcopi vel presbyteri si causa visendæ Ecclesiæ alterius episcopi ad Ecclesiam venerint, & in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbū faciendum, quàm ad oblationem consecrandam inuitentur.

Item Canon. 5. In Concilio Carthaginens. 5. sic habet. Nulli episcopo sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquā Ecclesiam in diocesi cōstitutam se conferre, vel in re propria diutius quàm oportet, cōstitutum, curā, vel frequentationē propriæ cathedræ negligere. Penes te sit, lector, in hac causa iudiciū, si ad aliam Ecclesiam, deserta propria nō licet accedere, licebit per regiones separatas, & principum aulas versari?

Veniamus nunc ad Ecclesias Hispaniarū, quæ olim Toleti ad extirpandā heresim Arianam & statuendam Christianæ legis obseruantiam non infrequenter cogebantur.

Et primò hæc nostrā sententiā summo pereiuuant patres secundi Concilij Toletani, qui in Canone secundo post alia docēt, quomodo

modo necesse sit episcopum prædicare, & ab alijs curis cessare, ne quos sub regiminis cura tuetur, fame verbi Dei perire sinat.

Can. 24. Deinde est concilio Toletano. 4. Can. 24. In hac forma verborum.

D. 38. Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei euitanda est, qui officium docendi, in populo dei susceperunt, sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Paulus, dicens ad Timot.

1. Tim. 4. Attende lectioni & exhortationi. Sciât ergo sacerdotes scripturas sanctas, & canones meditentur. Omne opus eorum in prædicatione diuina & doctrina consistat atq; ædificent cunctos tam fidei scientia quam operum disciplina. Hæc omnia sanctissime quidem constituta eadem facilitate qua laudantur contemnantur, & ad solos mercenarios deriuantur.

Can. 31. Item Canon. 31. eiusdem Concilij.

Episcopi (quibus hæc cura à deo imposita est) dum cõspiciunt iudices, ac potentes, pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant: & si contempserint emendari, eorum insolentiã regis auribus intiment, vt quos sacerdotalis admonitio non flectit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat. Siquis episcoporum id neglexerit, concilio erit reus.

Item

Item Canon. 32. eiusdem Concilij. Auaritia radix est cunctorum malorum, cuius fitis etiam sacerdotum mentes obtinet, ideo constitutum est à presenti concilio suas episcopos diocesanas ita regere vt nihil ex earum iure præsumant auferre. Sed iuxta priorum auctoritatẽ conciliorum tam de oblationibus quam de decimis, tributis, ac frugibus tertiã cõsequatur: vt concessa à fidelibus in Christi & martyrum honorẽ, ipsorum episcoporum parochijs, intacta maneant. Item can. 35. in eodem concilio. Episcopos per cunctas dioceses parochiasq; suas per singulos annos ire oportet, vt exquirant quo vnaqueq; basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore, aut alijs occupatiõibus implicatus id explere nequiverit, presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui & redditus basilicarum & reparationes, & ministrantiũ vitã inquirant. Hæc synodus. Quam auidẽ accepturi sunt huius canonis occasionẽ, qui sibi viuere capiunt ex alienis sudoribus. Sed nõ est cur sibi blandiantur, hinc iubentur peregrinari, sed intra episcopatum, & in hac re admittitur procurator, dum tamen ipse impeditus sit, nõ absentia in curijs, & aulis, sed morbo.

Postremò, munus episcoporum quale sit docent patres in concilio Toletano. II. cõgregati, qui

Can. 32. 1. Tim. 6.

16. q. 1. cõstitutum.

Can. 35. 10. q. 1. episcopi per cunctas.

Canon. 2. II. Synodi

Tit. I.

qui in Canone secundo in hunc modū illud describūt. Quantū qui præcelſi culminis obtinet locū, tantū necesse est præcedat cæteros gratia meritorū vt in eo, q̄ præſidet ſingulis, ſingulariter ornetur eminētia ſanctitatis, habens ſemper & in ore gladium veritatis & in opere efficaciam luminis, vt iuxta Paulum potens ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere.

Nos proinde noſtri ordinis gradū, vel ſuſcepti regiminis modū magnopere cogitare debemus, vt qui officiū prædicationis ſuſcepimus, nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorundā mentes pontificū ita corporis ocio à lectionis gratia ſecluduntur, vt quid doctrine gregib⁹ ſubditis exhibeat, nō inueniat præco mutus: inſiſtendum ergo erit maioribus, vt quos ſub regiminis cura tumentur, fame verbi dei perire nō ſinant: hæc ſynodus. Vide quā ſolicite cōmendetur prædicatio verbi & q̄ cenſeatur neceſſaria, quæ ſi iuxta doctrinam Pauli reponenda eſt loco alimentorū corporalium, cui dubium futurum eſt, reſidendum eſſe in ſuis Eccleſijs?

Synodus elibertina

Item eſt Canon. 19. Synodi Elibertine, qui & noſtram confirmat ſententiam habens in hunc modum.

Epifcopi, præſbyteri, & diaconi de locis ſuis

ſuis negociandi cauſa nō diſcedāt: nec circūeuntes prouincias, queſtuofas nundinas ſeſtentur, ſanè ad victū ſibi conquirendū aut filiū, aut libertū, aut mercenariū, aut amicū, aut quemlibet mittāt. Vides præcipi omnia potius experienda quàm abeſſe à proprijs Eccleſijs. Quod ſi priuatis clericis ita eſt interdīctum, quid cenſendum de epifcopis?

Item eſt canon. 39. concilij Agathenſis habens in hunc modum.

Synodus Agathēſis

Siquis diaconus vel præſbyter per tres hebdomadas ab Eccleſia ſua defuerit, triennio à cōmunionem ſuſpendatur. Si quis autē in clero cōſtitutus ab Eccleſia ſua diebus ſolemnibus defuerit, id eſt, natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha vel Pentecoſte, dum potius ſingularibus lucris ſtudet, q̄ ſeruitio dei parere, conuenit vt eidē dānationi ſuccūbat.

7. q. 1. Siquis.

Item canon. 38. eiufdem ſynodi.

Canō. 38.

Ciues, qui ſuperiorū ſolemnitatū, id eſt, Paſche, ac natalis Domini, vel Pentecoſtes feſtiuitatibus cū epifcopis intereſſe neglexerint, cū in ciuitatibus cōmunionis, vel benedictionis accipiendę cauſa poſitos ſe noſſe debeāt, triennio cōmunionem priuentur Eccleſiæ.

eiufdem ſynodi.

Itē canō. 7. ſynodi Tarraconē. ſic habet.

Synodus

Epifcopi annuatim diœceſim viſitent, & basilicas deſtitutas reſtituant, &c.

Tarraconē. 10. q.

F

Item

**I. decreui-
mus.** Item in synodo Aurelatēsi in canone sex-
to hoc statuitur à patribus.

**Synodus
Aurela-
tensis.** Episcopus pauperibus, & infirmis qui de-
bilitate faciente, non possunt suis manibus
laborare, victum & vestitum in quantū pos-
sibilitas habuerit, largiatur.

**D. 82. epis-
copus.** Item in eadem synodo canon. 13. sic habet.
Canon. 13 Episcopus si infirmitate non fuerit impe-
ditus, Ecclesie, cui proximus fuerit, die domi-
nico deesse non debet.

**Synodus
Magun-
tiaca.** Item canon. 10. concilij Maguntiaci vitam
sacerdotum in hunc modum describit.

Placuit sancto concilio, vt qui dicunt se-
culū reliquisse, & qui adhuc seculū sectan-
tur ita discernantur, sicut in regula clericorū
dictū est: his igitur lege patrū cauetur, vt vul-
gari vita seclusi à mundi voluptatibus sese
abstineant, nō spectaculis, nō pompis inter-
sint, cōuiuia inhonesta, turpia fugiant. Hie-
ro. ad Nepotianū dicit. Omniū christianorū
domns quasi proprias amare debemus, vt cō-
solatores nos in moeroribus suis potius q̄ cō-
uiuas in prosperis nouerint. Et Isidorus. Cle-
rici tamē cōuiuia priuata, nō tantum pudica
sed & sobria colant, turpiū lucrorū occupa-
tiones nō appetāt: amorē pecunię quasi ma-
trē cunctorū criminū fugiāt: secularia officia
negociaq; abijciāt, honorū gradus per ambi-
tionē

tionē nō subeāt. Non vagis oculis, nō infreni
lingua aut petulāti tumidoq; gestu incedāt,
sed pudorē, ac verecundiā mētis simplici ha-
bitu, & incessu ostendāt, obscœnitatē etiam
verborū sicut & operū penitus execrentur,
viduarū ac virginū visitationes frequentissi-
mas fugiant, cōtubernia foeminarū, nullate-
nus appetant. Castimoniā quoq; inuiolati
corporis perpetuo cōseruare studeāt. Senio-
ribus quoq; debitā prębeāt obedientiā. Nec
vllō iactantię studio se attollant. Postremò,
in doctrina, & lectionibus, psalmis & hym-
nis, & canticis exercitio iugi incumbāt. Ta-
les enim debent esse, qui diuinis cultibus se
mancipandos student exhibere, scilicet vt
dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiā
populis administrent.

Item canon. 25. eiusdem synodi.

De officio prædicationis si forte episco-
pus non fuerit in domo sua, aut infirmus
est, aut aliqua causa exigente, non valuerit,
nunquam tamē desit diebus dominicis: aut
festiuitatibus qui verbum Dei prædicet, &
iuxta quod intelligere vulgus potest.

Item in Concilio Rhemenſi sub Leone. 3. **Synodus
Rhemen-
sis.** cōgregato in canone. 14. quod sequitur sta-
tuitur.

Episcopi diligentius operam dent, lectio-
niq;

F 2

Canon. 25
Diebus fe-
stis nun-
quā desit
prædica-
tio verbi
Dei in Ec-
clesia.

niq; diuinæ incumbant, id est, canonicis libris & opusculis patrum, & verbum dei omnibus prædicent.

Canon. 11 Item in eodem in cano. 15. sequenti sic habetur. Episcopi, sermones, & homilias sanctorum patrum prout omnes intelligere possint, secundum proprietatem linguæ prædicare studeant.

Canõ. 17. Est & alius canõ eiusdem synodi. 17. episcopi. Et abbates ante se ioca turpia facere nõ permittant, sed pauperes, & indigentes secum ad mensam habeant & lectio diuina ibi personet. Et sumant cibum cum benedictione, & laude Domini secundum Apostolum, siue manducent siue bibant, omnia in laudem dei faciant.

Synodus Triburiæ. Item in synodo Triburiæ. canon. 27. sic habet. Semel in clero deputati, nec ad militiam nec ad aliquam veniant dignitatẽ mundanam vt in synodo Chalcedonensi statutum est, ne tales sint, sicut sanctus Isidorus dixit, esse similes hippocentauris, qui nec equi, nec homines, sed quasi bruta animalia libertate ac desiderio suo feruntur.

Canon. 7. con. chal. Item sunt & canones apostolorum, qui nõ vulgariter confirmant & hanc nostram sententiam, primo est canon septimus sic habens.

Episcopus aut presbyter, aut diaconus nequaquam secul-

seculares curas adsumant: si autem eijciantur.

Item & canon. 57. sic habet.

Canõ. 57

Episcopus aut presbyter qui negligētius circa clerum aut populum agit, nec in pietate eos erudit, à comunione segregator. Si verò in ea socordia perseuerauerit, deponitor.

Item est etiã can. Apost. 80. In hunc modum habens. Dicimus quod non oportet episcopum aut presbyterum publicis administrationibus se immittere, sed vacare, & commodum se exhibere vsibus ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum dominicum.

Canõ. 80

Matth. 6.

Quibus obsecro legibus, aut decretis manifestius agere potuissent Apostoli contra pastores à suis gregibus absentes, & sui ministerij neglectores?

Vniuersos canones veterum synodorum, qui hanc veritatẽ vel astruunt, vel adiuuant in presentia recedere foret penè infinitum. Ideo consultò, ne lectorẽ amplius grauaremus, abstinuimus ab aliarum synodorum enumeratione: satis superque ex superscriptis explicatã habet lector synodorum sententiã, si velit illam tenere. Veniamus nunc ad ea, quæ iidem patres in proprijs scriptis non sine afflatu spiritus sancti nobis de presenti controuersia tradiderunt.

CAP. VIII. SUMMORVM PONTIFICI-
cum doctrina & decretis, episcoporum resi-
dentia necessaria conuincitur.

ADI nunc quid Eccle-
siae catholicae pontifices,
qui citatis concilijs autho-
ritate & robur dederunt,
decreuerint circa hanc ve-
ritate, quam explicam⁹
& demonstramus.

Gregori⁹

Gregorius cognomento magnus, sanctus
& Papa in libro Pasto. quanta eruditione, &
pietate contendit predictam veritatem demonstra-
re, quod & fecisse cum omnium legentium admiratio-
ne, nemo non nouit: hic parte. 2. ca. 3. post alia
multa, quae de officio epicali docet sic habet.

Sit rector operatione precipuus, ut vitae
viae subditis uiuendo denunciet, & grex, qui pa-
storis uocem moresque sequitur, per exempla me-
lius quam per uerba gradiatur: qui enim loci sui
necessitate exigitur summa dicere, hac eadem
necessitate compellitur summa monstrare: illa
uox namque libentius auditorum corda penetrat
quam dicentis uita commendat, quia dum quod lo-
quendo imperat, ostendendo adiuuat, ut fiat.
Hinc enim per prophetam dicitur: Super mon-
tem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion.
Idem

Idem cap. sequenti exponens praedicta uer-
ba Esaiam sic habet.

Præconis quippe officium suscipit, quisquis *Omnis pa-*
ad sacerdotium accedit, ut ante aduentum iudicis *stor eccle-*
qui terribiliter sequitur, ipse scilicet claman- *siasticus,*
do gradiatur. Sacerdos ergo si praedicationis *ex officio*
est nescius, quam clamoris uocem daturus *est uerbi*
est praeco mutus? Hinc est enim quod super *dei prædi-*
pastores primo in linguarum specie spiritus *cator.*
sanctus insedit, quia nimirum, quos repleue-
rit, de se protinus loquentes facit.

Idem ubi supra. c. 10. docet, quanto studio
pastor inuigilare debet super populum suum,
quanta attentione subditorum ingenia obser-
uare debeat, ut interdum eorundem uitia pruden-
ter dissimulanda sint & caute indicanda, in-
terdum aperte cognita, mature toleranda, in-
terdum salubriter & occulte perscrutanda, in-
terdum leniter arguenda, interdum ueremeter in-
crepanda. Quae omnia latissime explicat idem au-
thor. 3. parte eiusdem libri, ut ex illis qui libet
considerare & colligere ualeat difficultatem mu-
neris episcopalis & dicere cum ueritate ipsa.
Quis putas est fidelis dispensator & prudens, *Luc. 7.*
quem constituit Dominus super familiam suam
ut det illis in tempore tritici mensuram?

Idem li. 5. epist. 37. ad Antheniū subdiaconū. *7. q. 1. Per*
Peruenit ad nos Pigmēniū Amalphicanæ *uenit.*

F 4 ciui-

In Mon.
recludēd⁹
episcopus
si admoni-
tus reside-
re negli-
gat.

ciuitatis episcopū in Ecclesia sua residere nō esse cōtentū, sed foris per diuersa loca vagari: quod vidētes alij, nec ipsi in castro se retinent, sed ipsius exemplū sequētes foris magis eligunt habitare. Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt supradictō episcopo interminari nō desinas, quatenus hoc de cetero facere nō præsumat, sed in Ecclesia sua sacerdotali more resideat, quē si forte nō emendari post tuā interminationē cognoueris, in monasterio eum deputare, & nobis curabis modis oībus indicare, vt quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

d. 63. quia Itē lib. 4. epist. 15. summopere cōmendat, vt episcopi exhibeāt in opere, quod designāt in noīe, quia nomen pastoris non ad quietē sed ad laborem susceperunt. &c. Quę certum est eos absentes præstare non posse.

Item libro. 8. epistola. II.

D. 88. Perlatum. Perlatū ad nos est. R. f. nostrū Basiliū ep̄m velut vnū de laicis in causis secularibus occupari, & p̄toria inutiliter obseruare. Quę res, quē & ipsum vilē reddit, & reuerētiā sacerdotalē annihilat, statim vt reuerētia tua hoc præceptū susceperit, eū ita ad reuertēdū districta executiōe cōpellat, quaten⁹ ei illic te insistēte, quinq; dieb⁹ sub qualibet excusatiōe immorari nō liceat, ne si quolibet modo eū ibidem

dem morā habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

Item libro. 2. epist. 31. in qua Gregorius cum manam & Musitanā Ecclesias præcipit esse vnitas propter vicinitatem locorum, & populos parum frequentes, vt non conueniat singulos, sicut olim, habere sacerdotes proprios. Post alia præcipit nouo episcopo. Vbi verò commodius atq; vtilius esse prospexeris, ibi habitato, ita fanē, vt alteram Ecclesiā, cui corporaliter presens non es, sollicita prouidentiq; cura disponas. &c. Quibus verbis supponebat veluti certum, quod episcopus corporaliter in sua Ecclesia futurus erat, & in lucrandis, & curādis animabus, perpetuò laboraturus, cum statim subdat. Fraternitas tua tanto in adhortatione populi, lucrādisq; animabus, sollicitiori cura semper inuigilet, quanto se vnitarum Ecclesiarum gubernationis onera suscepisse cognoscit. Hęc Gregorius ille verè magnus Ecclesiæ latinæ & doctōr & pastōr, quæ recensui, vti ex his intelligat lector, quā ignoratum erat ante hęc etatem, episcopum siue pastorem alium ecclesiasticum absentē à grege suo, posse proprio officio satisfacere, quod nec nunc arbitrō ab aliquo esse intellectū. Sed qui absunt volentes & scientes rei impossibilitatem, ma-

16. q. 1. Et
tēporis.
Quo casu
interdum
expediat
duas Ec-
clesias ef-
se sub v-
no episco-
po.

lunt magis abesse & in delicijs agere, q̄ præsentes fastidia muneris pastoralis deuorare.

Ex Epistola Euaristi Papæ.

Episcopum verò oportet opportunè, atq; sine intermissione Ecclesiã suã docere, eamq; prudenter regere & amare, vt à vitijs se absteat, & salutem consequi possit æternam.

Hist. Tri par. lib. 3 cap. 8. Non incongruè ponem⁹ inter decreta patrum & Gregorij. xi. factũ, & Valentiniani Christiani Imperatoris iudiciũ. Hic (vt fertur in historia tripartita) instante electione

Valentinianus Imperator. Episcopi Mediolanensis, sic plebem & clerũ est alloquutus. Nostis apertè, eruditi utiq; diuinis eloquijs, qualem oporteat esse Pontificẽ, & q̄ non deceat eũ verbo solũ, sed etiã vita gubernare subiectos, & toti⁹ semetipsũ imitatorẽ virtutis ostẽdere, testẽq; doctrinæ conuersationẽ bonam habere. Talem itaq; in pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperium, syncerè nostra capita summittamus, & ei⁹ monita, dum tanq̄ homines deliquerimus, necessariò veluti curantis medicamenta suscipiamus. Hæc Cæsar.

Grego. II papa. Ille verò Romam ex Gallia transtulit pontificiam sedem motus ex verbis cuiusdam Episcopi, qui interrogatus à Pontifice (dum simul inambularẽt) cur nõ rediret ad Ecclesiam suam, quã malũ erat illam sine pastore nudam

nudam relinqui. Cur, inquit, tu summe Pontifex, cæteris exemplum daturus, tuum episcopatum non repetis? Quæ verba ad eũ commouerunt, vt eis auditis continuò decreuerit ex Auinione Romam migrare, quod & fecit. Hæc duo in medium adduxi, vt videat Christianus lector, quòd semper ab exordio Ecclesiæ fuerit communis animi conceptio inter fideles cuiusuis ordinis, Pastores ecclesiasticos, maximè omnium episcopos, præsentes esse debere in suis Ecclesijs.

Deinde etiam cõfirmatur hæc veritas nõ nullis regulis, quas iuris appellant *Regule iuris.* Canonice & iuris periti.

Primò, dicit lex. C. de cadu. tollen. non est ferendus, qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat.

Hinc regula iuris. Qui sentit onus, sentire debet & commodum, & è contrà, qui nõ sentit onus, non sentiat & commodum.

Est & alia desũpta ex Gregorio in registro Non potest esse pastoris excusatio, si lup⁹ oues comedit, & pastor nescit. Quæ regulæ satis apertè ostendũt, q̄ vniuersa iura ciuilia & canonica dãnant absentes Pastores & præsentes ociosos, qui cũ reportẽt suorũ officiorum cõmoda, nec velint nec possint absentes sentire eorundem officiorum munera.

Præterea

Præterea alia etiam via probatur hæc nostra sententia.

Argumētū ab usu Ecclesie Romana. Nam hoc visa est tenere ab initio Ecclesia Romana, quæ caput est reliquarum Ecclesiarum, & leges tulit Christi fidelibus. Ea autē visa est ab initio, & nunc etiā utitur, ut si quādo contingat assumi aliquem episcopum ad officium Cardinalatus, absolvatur à vinculo, quo tenebatur Ecclesie suæ. Ratio est, quoniam Cardinalis ex officio tenetur manere Romæ. Si verò episcopus non teneretur manere in Ecclesia sua, non erat absoluendus, sed cum vinculo Ecclesie suæ erat assumendus ad officium Cardinalis, quod tamen non fit, ne ad duo incomparabilia assumatur simul eadem persona, ut patet ex ceremoniali Roma. Sect. 8. c. 1. Vbi forma creandi Cardinalem sic habet. N. episcopū Firmanum absolvimus ab vinculo, quo tenebatur Ecclesie suæ firmanensi, & ipsum assumimus in sanctæ Romanæ Ecclesie presbyterū Cardinalem. Ergo signum est certum, quòd episcop⁹ tenetur manere in Ecclesia sua.

Confirmatur ex usu eiusdē Ecclesie, quoniam assumpto aliquo Ecclesie ministro, ad Cardinalatum censentur vacare omnia beneficia, quæ habebat ante assumptionē: quare Pontifex solet cum illis dispensare in retentione

tionem beneficiorū, ut patet ex eodē cõrimo. Sect. 8. c. 9. vbi sic habetur. Et quoniam in assumptione ad Cardinalatū censentur omnia beneficia promoti vacare, consuevit pontifex per literas apostolicas ad partem dispensare cum promoti, ut omnia beneficia, quæ obtinebat, retineat, & decernere illa non vacare, si secundū iura esset compossibilis Cardinalatus cum alio ministerio ecclesiastico, non opus haberet dispensatione.

Secundò confirmatur, quoniam si cõtingat q̄ Cardinalis aliquis eligatur episcop⁹ secundum iura cano. non erat confirmāda eius electio, sed infirmāda & extingvenda, siquidem manere debeat Romę ex munere Cardinalatus: nam si relicta Roma, suæ velit præsens adesse Ecclesie, non est cur dubitemus, quin possit episcop⁹ creari q̄ est cardinalis: vtrūq; patet ex. c. bonæ. de postu. prælat. quo. c. postu. est ad curā pastorālē Cardinalis quidam, & extinguitur ei⁹ postulatio, q̄a erat impeditus officio cardinalat⁹; & ex. c. Ecclesia v̄ra in 2. de elect. qm̄ manēs Romę, ut cardinalis manere debet, impeditur ab administratiōe suæ Ecclesie. Ergo tenetur illi præsens inseruire: alioquin iniustè extinguitur electio Cardinalis, cū sit canonica, & de viro idoneo, nec impedito incōparabiliter, si episcop⁹ nō teneretur

neretur perpetuò manere in sua Ecclesia. &c
 Hinc credo dixisse patres illos delegatos à Paulo. 3. Pont. Max. vt tractarent de reformatione Ecclesie vniuersalis, abusum hunc inualuisse in curia, vt Reuerendissimis Cardinalibus episcopatus conferantur, seu commendentur, nec vnus tantum, sed plures. Què abusum verissimè dixerunt esse magni momenti in Ecclesia Dei, quia officium Cardinalatus, & officium Episcopi, sunt incompatibilia, quod verè & sanctè dixerunt.

Damasus papa. Hanc eandem sententiam probat multo fusius & doctius Damasus papa in Epist. 4. qua damnat corepiscopos in Ecclesia, deinde & episcopos, qui propter suam quietem corepiscopis suas plebes cõmittere non formidabant. Quos hisce rationibus damnat.

Adnotent episcopi, qui per vicarios suas Ecclesias gubernant. Primò, quia curam sibi à Deo cõmissam negligat, cum dominus dicat. Bonus pastor animam suam ponit. &c.

Secundò, quia episcopi talia præsumètes, videntur similes meretricibus, quæ statim vt pariunt, infantes suos alijs nutricibus tradunt educandos, vt suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos alijs educandos tradunt, vt suas libidines expleant, id est, vt pro suo libitu secularibus curis inhient, & quod vnicuiq;

vnicuiq; visum fuerit, agant. Pro talibus animæ negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, hæreses & schismata prodeunt, Ecclesie destruuntur, sacerdotes vitiantur: & reliqua mala proueniunt. Non taliter dominus docuit, nec Apostoli instituerunt, sed ipsi, qui curam suscipiant, ipsi pergant, & ipsi proprios manipulos domino repræsentent. &c. *Gene. c. 31*
 Tertio, arguit ex facto Iacob Patriarche, qui postquã pro vxorib⁹ diu seruiert, dixit Laban socero suo. Viginti annis fui tecum, oues tuæ & capræ steriles nõ fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi, diu noctuque æstu vrgebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis, & cætera. Si ergo sic laborat & vigilat, qui pascit oues Laban, quanto labori, quantisque vigilijs debet intendere, qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui dedit pro ouibus suis animam suam. Hæc Damasus papa. Quis episcopus absens, suis ouibus valebit similia dicere patri cœlesti, à quo accepit oues pascendas? Nullus vt opinor. Audi quid in hæc verba scribat Chryso- *Chryso.*
 mus in Gene. homi. 57. Vidisti pastoris vigilantiam? Vidisti intentum studium? Qualem habebunt excusationem hi, quibus rationales greges crediti sunt, & magnam præ se fe-
 runt

runt negligentia, & quotidie iuxta Prophetam pecudes alias maectant, alias à bestijs captas contēnunt, alias verò ab alijs raptas reducere non curant? Vide enim (inquit) die vrebam estu, & nocte gelu, & discedebat somnus ab oculis meis. Quis hæc nunc potest dicere, quòd propter eos, quos pascit, tot ferat labores & pericula? Et hoc quidē nunc nullus dicere audet: Paulo autē soli licebat hoc fidēter dicere, atq; his maiora. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scādalizatur, & ego non vror? O pastoris dilectionem indulgentissimam. Alienæ ruinæ meos dolores augment. Aliena scandala fornacem doloris mei succendunt. Hunc omnes imitentur, quibus rationales oues concreditæ sunt, & ne deteriores fiant, hic qui tantæ in brutis pecudibus custodiendis vigilantia fuit, idq; tot annorum numero, & illic quidem si incuria quædam occidens, nullum damnum, hic autem si ovis rationalis perierit, vel à bestia fuerit capta, graue damnum, maximum detrimētum, ineffabilis pœna. Nam si dominus noster sanguinem suum effundere pro illa non declinauit, qua venia dignus fuerit, qui sic honoratā à domino despiciere voluerit, & non omnia, quæ potest in curanda ouicula adimpleuerit?

Item

Item Gregorius super Ezechiel. hom. xi. *Gregori⁹*
 super illud. Sanguinē eius de manu speculatoris requiram. &c. Pēfandum est quantum sibi connexa sunt peccata subditorum atq; præpositorum, quia vbi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is, qui præest, quoniā tacuit, reus mortis tenetur. Et si quando vos fratres ad iniquitatem defluitis, etiam ex nostro reatu, hoc est, quòd obsistentes atq; reclamātes in prauis desiderijs non habetis. Vobis ergo & nobis parcitis, si à prauo opere cessastis, vobis & nobis parcimus, quando hoc, quod displicet, non tacemus. O quàm liber à commissorum sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat. Mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi quo minus annunciarem omne consilium Dei vobis. &c. Si enim non annunciasset, mundus à sanguine non esset, sed quibus omne consilium Dei annunciare studuit, ab eorum sanguine mundus fuit. In qua voce nos conuenimur, nos constringimur, nos rei esse ostendimur, qui sacerdotes vocamur, qui super ea mala, quæ propria habemus, alienas quoq; mortes addim⁹: quia tot occidimus, quot ad mortē ire quotidie tepidi tacentes videmus. Cùm verò dicitur, sanguinem eius de manu tua requiram: si hoc in loco sanguinis nomi-

G ne mors

*Adnotent
 hæc diligēter qui
 in Ecclesia
 pastorum noīe
 gaudent.*

ne mors corporalis designatur, valde nobis de nostro silentio augetur metus, quia si in subiectis suis, is qui prælatus ad speculandum est, & de monte corporis quandoq; morituri, tã grauter reus tenetur, quo reatu de morte animæ, subiecti constringitur, quæ potuisset semper viuere, si verba correctionis audisset? Sanguis ergo morientis, de manu speculatoris requiritur: quia peccatum subditi culpa esse præpositi si tacuerit, reputatur. Est ergo quod faciat, vt etiam moriente subdito se liberum reddat, surgat, inuigilet, malis actibus contradicat. Tunc enim subiectus moritur sine te, quando in causa mortis contradictorem pertulerit te. Nam morti, cui non contradicis, adiungeris. Hæc Grego. papa.

Hæc adeò plana sunt, si Gregorio & sancto Pontifi. summo, & Ecclesiæ doctore, adhibere quis velit fidẽ, vt tergiuersationi nequaquam sit locus.

CAP. IX. SANCTORVM PATRUM doctrina, residentia episcoporum demonstratur necessaria.

HANC

HANC sententiam tradiderunt nobis omnes patres Ecclesiæ. Primò Clemens Papa epistola. 3. in principio. Oportet fratres omnes doctores, qui ad salutem animarum instituti sunt, & ad lucrandas animas episcopi sunt consecrati, pro cunctis sollicitudinem gerere: & errantes ad viã veritatis, & ad portam salutis reducere.

Itẽ Hier. Tom. 2. in epistola ad Oceanũ, vbi explicans verba Pauli ad Tit. Oportet episcopũ sine crimine esse. &c. describit qualem oportet esse episcopũ. In euãgẽlio, & futuri pastoris lōga oratione vitã deliniat, quã separatus pastor ab ouibus viuere, nulla ratione potest, ad quẽ librũ remitto lectorẽ, vt ex illo probet vel improbet sententiã nostram.

Item ad Paulinũ. Officiũ pastorũ est, esse dispensatores: Græcè œconomos mysteriorum Dei & doctrinæ mysticæ. Iuxta illud. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.

Quis non videt hæc requirere præsentem Episcopum, quæ per absentem exerceri non possunt? In commentarijs Ephes. 4. hæc verba dedit alios Apostolos, alios prophetas,

G 2

phetas,

phetas, alios pastores, & doctores. Hiero. sic habet. Non dixit Apostolus Paulus alios pastores, & alios doctores, sicut dixerat, alios Apostolos, alios prophetas, sed alios pastores & doctores, indicans nō esse diuersos pastores, & doctores, sed quod idē est in Ecclesia pastor, qui & doctor. Cū ergo absens nō possit esse doctor, ergo nec pastor.

Augustinus.

Hoc idē sentit Augustinus in epistola. 58. respondens Paulino, quærenti quæ esset differentia inter pastores & doctores, eò quòd præpositis Ecclesiæ vtrumq; nomen adscriberetur. Cui Augustinus vbi suprā. q. 4. sic respondet. Pastores autem & doctores, quos maximè, vt decernerem, voluisti, eosdem puto esse sicut & tibi visum est, vt non alios pastores, alios doctores intelligamus. Ideo cum prædixit pastores, subiunxit doctores, vt intelligant pastores, ad officium suum pertinere doctrinam.

Nicolaus papa.

Sed & Nicolaus papa primus, cuius decreta extant in. 2. Tomo conciliorum, de pastoribus, qui & doctores esse deberent, sic dicit.

D. 4. 3. cap. fin.

Episcopis dispensatio cœlestis feminis iniuncta est. Væ si non sparserint, Væ si tacuerint, sicut vas electionis formidat, & clamat. Si euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi est, si

est, si non euangelizauero. Si enim volēs hoc ago, mercedem habeo, si autem inuitus, dispensatio mihi credita est.

Quocirca idem Nicolaus post pauca subiunxit.

Episcopos verò, qui dominici gregis suscipiunt curam atq; sollicitudinem, ab administratione eorum discedere nō oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamen eorum salubriter augeatur, & triplicatur fructus. Hæc ille.

Enimuerò, qui à gregibus suis discedunt pastores, qui velut canes latratibus abigere ab ouibus Inpos non curant, se ipsos & oues perdunt, Si euangelizauero (dicebat Paul⁹) mercedē habeo, mercedē quidē non tantum æternā, sed & tēporalem. Quis militat (eodē cap. dicebat Apostol⁹) suis stipendijs vnquā? Quis plantat vineā, & de fructu ei⁹ non edit? Quis pascit gregē, & de lacte gregis nō manducat? ergo qui nō plantat vineā, imò qui vt aper de sylua eam exterminat, quo iure eius fructu vescetur? Qui gregem non modò non pascit, sed maētat & perdit, quomodo de gregis lacte māducabit? Qui non laborat (inquit Apostolus) non māducat. Hoc idem in lib. de pastoribus cap. 10. asserit Augustinus, vbi apertè indicat, q̄ episcopi, qui nō laborant

G

3

borant

Tempore Augusti-

ni episco- pi non la borantes in predi- catione ver bi, nō per- cipiebant borabāt in prædicatione verbi, nō percipie-
bant fructus ex ouibus, Ibi loquēs de malis
pastoribus, qui prædicantes legē, operantur
contra illā, dicit. Non vos (loquens ad popu-
lū) ipsi pastores mali pascunt, sed Deus, quia
velint nolint pastores, vt perueniant ad lac
& lanam, verba Dei dicturi sunt. Hęc Augu-
stinus. Quibus verbis indicat, q̄ percepturi
lac & lanam ex ouibus, debēt necessariō ver-
bum Dei prædicare. Sed & Væ omnibus, si
pastorem non habeāt, qui pascuis vberrimis
diuini verbi eas pascat. Qui cū errantes vi-
derit, reducat, & ad salutis viam ducat oues,
qui ita inuigilent, custodiantq; vigilias no-
ctis super gregē suum, ita assiduis latratibus
circumeant gregem, vt non modò non ma-
ctet, sed nec grassari audeat lup⁹. At si pascua
non habeāt oues, vnde illis lac, vt nutrire pos-
sint pastorem? Si proprijs ob pastoris culpā
expoliantur pelliculis, vnde illis lana, vt ca-
lesfaciant episcopū: Si deniq; pastoris somno-
lencia grex luporū est esca, vnde ouibus foet⁹
vt ipsum cibare possint? Mercedem deniq;
suam, suasq; oues mali pastores perdunt. Vn-
de Augustinus in lib. de pastoribus. ca. 8. vbi
optimē distinguit bonū à malo pastore, post
alia subiungit. Audi, quid sentit de ista negli-
gentia malorum vel falsorum pastorum. Et
dispersæ

Augusti-
nus.

dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non sit pa-
stor, & factæ sunt in deuorationem omnib⁹
bestijs agri, Furantur lupi insidiantes, rapiūt
leones frementes, cū oues non hærent pa-
stori. Hęc ille. Sed quomodo possunt hæere
illis, si per aulas Cæsarum vagantur? Si fu-
giunt ab ipsis pastores, quid non insequen-
tur gregē leones? Quid non inuadent ipsum
rapaces lupi, ceteræq; bestiaæ agri, vt morfu
amarissimo deuoret eum? Si pace composi-
ta, pastores oues deserunt, tempore per-
secutionis, quonam comparebunt? Cū &
tanto astringantur vinculo, vt persecutio-
nis etiam tempore, ipsis discedere ab ouibus
minimè liceat. Sed velut ille bonus pastor
(si opus est) animas suas pro ouibus suis po-
nant? Qua de re, Nicolaus ille Pontifex, vbi
suprà cuidam episcopo sciscitāti, temporēne
persecutionis, suas posset deserere oues. Re-
spondet sic.

Sciscitaris, vtrū cū à Normanis, ab episco-
pio depellaris, debeas de cætero in monaste-
rio cōuersari. In quo scias, charissime frater,
q̄ sicut p̄niciosum est p̄ceptā in tranquillitate
naui deserere, quātò magis in fluctib⁹? Vbi
non dicimus, q̄ persecutorū non fugiamus
insidias (maximè paganorū) cū ad tēpus
fæuiunt, & ob multitudinē delictorum no-

Nicolaus
papa.
7. q. 8.
Sciscita-
ris.

strorum nocendi facultatem diuinitus assequuntur, præsertim cū eis prodire vltro non debeamus, & multos prophetas & Apostolos, ipsum quoq; dominum huiusmodi fuisse infecutores luce clarius constat. Sed quòd præcipuè nos, qui tãquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui & horum pastores sumus (Deo authore) cum eis in periculis pro viribus persistere pro cætero conueniat. Et cū tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitaq; furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in vnum colligere, & eius animos cœlesti patrię ac securitate prædicata, erigere debemus. Hęc Nicolaus papa.

Augustinus. Item Augustinus epistola. 180. ad Honoratum explicans, quando & quomodo fugiendum in persecutione, & quibus, & quando non liceat episcopis fugere imminēte periculo persecutionis, docet illic inter alia, q̄ quando est barbaric⁹ & hostilis incursus, licet quidē fugere, sed his, quos ecclesiastici officij non tenent vincula. Hęc Augustinus.

Quibus & quando liceat fugere imminētem persecuti onem. Item in eadem epistola idē Augustinus sic dicit. Recolim⁹ verba dicentis. Cū persequētur vos in ciuitate ista, fugite in aliã. &c. Tūc de locis in quib⁹ sumus premēte persecutione fugere Xpi ministris licet, quando vbi aut plebs

plebs Christi non fuerit, aut potest impleri per alios necessarium ministerium, quibus non est eadem causa fugiendi, sicuti in sporta submissus fugit Paulus cū a persecutore propriè ipse quæreretur. Alijs vtiq; necessitatem similem non habentibus, a quibus illic, absit vt desereretur ministerium Ecclesię, sicut fugit Athanasius Alexandrinus episcopus, cū eum specialiter apprehendere Constantius cuperet Imperator, nequaquã a ceteris ministris deserta plebe catholica, quę in Alexandria cōmanebat. Quicumq; igitur sic fugit, vt Ecclesię necessarium ministeriū illo fugiente non desit, quod dominus præcepit, siue permisit. Qui autē sic fugit vt gregi Christi ea, quibus specialiter viuit, alimenta subtrahantur, mercenarius ille est, qui videt lupum venientem & fugit, quoniam nō est ei cura de ouibus. Hęc Augustinus.

Huic sententię subscribit S. Thomas. 22. q. 185. arti. 5. vbi allegat decretum Nicolai Papę, & quę dicebamus ex Augustino.

Item Bernardus de persecutione sustinen- *Bernard⁹.* da. cap. 31. declarans illud domini. Mercenarius videt lupum venientem, & fugit. &c. sic dicit. Vtinam hodie quicumq; pastores non sunt, mercenarios gregi vellent se exhibere, non lupos, vtinam ipsi non lederent. Vtinã

non fugerent nemine persequente, utinam non exponerent gregem donec lupo veniens videretur. Nimirum sustinendi fuerant, si inveniuntur praesertim tempore pacis recipientes mercedem suam, ut pro mercede sua saltem in custodia gregis laborantes, dummodo non ipsi turbarent gregem & gratis auerterent a pascuis iustitiae & veritatis. Nam persecutio quidem indubitanter mercenarios a pastoribus segregat & discernit. Quando enim transitoria damna non timeat, qui temporalia lucra sectatur? Quando terrenam sustineat persecutionem propter iustitiam, qui terrenam mercedem plusquam iustitiam quaerit?

Ambrosius.

Audi & alium testem non minoris fidei. Ambrosius. qui in lib. de dignita. sacerdo. cap. 3. post alia sic habet.

Haec verò cuncta fratres ideo nos praemississe cognoscere debetis, ut ostenderemus nihil esse in hoc seculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius episcopis reperiri, & cum dignitate episcopatus, episcoporum oculis demonstramus, & dignè noscamus quid sumus, & quid sumus, professione, actione potius, quam nomine demonstramus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane, & crimen immane, & post pauca. Sic episcopum non aliud nisi episcopalis opera designat,

designat, ut ex bono opere magis quam professione noscatur episcopus.

Idem cap. 6. ubi supra de officio episcopi.

Oculorum etiam in corpore officium, id est *Episcopi sunt vice* in Ecclesia, voluntarius accepisti ut reliquum *oculorum* per te corpus ducatum lucis haberet. Episcopus enim a cunctis indubitanter vocaris, praesertim cum ipso nomine censeris. Si tamen actio *in Ecclesia.* concordet nomini, & nomen se societ actioni. Nam quid aliud interpretatur episcopus, nisi superinspector, maxime cum solio in Ecclesia editiore resideat, & ita cunctos respiciat, ut & cunctorum oculi in ipsum respiciant?

Idem libro. 2. de Abraham. cap. 6.

Pastores sunt magistri gregum, vel diligentes, & sobrii non finentes agrorum culta obteri pedis vestigio, atque a duris sentibus, vel negligentes & remissi, qui non reuocent pecus suam, quo herbosa, & non fructuosa pascat, sed libere vagari per varios agri fructus sinant. Haec Ambrosius.

Eiusdem veritatis catholicae & alter testis *Bernardus.* accedat omni exceptione maior. Bernardus in libro de cons. ad Euge. Et in declama. de verbis Petri. Ecce nos reliquimus omnia. &c. Summopere urget hoc argumentum de ministerio & residentia pastorum Ecclesiae, in declamatione sic habet.

Iam

Adnotent
hæc pasto-
res, qui ex-
tra suasec-
clesias va-
gantur.

Iam qui per Christum sibi in sortem mini-
sterij huius introisse videtur, de cætero quæ-
admodum ei seruiat, quemadmodum mini-
stret, quemadmodum pascat, tripliciter, exem-
plo cōuersionis, verbo prædicationis, fru-
ctu orationis, gregem domini, sollicita secum
examinatione discutiat, indignus enim lacte
& lana cōuincitur, si non pascat oues, si non
vigilat in custodia gregis, iudicium sibi man-
ducat & vestit. Væ, væ tibi clerice. Mors in
olla, mors in olla, mors in ollis carniū, mors
in huiusmodi delitijs est: nō modò quia secus
introitū delectationis posita esse cognosci-
tur, sed ob id maximè, quia populi constat
esse peccata, quæ comedis. Sumptus ecclesia-
sticos gratis habere te reputas? Cantando (vt
aiunt) tibi prouenire videntur. Sed bonum
erat etiam fodere, aut manducare. Peccata
enim populi comedis, ac si propria tibi mi-
nus sufficere viderentur. Sollicitus esto, tanq̃
redditurus rationē pro eis, gemitus fundere,
dignos agere pœnitentiæ fructus, alioquin
tibi noueris ea imputanda, quæ modò inter
delicias comedis, & paruipendis, & dissimu-
las tanq̃ nihil attinentia tibi: ò iudiciorū Dei
abyssus multa: ò terribilis Deus in consilijs
super filijs hominum: frustra tunc incipient
miseri dicere montibus, cadite super nos, &
collibus

collibus operite nos. Venient, venient ante
tribunal Christi, audietur populorū quere-
la grauis, accusatio dura, quorum vixere sti-
pendijs, nec diluere peccata, à quibus facti
sunt duces cæci, fraudulenti mediatores. Quid
tibi insipiens delitiæ sapiunt? Quia diuitiæ il-
læ cæcos delectant oculos, quibus mercaris
tam graue iudicium, tam durè temetipsum
obligas rationi? Vniuersa siquidem vsq; ad
quadrantem nouissimum exigeris.

Idem sermo. 3. de Aduentu Domini.

Longè tamē grauiori & periculofiori de-
bitò tenentur adstricti, si qui pro multis ani-
mabus reddituri sunt rationē. Quid ego in-
felix? quò me vertā si tantū thesaurū, si pre-
ciosum depositū istud, quod sibi Christus,
sanguine proprio preciosius iudicauit, cōti-
gerit negligentius custodire? Si stillantē in
cruce domini sanguinem collegissem, esset
repositus penes me in vase vitreo, quod &
portari sæpius oporteret, quid animi habi-
turus essem in discrimine tanto? Et certè id
seruandum accepi, pro quo mercator nō in-
sipiens (ipsa utiq; sapientia) sanguinē illum
dedit. Sed & habeo thesaurum istud in vasis
fictilibus, & quibus multo plura q̃ vitreis im-
minere pericula videantur. Accedit fanè ad
solicitudinis cumulum & pondus timoris,
quòd

Bernardus

Verba hæc
aureis lite-
ris erant
annorāda
& pecto-
ribus pa-
storū in-
scribēda.

quòd cùm & meam, & proximi conscientia feruare necesse sit, neutra mihi fatis est nota. Vtraq; abyssus est imperscrutabilis. Vtraq; mihi nox est, & nihilominus exigitur à me vtriusq; custodia, & clamatur. Custos qui de nocte. Custos qui de nocte. Non est mihi dicere cum Caim. Nunquid custos fratris mei sum ego. Sed est fateri humiliter cum Propheta. Quia nisi dominus custodiret ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

Idem in Psal. Qui habitat. Sermo. 6.

Officia ecclesiastica in quæstû trāsunt. Ipsa quoq; ecclesiasticæ dignitatis officia in turpem quæstum & tenebrarum negociû trāsunt. quæritur diuitiarû. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant ecclesias, missas celebrant, psalmos decantant. Pro episcopatibus, & archiepiscopatibus, abbatijs, alijsq; dignitatibus impudenter hodie decertatur, vt ecclesiarum redditus in superfluitatis & vanitatis vsus dissipentur.

Idem Sermo. 77. Super Canti.

Non omnes sunt amici spõsi, quos hodie sponsæ hinc inde assistere cernis, & qui (vt vulgo aiunt) eam quasi addextrare videtur. Pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt quærant ex omnibus charis eius. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christû,

X Bernar-
dus.

stû, quia manus dederunt mammonæ. Intue- re quomodo incedunt nitidi & ornati cir- cumamicti varietatibus, tanq; sponsa proce- dens de thalamo suo. Nonne si quempiam talium repente eminus procedentē aspexeris, sponsam potius putabis, q; sponsæ custo- dem? Vnde verò hanc illis exuberare existi- mas rerum affluentiam, vestium splendorē, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum & aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exangui. Propter hoc nō est, hoc tempore ornare spõsam, sed spoliare: nō est custodire, sed perdere: non est defendere, sed exponere: nō est instituere, sed prostituere: nō est pascere gregē, sed mactare & deuorare. Dicente de illis dño. Qui deuorant plebē meam vt cibum panis, & quia comederunt Iacob, & locum eius desolauerunt. Et in alio Propheta. Peccata populi mei comedent, quasi dicat. Peccatorû precia exigūt, & peccantibus debitā sollicitudinē nō impendunt. Quem dabis mihi de numero præpositorû, qui nō plus inuigilet subditorû euacuandis marsupijs, q; vitijs extirpandis? Vbi qui orando flectat irā, qui prædicet annū placabilē dño? Leuiores loquimur, grauiora, grauius manet

Attendāt
qui dices-
cunt ex fa-
cultatib⁹
ecclesiasti-
cis.

manet iudicium. Sine causa tamē vel his, vel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed & si literis forsitan mandentur ista quæ dicimus, dedignabūtur legere, aut si fortè legerūt, mihi indignabūtur, quāuis rectius si hoc facerent. Propterea relinquamus istos nō inuentores sponsæ: sed venditores, & inquiramus potius illos, à quibus sponsa se inuentam loquitur. Et quidem illorum isti sortiti sunt ministerij locum, sed nō zelum. Successores omnes cupiunt esse, imitatores pauci. O vtinam tam vigilēs reperirentur ad curam, quā alacres currūt ad cathedram. Vigilarent utiq; sollicitè seruantes ab illis sibi creditam. Immo verò euigilarent pro semet ipsis, nec finerēt de se dici. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerūt & steterunt. Iusta omnino querimonia, nec ad vllam iustus q̄ ad nostram referenda ætatem. Parum est nostris vigilibus quòd non seruant nos, nisi & perdant. Alto quippe demersi obliuionis somno ad nullum dominicæ cōminationis tonitruū expergiscuntur, vt vel suum ipsorum periculum expauescāt. Inde est quòd non parcant suis, qui nō parcant sibi, perimētes pariter & pereuntes. &c.

Psal. 37.

Et post pauca subiungit.

Et qui dimittit oues in pascua absq; custode,

de, pastor est non ouium, sed luporum. &c.

Et quid clarius, vt conijcere quis possit, q̄ qui nō proprias custodit oues eas in luporū pastū seruent & in cibos cunctis bestijs agri parent gregē. Non pascua gregi, sed vt grex in pascua sit lupis, pastoris facit absentia. Si mercenarij alleges custodiā, nō est, quòd effugere possis Bernardi, immo & Christi sententiā. Nōne Christū audisti dicentem q̄ lupi Ioan. 10. pi incursum, mercenarius effugiat, & dimittat oues, eo q̄ mercenarius sit, & non pertineat ad eum de ouibus, & sic lupus rapit & dispergit gregē? Igitur si nō ipse custodias, si non defendas, si non pascas gregē, pro lupis oues custodis, luporū deniq; pastor & procurator es. Si enim patris nō adsumeres nomē, suffecisset forsā deus, qui nō modò vt pater cōgregaret filios, sed vt mater ad vbera portaret, lactaret, foueret, atque filios nutriret, suiq; potius obliuisceretur q̄ filiorum. Non defuisset ouibus pro quibus bonus ille pastor mortuus est, pastor inquam, si pastoris dignitatem, & si non curam sortitus fuisses, qui suis omnibus relictis, etiam pro vna tantum errabunda oue desertum ascenderet, & inuentā gaudens humeris superponeret proprijs & præ gaudio vicinos vt secum congratularentur conuocaret. Si doctoris, custodisq;

H disq;

disq; personā non induceres tuum profecto locum alius ascenderet qui viā salutis verbo, & exemplo populum suum doceret, qui custodis ita officium expleret, vt muros ciuitatis, ouileq; sui gregis ascendēs diebus ac noctibus à clamoribus non cessaret, vt lupos à gregibus arceret, qui & lectum strati sui nō ascenderet, & oculis suis suisq; palpebris negaret somnū quoadusq; requiem gregi suo inueniret. Modò cum iam patris, pastoris, doctoris atq; custodis obtinueris locū, cum nō pascas, nō custodias, quæ maxima indigent custodia, oues, quæ, vt pascua sibi spiritalia, & æterna custodia atq; pastoris præsidio cōparare possent, magalia huius vitæ habitant, quas cū (vt deuoret) tanq̄ leo rugiēs, hostis antiquus sæpissimè, immo incessanter circumeat. Nōne custos es luporū infernallium, qui vt ipsi nemine contradicente auidius, & facilius deuorent, & in oues grassentur, nomen custodis sumpsisti quo te superstite, qui custodire gregem posset, tuis non præficiatur ouibus? Deniq; dum cathedra frueris pastoralis, fores custodis, ne qui custodiat gregem domini introire possit.

Athanasius in epistola ad Hebræos ca. vlt.

Intelligāt, qui aliorū sunt duces, & ceteris præfunt, quia quemadmodum necesse est, vt popu-

X Athanasius.

populus obsequentem se præbeat, & præsidibus ipsis morigerum, ita & sacerdotē oportet, vt aliorū animas curet, vel noctes ducat infomnes, vt populi saluti inuigilet, vt qui rationem sit pro populi facinoribus redditurus.

Origenes super lib. Iosue Homi. 7.

Pastor es, vides ouiculas domini, ignaras periculi ferri ad præcipitia, & per prærupta pendere, & nō occurris? Non reuocas? Non saltem voce cohibes, & correptionis clamore deterres? Sic memor es Domini sacramenti, vt cum ille derelictis nonaginta nouem in coelestibus propter vnā ouiculam, quæ errauerat, ad terrenas descenderit, & inuentam vectauerit humeris suis ad coelū? Nos in nullo prorsus in curandis ouiculis magistri pastoris sequamur exemplum.

Origenes
Cōtra
ma-
tos pasto-
res.

Idem super Gene. Homi. 16.

Vis scire quid intersit inter sacerdotes dei, & sacerdotes Pharaonis? Pharaon sacerdotibus suis terras cōcedit: Dominus autem sacerdotibus suis partem non concedit in terra, sed dicit eis. Ego sum pars vestra. Obseruate ergo qui hæc legitis omnes domini sacerdotes, & videte, quæ sit differentia sacerdotum, ne forte qui partē habet in terra, & terrenis cultibus ac studijs vacāt, nō tam domini, quān

H 2 Pha-

Pharaonis sacerdotes esse videantur. Ille est enim, qui vult sacerdotes suos habere possessiones terrarum, & exercere agri, non animæ culturam, ruri, non legi operam dare. Christus autem Dominus noster quid sacerdotibus suis præcepit, audiamus. Qui non abrenunciauerit (inquit) omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

Beatus Cyprianus martyr nō fuit alienus ab hac cæterorum patrum sententia in suis epistolis. In epistola tertia, in primo libro post alia sic habet.

Singulis pastorib⁹ portio gregis est ascripta, quam regat vnusquisq; & gubernet rationem sui actus Domino redditurus.

X *Chrysof.* Item Chrysof. & hanc vrget veritatem in libris de sacerdotio, & super Matth. cap. 26. vbi post alia multa subiungit.

Modò autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti episcopi sunt, immo verò istos etiam cura & sollicitudine seculariũ rerum superant.

Lege Gre X Item Gregorius Nazianzenus cognomẽ-
goriũ in to Theologus latissimè disputat de munere
oratiõc. 4 ep̄ali in libro suo apologetico, in quo con-
quam ha- gessit tot & tanta veluti necessaria, vt quis
buit præ- possit ritè satisfacere muneri sacerdotali, vt
sentepatre vix possit homo aliquis etiam præsens illa
præstare,

præstare tantum abest vt absens & alijs occupatus possit. Idem in sermone de semetipso de agro reuerso cum per dies aliquot abfuisset ab Ecclesia sua, vt quieti & contemplationi vacaret. Audi quibus verbis curauit gregi satisfacere.

& Basilio
magno cū
in episco-
pum Asi-
morũ fuis-
set elect⁹.

Regressus sum vobis, nō quidem abstractus, sed retractus affectu spiritus nos agente ad vos. Ego ergo cū præsens essem minus ex affectu sentiebã laboris. Cū verò iussus sum abstrahi ac separari tunc sensi amorẽ, velut dulcẽ quendã tyrannũ & nihil noui est, si enim grauitè fert & dolet plurimũ armentarius cū à grege vitulus abscessit, vel pastor cū ouis deest, vel auis si foetus auferatur ex nido, quẽ parumper reliquerat, quanto amplius putatis inesse sollicito pastori erga rationabilẽ gregẽ? maximè pro quo etiã periculi aliquid pertulit, ex quo proculdubio plus aliquid ad stimulũ amoris accedit. Quoniam cõturbare gregẽ aëris turbo modicus facit, hoc accidit quoq; per morbi alicuius languorẽ, facit hoc & bestia subitò atq; ex improviso gregibus superueniẽs. Hęc ego timidus pastor, qui p̄ multa circumspectione & cautela velut segnis & desidiosus incusor: sed nō opto ex illis pastoribus inueniri, qui lac quidẽ comedũt, & lanis operiũtur. & qd̄

H 3 crassum

crassum est iugulant, & labore cōficiunt, vel in precium vertūt & dicunt. Benedictus dñs, qm̄ ditati sumus, qui semetip̄os pascūt magis q̄ oues. Sed ex illis opto inueniri pastoribus, qui dicunt. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & nō ego vr̄or? per solitudinē scilicet qui dicūt. Non quęro quę vestra sunt, sed vos, & ex illis qui adurebantur æstu solis per diem, & gelu frigoris noctu. Patriarchæ pastoris opus illud est, cuius oues signatæ omnes, & quę didicerint in canalibus potatæ ex intuitione & cōcupiscentia concipere virgarum. Hęc Gregorius Nazian. ex quibus facile est intelligere propriam in hac causa sententiam.

Cyrillus. Non erat silentio prætereundus D. Cyrillus Alexan. Episcopus, Ecclesiæ veteris sy-
dus fulgentissimum, qui non indiligenter hanc nostram annotauit sententiam. Pri. in Leuit. 6. lib. sic habet.

Exod. 33. Siquis vult pōtifex nō tam vocabulo esse quàm meritō, imitetur Mosen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? Quia nō discedunt de tabernaculo dñi. Erat ergo Moses in tabernaculo domini. Quod autem opus eius erat? Vt à Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hęc duo sunt pontificis opera, vt à Deo discat legendo scripturas & sæpius

sæpius ruminando, aut populum doceat, sed illa doceat quæ ipse à Deo didicerit, non proprio corde vel ex humano sensu, sed spiritus docet. Est & aliud opus quod facit Moses: ad bellum non vadit, nō pugnat cōtra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius. Si relaxauerit, & dimiserit manus, populus eius vincitur & fugatur. Oret ergo & sacerdos Ecclesiæ indefinenter, vt vincat populus, qui sub ipso est, hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt demones impugnantes eos, qui volunt pie viuere in Christo.

Idem in Ioan. lib. 7. cap. 1.

Secundū legitimi pastoris signū est, quod oues vocem eius audiunt recipiendo sanam ab eo doctrinam fidei, & præceptis ad vitam rectè instruendam datis promptè obediendo. Ibidem cap. 2. in hęc verba. Proprias oues vocat nominatim & educit eas. &c. Possunt & huius capituli verba euangelica ad pastorem ecclesiasticum nō inconcinne adaptari nempe bonus pastor & diuina electione, & canonica institutione ad gregem Domini pascendum delectus proprias oues vocat nominatim, quoniā sollicitā præstat curā ad eas cognoscendas, non foris solū, sed intus & in cute, vt ex hac peruigili sollicitudine eas

H 4 pro-

propemodū noscat ex nomine, & propria appellatione nuncupet, admonitus ad hanc habendā vigilanter omniū notionē à sapiente. Diligenter, inquit, cognosce vultū pecoris tui, gregesq; tuos cōsidera. Educit autem eas idē pastor, quando ex quiete & ocio ad ambulandū in via mandatorū Dei, & boni operis exercitio ipsas euocat, admonitorioq; sermone incitat illud beati Pauli verbū illarum auribus inclamās. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Et illud eiusdem verbum. Propter quod, remissas manus, & soluta genua erigite, gressus rectos facite pedibus vestris, vt nō claudicans quis erret, magis autem sanetur. Deinceps ante oues suas vadit ipse pastor quādo ipsis proponit bonæ vitæ exemplū, quod imitentur, & per bonorū operū gressus iter illis ostendit, quo debeant incedere, quemadmodū beatus Paulus admonuit Timotheū ita scribens. Nemo adolescentiā tuā contemnat, sed exemplū esto fideiū in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate. Ad Titum etiam scribens idem his verbis ipsum, vt ante oues suas iret exhortatus. In omnibus temetipsum præbe exemplū bonorum operum, in doctrina, in integritate. Illum quoq; pastorē sequuntur oues,

oues, quoniam imitantur bona opera, quæ in eo mirificè elucent, & obiecta sunt oculis subditorum, quo incitētur ad ipsorum confectionem. Hæc Cyrillus.

Vides, candide lector, communem sententiam patrum Ecclesiæ, vides in veteri Ecclesia inauditas has voces, episcopum abesse ab Ecclesia sua, pastorem ab ouibus suis, episcopum simul agere & magistratum, per mercenarios pasci oues Christi, : vsq; adeo firma & indubitata erat veritas ista, nēpe, necessariā esse residentiam episcoporū in Ecclesijs suis, vt vehementer formidarent iram Dei pij & legitimi episcopi (si quando gratia contemplationis aut vt parum quieti vacarent) contingebat illos à plebibus suis abesse. Audi quid scribant huius veritatis fidissimi testes Augusti. & Bernar. quorum sic in cātica sermo. 53. ita scribit. Etenim is, qui alijs præest, in solitudine vix vnquam vel raro securè vacat sibi, dum semper timet sui penuriam facere subditis, & non placere Deo, quòd cōmuni vtilitati propriam profert quietem, & cōtemplationis dulcedinem. Ille verò, cui semel aut iterum accidit abesse à suo grege, in hūc modum curauit plebi suæ satisfacere. In primis peto charitatē vestram, & per Iesum obsecro, ne vos mea contristet absentia cor-

H 5 poralis

Bernard

Augusti-
nus.

poralis, nā spiritu & cordis affectu puto vos non dubitare, nullo modo me à vobis posse discedere, quanuis me amplius contristet, q̄ fortè vos ipsos, quòd infirmitas mea sufficere non potest omnibus curis, quas de me exigunt membra Christi, quibus me & timor eius & charitas seruire compellit. Illud enim nouerit dilectio vestra, nunquā me absentē fuisse, licentiosa libertate, sed necessaria seruitute, quæ sæpe sanctos fratres & collegas, meos, etiam labores marinos & trāsmarinos compulit sustinere, à quibus me semper non indeuotio mentis, sed minus idonea valetudo corporis excusauit. Hæc Augustinus ad clerum & vniuersam plebem Hyponensem, in epistola. 138.

Igitur cū tantā habeamus testium nubē impositā veritatis præpositæ, quis audet vel dubitare hanc sententiā? Dicit aliquis, non dicunt patres in hac forma verborum, quòd tenetur episcopus continuò residere, in sua dioecesi. Si formā verborū requiris, forsan nō conuincā te patrū sentētia. Si autē rem ipsam (quod equū est) requiras, nullū exemplum nec verbū sentētiæ tuæ inuenies in patribus veteris Ecclesiæ, sed oēs citra exceptionē aliquā auersantur, veluti sathanā, hanc sententiā tuā, & falsam & perniciosam Ecclesiæ catholicæ

catholicæ. Si roges, cur nec Dñs, nec Apostoli in scripturis sacris, nec patres in suis commentarijs sub hac forma tulerint legē cōtra absentes episcopos. Respōdeo, q̄ Solō respōdit rogatus, cur non tulisset legem cōtra patricidas. Ferūt dixisse, quia nunquā putaram futurum aliquē, qui patrē propriū esset interempturus. Tantundē arbitror nunc respon- furos & Apostolos, & patres Ecclesiæ.

Deinde, quomodo patres damnassent in hisce verbis sententiā hanc, quibus nunquā venit in mentē, q̄ episcopus absens ab Ecclesia sua, alijs implicatus posset defungi munere suo episcopali? Dubitarunt quidē illi vehementer, an præsentēs possunt suo officio satisfacere, Ideo Chrysto. accersitus ad id munus sibi timens, occultauit se. Basilius ille cognomento magnus, magno dolore vexabatur, q̄ coact⁹ sit subire tam arduā prouinciā. Greg. Nazian. vtriq; fidelissim⁹ sodalis vocatus & electus aufugit, adeò, vt post coact⁹ sit redire & purgare se coram Ecclesia de fuga, & alter Gregorius cognomento magnus, cū ad Pontificatum vocaretur, aufugit & abscondit se, donec inditio columnæ fuit inuentus. Sanctus Thomas Aquinas nunquā voluit importunitati pontificū acquiescere, & alij quā plurimi, dicit enim Hierony. ad Heliodorū.

Non

Non est facilè stare loco Pauli, tenere gradū Petri. De illis autem, qui temerè & extra tēpus, vel ambiunt, vel facilè oblata admittūt eiusmodi ecclesiastica munera. Audi qđ Bernardus scribat.

Epistola.
42. ad Se-
nonē Ar-
chiepisco-
pum.

Meditantibus quidem honores blandiuntur, sed onera pensantibus tædio sunt atquè formidini. Non autem omnes capiunt hoc verbum, multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera, grauari profectò metuerent, ne cū tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum. Nunc verò, quia sola attenditur gloria & non poena, purum esse clericum erubescitur in Ecclesia, seq; viles æstimant & inglorios, qui quocunq; eminentiori in loco non fuerint sublimati. Scholares pueri & impuberes adolescentuli, ob sanguinis dignitatem promouentur ad ecclesiasticas dignitates, & de sub ferula transferuntur ad principandum presbyteris, lætiores interim quòd virgas euaserint, quā quòd meruerint principatum, nec tam illis blanditur adeptum, quā ademptum magisteriū: & hoc quidem in initio: processu verò temporis paulatim insolescentes, docti sunt in breui vendicare altaria, subditorū marsupia vacuare, magistris nimirum in hac disciplina vtentes

vtentes idoneis, ambitione & auaritia. Verū quātauis industria tua tibi lucra conquirere cautulus videaris, quantalibet vigilātia rem possis seruare tuam, quantocunq; studio regum tibi ac principum gratiam captare cures, dicimus tamen. Væ terræ, cuius rex est puer, & cuius principes manè comedūt. Hęc Bernardus.

Quid putas dicturos hos patres, si quis rogasset, an absens & exercens magistratum ciuilem & prophanum, posset muneri episcopali satisfacere? Haud dubium quin responderent nobiscum: alioquin falso querebantur de difficultate muneris, & perperam recusassent pro Christo sumere hæc ministeria pascendi oues suas, pro quibus ille morti se dederat (præsertim cū istud sit indicatiū singulare dilectionis Christi, si pro amore suo quis pascat, & regat gregē suum, iuxta illud, quod dixit Petro. Si amas me, pasce oues meas. Si tam facilè est huic muneri satisfacere, vt non modò præsens, sed & absens possis plenè illud administrare? Sed vereor, ne isti, quibus sic pruriunt aures, vt libenter audiant nouas istas & perniciosas opiniones, sint illi, de quibus Chryso. vel quicunq; fuerit eius operis author, Homi. i. operis imperfecti, veluti vaticinans dixit. Sicut Roboam abijciens

abijciens seniorū cōsilia, & coætaneorū suorum consilia sequens, occasionē prębuit disfidio populi Israelitici, vt decem tribus secederent, & duæ tantū manerent cū domo Dauid. Sic & circa finē episcopi relinquētes consilia seniorū Apostolorū & Prophetarū secundum quod cōsiliati fuerāt, episcopos conuersari debere, vel episcopatū suū tractare, & sequuti sunt cōsilia coætaneorū suorū, & iuuenum consiliantiū, episcopū oportere diuitē fieri, & inhospitalē, & timorē Dei non habere, & talia quædā alloqui, quę moueant plausum. Dederūt occasionem diabolo præcisionum faciendarum, non attendentes, quod præcipit Petrus. Nō vt dominātes in cleris, sed forma facti gregis ex aīo. Itē Paulus. Nouitates vocū de vita, generant enim lites, & sermo illorū sicut cācer serpit. Itē. Formā habes sanorum verborū, quę à me audisti. Hęc Chryso. vel quicunq; fuerit eius operis author.

Istas & similes opiniōes vocassent patres veteris Ecclesię, nouitates vocū, verba nō sana, & adeo à viro fideli cauenda. Hos igitur duces & ante signatos sequimur, immo Catholicę Ecclesię per vniuersum orbē ab ipsis Apostolorū tēporib⁹ ad præsens vsq; cōmunem sententiā sequimur, nā ex omnib⁹ omnino seculis ex omnibus orbis terrę cardinibus

bus testes indubitate fidei protulimus, semp ab initio ita tenuisse fidē Catholicorū oīm, quos an tutius sequi sit, quā hos nouorū dogmatū inuētores, ipsi viderint, qui hos magis sequi dignū duxerint, nobis certū est cū illis & viuere & sentire.

CAP. X. COMPENDIO RECENSERETUR & explicatur sentētia Cardinalis Caietani circa hoc argumentum, cum firmioribus eiusdem rationibus.

ARDINALIS Caietanus in commentarijs sancti Thomæ. 22. quę. 185. art. 5. cōtendit multis argumentis demonstrare, quod obligatio episcopi ad continuā residentiam est ex præcepto iuris diuini. Argumenta eius magis firma & efficacia sunt ista.

Primū, episcopus de iure diuino tenetur ad curādas animas subditorum suorum, sed ad eam curam animarū exercendam, est necessaria continua residētia personalis episcoporū: ergo eodē iure tenetur ad hęc, quoad illud. Quoniā qua lege præcipitur aliquis finis, præcipiuntur omnia necessaria ad comparandum

Primū argumentū.

parandum illum finem.

Huius argumentationis secunda præmissa probatur: quoniam curam animarū exercere debet pastor spiritualis, custodiēdo gregem Dominicum, prædicādo, pascendo illū verbo legis, & exemplo vitæ, visitando & sacramenta dominica suis ouibus administrādo, vt patet per Ezechielem. cap. 34. & per Paulum. 1. ad Timo. 3. & ad Titum. 1. Sed ad custodiendum gregem Domini, ad pascendum eum verbo legis, exemplo vitæ, & administratione sacramentorum, & ad continendum illum in obseruantia legis annua visitatione, est simpliciter necessaria residētia personalis, sine qua nulla ratione per absentem impleri possunt, & ad quæ nullo modo, antequā occurrerent, potuit præparari: ergo necesse est, vt sit psonaliter præsens, si nolit deesse officio suo, & ex consequenti ex iure diuino obligatur ad perpetuam personalem residentiam.

Secundò, episcopus & quiuis alius ecclesiasticus pastor, ex iure diuino debet esse nō Dominus gregis sibi commissi, sed verus pastor: ergo eodem iure tenetur agere pastore, non Dominum, ac proinde per se pascere & attendere curæ ouium suarum. Assumptum illud probatur. Primò, ex verbis Christi ad Petrum.

Petrū. Pasce oues meas. Secundò, verbis Pauli. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi & dispensatores. Tertiò, verbis Petri. Pasce, qui in vobis est, gregem Dei, non dominantes in cleris. &c. Vbi vides in vniuersis ciuitatis testimonijs cōmendari & mandari ministerium pastorale, negari verò imperiū & dominium seculare.

Tertiò, arguitur ex forma consecrationis pastoralis, in qua ordinando episcopo dicitur. Vade, & prædica euangeliū populo tibi commisso, obserua verba illa, vade, & prædica, non dixit, mitte qui pascant, & qui prædicent, sed ipse vade, & prædica populo tibi commisso. Vnde rectissimè cum alijs multis annotauit Paulus scribens ad Titū & ad Timotheū, oportet episcopū doctorem esse. Heu quā preposterū est, nomē, honorē, & diuitias episcopi tenere in propria persona, officiū autē episcopi, in aliena: cū priora omnia sint illi concessa, tantū propter officium pastorale, iuxta illud. Datur beneficium propter officium. Illa verò libenter retineat, istud verò solum abijciat. Hæc Cardina. Caieta. Quæ possent & hac ratione confirmari. Si hæc vera non sunt, quid sibi volunt verba Domini ad Ezechiele prophetā. Fili hoīs speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum,

Ioan. 21.
1. Cor. 4.
Petri. 5.

Tertiū argumentū.

Cap. 3. &

33.

bum, & annuntiabis eis ex me, si dicente me ad impium morte morieris, nō annunciaueris ei, ipse in impietate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Qui potest speculari vitā ouium suarū si præsens non est, sed in aulis principum degat? Quomodo auditum verbum ab ore Domini, annuntiabit domui Israelis? Quomodo gladiū venientem prædicturus est impijs, si præsens non sit? Sed quid ago? Quid frustra laboro? Nam absens ab Ecclesia, liberatus est ab hac cura. Paulus enim dicit. Non datur manifestatio spiritus, nisi ad vtilitatem: cū igitur absens, Ecclesiæ vtilis non sit, non loquetur illi Dominus, nec audiet verbū ab ore eius, quod annunciet. Vis intelligere, quòd à pastore negligente curam sui gregis, fugiat Spiritus sanctus? Audi quod fecit Dñs cum Mo-
Num. 11. se. Moses clamauit coram Domino, dicens. Cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me? Nunquid ego cōcepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum? non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia grauis est mihi. Hęc Moses. Tantum quia voluit fugere curam populi, quem regendū à Domino susceperat, dixit illi Dominus. Auferā de spiritu

spū tuo, tradāq; septuaginta seniorib⁹, vt sustentent tecum onus populi: descenditq; dominus, & loquutus est ad Mosem, auferens de spiritu, qui erat in eo, & dans septuaginta viris. Si ergo in Mose diminutus est spiritus domini, tantum quia tentauit relinquere curam gregis sibi cōmissi. Ab eo, qui omninò deserit gregem Domini, cū tamen mercedem non derelinquat pastoris, nōne totus auferetur Spiritus Domini? auferetur vtiq;, & dabitur alteri, qui faciat fruct⁹ illius, & hic feru⁹ mittetur in tenebras exteriores. Visum est seorsim annotare sententiam Cardinalis Caietani: tum quia primus hac tempestate asseruit hāc veritatem, quā penè extinxerat, multorum prælatorū contraria consuetudo: tum quia nōnulli nūc cōtendunt infirmare illius argumenta: & palā audēt dicere, eis argumentis nō fuisse astruendas cōclusiones, quas nos in.2. cap. hui⁹ cōtrouersie posuim⁹, quas tamen ego arbitror certissimas, & vniuersos lectores idipsum iudicaturos, & ad eas probandas solas rationes confi. Caie. sufficere, quanuis ob perfidiam huius temporis, & vt magis sepultam hanc veritatem ab inferis in lucem reuocarem⁹, non locupletius illas probauerimus, donet Christus vt vniuersi eas intelligamus, & credamus.

Garcia

I

2

CAP.

CAP. XI. RATIONIBVS HVMA-
nis manifestantur vera, quæ per fidē scriptura-
rum & patrū Ecclesiæ doctrinā, docui-
mus de residentia episcoporum.

Quartū
genus ar-
gumento
rū ab hu-
mana ra-
tione.

PROFECTO si velle-
mus rationi obtempe-
rare, nec extinguerem⁹
igniculū illum nobis à
superiori lumie (quod
illuminat omnem ho-
minem) donatum, non
erat cur in re clarissima digladiaremur. Dic
mihi, ò pastor ecclesiastice, quo iure petis sti-
pendiū? qua ratione victū & necessaria? Ni-
mirū respōdebis, iure diuino. Præceptū erat
enim, vt filijs Leui decimæ darētur, in quorū
loco sacerdotes successim⁹, & Christ⁹ merce-
de dignos sacerdotes pronūciat, & Paul⁹ exē-
plo vobis præcipit, ne nobis os alligetur, &
hoc in confesso est apud oēs, rectè quidē re-
spōdes. Sed quero ego vicissim, an gratis vo-
bis deberi ista dicāt sacrae scripturæ, & ob do-
nationē purā, an potius sit aliquis contract⁹
vltrò citroq; obligatori⁹ (vt vulgo dici solet)
Nunquid, cū iubentur præstari decimæ filijs
Leui, nullæ operæ ab illis exigūtur? Imò ve-
rò pro ministerio, quod faciebāt Dño in ta-
bernaculo,

bernaculo, cū ait Christus vos dignos mer-
cede, nōne appellauit vos operarios, etiam
si mercedis nomen satis hoc declarabat, cū
Paulus vetat, ne vobis os alligetur exem-
plo bouis? num adiecit triturantis? ergo
cur vis contractum ex altera parte claudi-
care? cur, si iure diuino tibi decimas debeo,
non tu eodem iure teneberis inferuire taber-
naculo? Cur non triturabis? cur non opera-
beris eodem iure? quæ iniquitas est, vt popu-
lum religione alliges ob tuū stipendiū, & tu
religione sis solut⁹, si nolis militare? At dices
militare volo, sed per vicariū, obsequiū præ-
stabo in templo, sed per supposititiū. Volo
triturare, sed per cōductitiū. O Ingentē con-
fidentiā, exclamandū enim erat tragicè. An
non est electa industria tuæ personæ? An nos
tantum stipendiū daremus tuo vicario, quā
tibi? Si ille, quem nobis præficis, dignus est
episcopatu, cur tu illum sua mercede integra
spolias, & salariū nescio quod præstas, vt tu
residuū deuores ociosus? Si indignus es, cur
nos fraudas tua præsentia, cū nihilominus
integrā soluamus mercedē? Dic mihi, si Tri-
dntini medicū sibi cōduxissent, vt in ægri-
tudinib⁹ illis subueniret, idq; magna merce-
de, nūquid paterentur illū Mediolani agere,
& Tridenti nescio quē alium relinquere? nū-
clamarent

clamarent omnes alium quærēdum esse medicum, & absenti nihil soluendum? Tu cūm medicum agas animarum, salarium iure diuino corrades, & iure humano dices te teneri ad non residendum? Dic mihi, quis erit tā vecors pater familias, qui gregem suarū ouiuū patiatur à proprio pastore desereri, & à conductio pasci, quē ille accersit data aliqua portione iustæ mercedis, quam à patre familias accipit, vt reliquū mercedis deuoret, vbi relicto grege libeat occupari, ne dicam delitiari? An quod homines non omninò frugi suis in rebus non paterentur, feret pater cœlestis, q̄ se bonum pastorē, & bonum patrē familias vocat, & est? An tu si ministros habes qui tibi inseruiant, quorum hic pecunijs præest, ille villis, hic alius mensæ, ferres vt hi omnes per vicarios tibi ministrarēt? quod tu in eqs curandis, aut in condiendis cibis non ferres, postulas vt deus & homines ferant in re tanti momēti? An existimas satisfactū esse tuo ventri, si alius pro te comedat, si alius pro te bibat, si alius pro te dormiat? non opinor. Qua fronte igitur audes permittere, vt alius pro te laboret, vt alius pro te concionetur? quod sanè nō minùs, imò etiā multò magis necessariū est, ad legitimā eius officij administrationē, quod tibi vsurpas, quā est vel ipse

panis

panis ad vitā hoīm tuendā & cōseruādā. Sed scias quandoquidē vis nunc, vt alius pro te doceat, vt alius pro te laboret, futurū quoq; omninò, vt Deus pro te, hæreditatem regni cœlestis cōsequatur quateris sanè tu foras, nam qui laboris particeps non est, neq; gloriæ se vnquā fore participē speret. Dic mihi obsecro. Num deterioris cōditionis est resp. Christiana, quā sint aliæ humanæ & prophanæ resp. publicæ? In istis nondū intellectū est, vt permittatur rectoribus earum non residere, inauditū est, quòd absentes percipiāt salaria ab illis designata, & in illa Christiana spiritali à cœlo delapsa, & omnium ordinatissima republica, debent esse istæ tam cognita & probata? Si hæc non permittūt prophana hoīm tribunalia (& id iure optimo) putās ne concessura diuina?

Deinde, considerasse oportuit, quot absurda proposita opinio in Ecclesiam Dei inuexit. Primò, cūm persuasum est, quòd episcopo absenti licet detondere oues, & earum lana & lacte potiri propter præsentē & residentem Vicarium, hinc continuò emanauit, quòd vnus plures simul occuparet Ecclesias, cūm æquè facile iudicauit, plures præsentēs & residentes habere vicarios atq; vnū. Cūm tamen nihil absurdus, neq; magis

I 4 pernicio-

Quanta mala nata sunt ex contraria opinione,

perniciosum in Ecclesia fuerit (ab assumpto Christo) excogitatum, & nunc vix est alius abusus, qui magis vexet Ecclesiam Christi, quàm iste de pluritate Ecclesiarum. Secundò, hinc venerunt in Ecclesia dispensationes illæ, siue potestates percipiendi fructus in absentia, quo malo, quantum patiantur animæ fidelium & miseranda plebs, quàm vidit & deploravit Christus, veluti oves non habentes pastorem, nemo est, qui non intelligat. Tertiò, hinc etiam cognovit Ecclesia episcopos titulares, quos necesse est institui ad ministeria episcopalia peragenda, vice absentium episcoporum, quibus monstris quantum vexetur Ecclesia Christi, videmus & dolemus vniuersi. Isti mercenarii & factitij episcopi sunt, qui inuenerunt in Ecclesiam infinitam multitudinem abusu, quocirca vehementer cupit Ecclesia catholica, eos aboleri, sicut iam olim fecit Damasus papa, & post illum tota veteris Ecclesia in corepiscopis. Quarto, & aliud absurdum deriuatum est ex opinione contraria, nempe ut episcopi non pauci, simul ecclesiasticam & civilem administrationem obirent, cum tamen omnes veteres canones tam seueriter vetent, ne quis functioni ecclesiasticæ deputatus (minimè autem omnium episcopis) curam ullam rerum secularium suscipiat. Item noua hæc opinio peperit prophanationem

Synodus
Carthagi
nen. pri-
ma. & Sy-
no. Tribu-
riensis.

tionem istam diuinorum sacramentorum, quam passim videmus fieri in Ecclesia per conductos ministros, ut iam nihil penè in Ecclesia administraretur sine precio, & quasi extinctam videamus iam legem illam quam ministris Euangelicis præscripsit Christus. Gratis accepistis, gratis date: & in administratione aliorum sacramentorum passim videmus abusus, & prophanationem præsertim eorum, quæ per solos episcopos possunt administrari, ut sunt ordo & confirmatio, quorum abusu causa est episcoporum à suis sedibus absentia: nam si episcopi residentes per sese administrarent sacramentum ordinis, promouerent necessarios, exploratos & idoneos ministros, & non grauaretur Ecclesia tam promiscua turba sacerdotum. Deinde si non abessent à suo grege pastores Ecclesiastici, vitarentur & alij abusus circa sacramentum confirmationis non infrequenter accidentes. Primò, quando contingit eos inuisere dioceses suas (cum raro id fiat) vngunt sacro chrismate quotquot illis offeruntur etiam infantulos vix ab uberibus matrum ab lactatos, quos oportebat prius edoceri in fide & religione quam professi sunt in baptismo, & illam explicatè coram proprio pastore confiteri. Secundò, euenit

non rarò repetere hoc sacramentum & eosdem infantes bis aut ter vngi, quod tamē caueretur presentia & cura pastorum ecclesiasticorum. Hæc omnia mala & absurda nata sunt, & multo plura mōstra paritura est persuasio hæc de licita absentia pastorum. Cū tamen secundum Deum nihil minus licere possit. Et, vt semel concludam, puto & omnia mala & peccata populi Christiani profuere ex ocio & absentia pastorum ecclesiasticorum, quod & dominus apertè per Ezechielem Prophetam significauit dicens. Dispersæ sunt oues meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in deuotionem omnium bestiarum agri, errauerunt greges mei in cunctis montibus. &c. Et quid est non esse pastorem, nisi abesse illos ab ouili Christi, neque esse in Ecclesia qui pastorum officio fungantur? Hoc ipsum & per Hieremi. clamabat è cœlo princeps pastorum. Quia stultè egerunt pastores & dominum non quæsierunt, propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est. Quæ omnia mala beatus Gregorius rectè interpretatus est pastori nescienti aut negligenti, ascribenda, dicens. Non admittitur pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nesciat. Quæ sententia pro regula iuris ecclesiastici nunc habet

Ezech.
cap. 34.

Cap. 10.

Grego.
papa.

X

habetur. Itaq; ni suffocaremus rationem nobis inditam, dum affectibus obsequi discipimus, nemo est tam cæcus, quin videat, qui de residentia dubitant in sole meridiano lucem querere.

CAP. XII. EXAMINATUR AN SINT aliqua, quæ possint excusare episcopum à perpetua residentia, & soluantur rationes aduersariorum.

SVBNASCITVR ex priori & altera controuersia, quæ sint, quæ possint excusare episcopum ab ordinaria & regulari residentia personali, quoniã necesse est esse aliqua quibus legitime interdū excusetur absens episcopus, nisi velimus centurias episcoporum damnare, deinde quid respondebimus ad rationes aduersariorum, quarum prima est.

Est infinita multitudo episcoporum quibus iam pro lege est non residere, exceptis paucis qui per breue aliquod tempus interdum residere solent, & id, data aliqua occasione, regulariter autem satis putant fecisse, si idoneos Vicarios subrogauerint.

Secun-

Primum ar
gumentum

Secundum argumen- tum. Secundò, residentia non est necessaria nisi propter curandam animarum salutem. Sed aliquando episcopus sufficienter & sufficientius gerit curam animarum per alium quàm per se, ergo tunc non tenetur personaliter residere, etiam si nulla necessitas Ecclesiæ, vel propria cogat illum abesse ab Ecclesia sua. Nullo alio argumento (quod ego sciam) valent partem oppositam vtcunq; apparentem reddere. Sunt multa nunc in vita mortalium similia, quæ solus usus vel abusus fecit, vt ab aliquibus verterentur in dubiũ, cum olim nunquam visa fuerint digna, vt de illis vel ambigeretur.

Nihil est quod excuset perpetuã absentiã pastoris à grege suo Ad hanc subnatam controuersiam respõdeo duo. Primum est, nihil est, meo iudicio, quod possit excusare episcopum à regulari præsentia sua, & cura ouium suarum mihi non indiligenter cõsideranti rem hanc, nunquam potuit occurrere aliquid quo episcopus aliquis posset iustè excusari coràm Deo ab ordinaria residẽtia. Dixi, coràm deo: quoniam coràm hominibus multa sunt quæ eũ reddunt excusatum, quoniam siquid esset, istud maximè, fungi aliquo ministerio in curia Summi Pontificis, exempli vice, esse illi à secretis, aut ab audiendis causis Camerae Apostolicæ, vel Rotæ (quam vocant.) Sed vt ve-

vt verè & piè annotauit Cardin. Caietanus, certum est huiuscemodi ministros non excusari, & abusum esse Ecclesiæ Catholicæ perniciosum, assumi episcopos ad huiusmodi ministeria, & pastores spirituales in similibus occupari, cum possint per non episcopos æquè benè exerceri, de quibus non minus verè quàm sanctè dixit prædictus Cardin. Episcopi in istis & similibus ministerijs sunt in Ecclesia, quòd sunt monstra in natura. Quid obsecro magis monstrosum, quàm episcopum & pastorem animarum esse iudicem causarum ciuiliũ, vel esse amanuensẽ vel à secretis pontifici? quæ monstra (proh dolor) videmus passim, & Ecclesias Christi perinde ac si viduæ essent, proprijs sponis carere, & gregem dominicum sine pastore: quam rem perpendens rectè Innocentius sexto. Beneficia ecclesiastica non nisi probatissimis sacerdotibus, tum vita, tum doctrina dare curauit, statimq; coronatus omnes prælatos, & quotquot beneficia habebant ab aula & curia sua abegit, & ad Ecclesias suas sub anathematis pœna abire coegit. Dicebat enim oues pascendas à proprio pastore, non à mercenario custodiri debere. Sed quid in re perspicua atq; manifesta moramur? si esse Cardinalem in Ecclesia Romana,

Factũ Innocẽtii. 6 circa prælatos Ecclesiasticos.

mana, & assistere Romæ pro expediendis negocijs vniuersalis Ecclesiæ, hoc non excusat episcopum à residentia in Ecclesia sua, quantò minus excusabunt alia ministeria tantò inferioris gradus? Assumptum verò probatur ex antiquo iure canonico in cap. Bonæ memoriæ de postu. prælato. & in cap. Exegistis de cleri. non residentibus. Item ex Synodo Tridentina sessione. 6. decreto de residentia. In quo diffinitum est nullos episcopos quouis gradu vel dignitate fulgētes excusari à residentia personali in suis Ecclesijs, & scio hanc esse mentem Synodi, & sic explicatam per plures patres in publicis congregationibus, nullos neq; Patriarchas nec Cardinales excipi ab hoc canone, & nimirum cùm idem sit de iure. Si quis tamen obijciat in hac parte multorum contrariam consuetudinem, dicemus cum Cardinale Caietano, quòd hæc abusio, non consuetudo dicenda est.

Inexcusabiles episcopi, qui obeunt officia profana. Hinc collige vnum aliud: quòd si hæc ministeria quæ ecclesiastica sunt, & ad bonum vniuersalis Ecclesiæ pertinentia, non faciunt excusatum episcopum absentem ab Ecclesia sua, multò minus excusabunt officia ciuilia, siue mundana alia munera, quibus funguntur non rari episcopi in curijs & aulis

aulis principum, quibus satis erat dixisse Apostolum Paulum. Nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit. Si ergo velint Christo placere, necessum est vt se explicēt ab huiusmodi secularibus negocijs.

Secundum, dico quòd possunt occurrere aliqua, & interdum etiam occurrunt, quæ iustò excusant absentiam temporalem episcopi ab Ecclesia sua, temporalem dico exemptioni gratia, ad annum, ad biennium vel parū amplius vel minus. Primò, occurrit interdū persecutio temporalis, qua instante iustò potest abesse: hoc dico si sit persecutio personæ, & non Ecclesiæ vel aliarum ouium suarum, quoniam tunc tenetur bonus pastor ponere animam suam pro ouibus suis. Item quando præsentia episcopi non est necessaria Ecclesiæ: nam si sit, negligēda est vita corporalis pro salute ouium suarum. Extra hos casus imminente periculo persecutionis potest episcopus abesse ab ecclesia sua durante persecutione, vt Paulus missus est in sperta vt fugeret Damasci persecutionem Iudæorum. Et Athanasius fugit ab Ecclesia sua instante persecutione Constantij Imperatoris Arriani, quo tempore exularunt multi sancti episcopi ab Ecclesijs suis.

Quæ excusant temporalem absentiam episcopi ab ecclesia sua.

Secun-

Secundò, iusto etiam excusat episcopum aliqua eius ægrotudo corporalis, si episcopus laborat morbo aliquo in Ecclesia sua, potest ad tempus abesse causa recuperandæ valetudinis amissæ.

Tertiò, si contingat celebrari concilium aliquod generale vel prouinciale, potest & debet abesse quandiu durat concilium, quoniam proprio fungitur munere, si intersit synodi alicuius celebrationi.

Quartò, si mittatur ipse Legatus ad Cæsarem vel Pontificem ad tractanda aliqua negotia, vel fidei vel Ecclesiæ suæ, vel alterius, vel ad componendam pacem inter principes aliquos fideles, vel si quid aliud rarum & peregrinum occurrat, quo casu etiam cum aliquo incommodo Ecclesiæ suæ potest & debet episcopus iuuare Remp. Christianam, & ad tempus abesse propriæ Ecclesiæ: nam sumus inuicem membra, & si patitur vnum membrum, necesse est compatiantur & reliqua, si gaudent & congaudeant & mutuas operas nobis tradamus.

Quintò, iustò excusaretur episcopus expresso aliquo mandato Episcopi Romani accersitus ad tempus aliquod breue, pro ministerio aliquo & bono Ecclesiæ vniuersalis, vel Reipub. Christianæ, sic tamen, vt expedito

dito ministerio redeat ad propriam Ecclesiam, hoc casu arbitror excusari, quanuis si commodè posset suppleri per non episcopum, Pastor animarum non erat separandus à suo grege. Et hæc meo quidem iudicio vocauit synodus Tridentina in sessio. 6. & 7. legitima impedimenta & causas iustas & rationabiles quibus excusari potest episcopus absens ab Ecclesia sua, vel si quid simile istis occurrat.

Reliquum est, satisfacere rationibus contrarijs. Ad primam, dico primò, & amplector sententiam Caietan. Cardin. quòd illa abusus, non consuetudo dicenda est. Secundò, tantam multitudinem ministrorum damnari si in prædicto abusu perseuerent. Certè mihi Christiano, vehementer dolendum est, & veritatem dico (cum Apostolo Paulo) testimonium mihi perhibente conscientia mea, quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem quorum est adoptio filiorum & gloria & testamentum.

Ad secundam, respondetur quòd debita personalia non possunt iustè per alium suppleri. Talis est cura pastoralis. Deinde posse Ecclesiam æquè sufficienter gubernari per alium, est de per accidens (quod vocant dialectici.)

Ad primū
argumen-
tum.

Ad secundū
argumen-
tum.

lectici) que autē per accidēs siue cōtingenter
eueniunt, non excusant à vinculo præcepti,
quoniam hæc non mutant naturas rerum.

Tertiū ar
gumentū.

Tertiò, arguitur ab aduersarijs sic, huma-
na institutione factus sum episcopus, & Pa-
pa potest cū causa priuare me hoc episco-
patu, & transferre de hac Ecclesia in aliam,
ergo non teneor ex iure diuino exercere hic
officium sacerdotale, ac proinde, nec resi-
dere. Hinc rursus colligunt, ergo poterit &
mecum humana autoritas dispensare in re-
sidentia. Hac ratione inducti sunt aliqui, vt
negarent residentiam esse de iure diuino. In-
genuè fateor, ego obstupui quando primò
intellexi hac tam friuola & puerili ratione
adduci aliquos viros alioqui doctos in tam
nouam, falsam & perniciosam opinionem,
eodem argumento probarent, ex iure diui-
no nos non teneri parere præpositis nostris.
Primò, quia humana institutione ego præ-
fectus sum huic reipublicæ. Deinde huma-
na etiam autoritas potest me remouere à
magistratu, & eadem potest me transferre
ab hoc magistratu ad alium. Et cū his cer-
tum est, & extra controuersiam, obedien-
tiam ex iure diuino exhibendam esse præ-
positis, & eodem iure deberi mihi quandiu
sum in magistratu, & si contingat me remo-
ueri,

ueri, deberi successori meo. Item eo argu-
mento astrueretur furari tunicam meam nō
esse contra ius naturæ, quia ex iure positi-
uo hæc tunica est mea, & humana authori-
tate possum illa priuari, quod illi responde-
bunt ad hæc argumenta, nos dicemus ad su-
um argumentum, illi autem velint nolint
dicturi sunt, multa esse in Ecclesia similia,
quorum institutio generalis facta est ex iu-
re diuino, vel ex iure naturali, earum tamen
determinatio particularis fieri debet per iu-
ra humana, siue positiua, verbi gratia, obe-
diendū esse præpositis siue prælatis est præ-
ceptum à iure diuino, nō esse accipiendas res
alienas, est præceptum à iure naturæ. Quòd
autem ego sim prælatus huius reipublicæ vel
illius. Item quod hæc tunica sit mea vel alterius,
hæc faciunt humana iura. Ad hunc modum
episcopos exercere per se officia sacerdotalia
in suis Ecclesijs, ac proinde in eisdem reside-
re est præceptum à iure diuino: quòd autem
ego sim Episcopus Tridentinus, vel Vero-
nensis hoc faciunt humana iura quādiu fue-
ro Tridentinus, tenebor iure diuino ibi resi-
dere, si translatus fuero ad Ecclesiam Vero-
nensem, tenebor in ea residere.

Ex prædictis collige tu lector, quod si residere
in Ecclesia à qua accipio cōmoda tēporalia,

K 2 man-

mandatum est à iure diuino, necesse est eodem iure prohiberi omnia, quæ necessariò impediunt personalem residentiam. Cuiusmodi sunt occupatio ministrorum spiritualium in officijs secularibus, & pluralitas Ecclesiarum, vel præbendarum ecclesiasticarum in diuersis Ecclesijs & si quæ sunt huiusmodi, sunt autem & alia multa quæ necessariò impediunt personalem residentiam episcoporum & aliorum ministrorum spiritualium in suis Ecclesijs.

FINIS CONTROVERSIAE
DE RESIDENTIA.

ILLVSTRI AC RE-
VERENDISSIMO IN CHRIS-
to Patri ac D. D. Francisco de Na-
uarra Episcopo Ecclesiæ Pacensis
F. Bartholomeus Carranza de
Miranda Christi gratiam &
perpetuam in Domi-
no foelicitatem.

BENE HABET, PA-
ter in Christo obseruandissi-
me, quòd nihil mali ex concilio
hactenus subortum est, nec
ex eius discessu. His enim tam
calamitosis temporibus bene
nobiscum actum putandum
est. Si vel res suapte natura optima in venenum non
conuertantur, aut si dum vni malo mederi studemus
non multò grauiora excitamus. Vt mali solent medici,
qui si reductis curandis adhibeantur, aut hominem
interimunt, aut pro reducta ignem sacrum substituunt.
Bene itaque nobiscum actum est, immo verò præclare.
Clamet posthac orbis, efflagitet medicam opem, qua-
ratur quantum potest, opprimi indignis modis, nun-
quam me authore ad huiusmodi medicos hac tempesta-
te confugiet. Ferat, dissimulet, ringatur potius quam
mauum sibi porrigi postulet. Quid ergo, inquires, an

K 3 tu me-

tu medicos egrotis non necessarios putas? an Domini
 Christos ineptos curandis morbis arbitraris? nonne
 patres illi veteres huiusmodi diatris varias hereses,
 multiplices abusus exterminarunt? nonne sic colenda
 est vinea Domini? nonne euellenda sunt zizania? Non-
 ne sal putredinem rescindit? Nonne sol tenebras expel-
 lit? An tu putas manum Domini abbreviatam? an co-
 lonos omnes occisos? an salem euanuisse? an solem ob-
 securatum? Nimis, ut verum fatear, Pater optime, vr-
 ges, nec scio quid tibi tutò possim respondere. Illud ta-
 men certum habeo malè valentes medicis indigere, &
 bonos esse medicos Christos Domini, nescio tamè qui
 fieri videam, ut nihil hac via proficiamus, fortasse nõ
 culpa remedii, sed magis huius temporis. Et quia po-
 tissimum alexipharmacum Christus Dominus noster
 præbere & debet & potest, visum mihi est adscribere
 huic opusculo orationem quam anno circumactò ad
 patres tui ordinis habui. Qua peto quã maximis pos-
 sum votis an hoc tempore Christus Iesus dignetur
 Israel regnum restituere. Res ipsa clamitat nondum
 aduenisse tempus illud piis omnibus exoptatum. Reli-
 quum est, ut ad hanc postremam anchoram decurra-
 mus, & oremus Christum, ut maturet, nec nos
 sic velit punire, ut Cadmea pereamus vi-
 ctoria. Vale. Ex Tridento. 11.

Calendas Maii. M. D.

XLVII.

CONCIO. R. P. FR
 TRIS BARTHOLOMAEI

Carranzæ de Miranda Hispani ordi-
 nis Prædicatorũ, habita ad Syno-
 dum Tridentinã prima Do-
 minica Quadragesimæ.

Anni. M. D.

XLVI.

Domine si in tempore hoc restitues regnum
 Israel? Act. Cap. I.

ERBA hæc Re-
 uerendissimi Patres,
 Apostolicæq; sedis
 vicarij, Pastores ob-
 seruandissimi doctif-
 simiq; viri, scribit
 Lucas in Actis Apo-
 stolicis, quæ recen-

sui, ut essent orationis, quã apud vos habitu-
 rus sum, mihi fundamentũ. Cũ me cũ euo-
 luo præsentẽ reipublicæ Christianæ statum,
 euoluo autẽ sepissime, & insignẽ eius immu-
 tationẽ, in diuersa trahor. Nam, ut verum fa-
 tear, vix adduci possum, ut credã cũ res ho-
 minum intueor, facili alueo oĩa processura.
 Rursum cũ dei potentiam cum pari benigni

K 4 tate

tate coniunctam animaduerto, omnia mihi polliceor, ni vererem ne nostri mores adeo distorti obstarent. Itaque cum me extricare non possum, ad Christum Iesum vnicum veritatis oraculum soleo confugere & ab eo sciscitari, quibus verbis & in presentia vestra usus sum. Et quanuis vos omnes intellexisse animaduerto vnde hec verba depropta sint, non tamen grauabor, dummodo per vos liceat, locum ipsum sacrae scripturae indicare.

Ascensus Christus ad superos, vnde venerat, in vnum locum coegit discipulos suos. Illi igitur vbi conuenissent, percontabantur illum dicentes. Num in tempore hoc restituis regnum Israel? Rogabant certe de terreno hoc & temporali regno, nondum immutati ex alto, & communi Iudaeorum cecitate laborantes, huius mundi gloriam atque aulae splendorem, putabant esse regnum caelorum, & Christum expectabant illius terrena Sion restauratorem futurum. Subegerant enim iam totam Palaestinam Romani, & iuxta oracula Prophetarum pro illis in Iudaea alienus ab Israele imperabat Herodes. Venerat iam redemptor orbis, & absoluto opere, quod demadarat illi pater, redibat. Sed cum nondum Israelitico regno restituto abiret, hoc ipsum rogabant Apostoli, quod & alij duo discipuli venientes

nientes Emauntem, dixerant. Nos sperabamus quod esset redempturus Israel.

Ingens aperitur campus loquendi, in quo modus mihi potius querendus est, ne & ipse re tam multiplici obruar, & vos iniusta oratione fatigemini, quam verendum, ne argumento destituar. Temperabo igitur mihi, ac vestri (quam par est) habebō rationem, & illud tantum ob oculos ponam, quam grauem iacturam Ecclesia fecerit, non solum terrarum & nationum, quae christiano nomine censebatur, verum etiam priscorum morum, quibus perditis, necesse fuit ad hoc deuenire calamitatis. Et erit, vt intelligo, bipartita hodierna oratio: vna parte, de imperio agam temporali, altera vero, de spirituali. Vtemur enim hoc loquendi modo, & vtrumque imperium vocabo, dum vniuersam Christianitatem, quam late olim patebat bonis viuentem moribus, significare volo. Quo facto intelligetis, proculdubio me non sine magna causa subinde fluctuare, dum dubito, quo pacto possit Ecclesia in integrum restitui, ac non temere Christum interrogare, an hoc tempore restituat regnum Israel. Solus enim verum respondere potest, & facere. Quod si qualibet in re nihil agere possum sine ope diuina, optimo quodam iure hodie summus ille artifex, mentiū

Distributio orationis.

K 5 nostrarū

Inuocatio spiritus sancti. nostrarū illustrator inuocabitur, qui & extincta corda nostra accendat, & accensa suo igne inflammet. Veni creator spiritus, mentes tuorum visita. &c. Et sicut ex ordine seraphico mandasti vnum, qui correpto calculo ex altari, emundauit labia Esaiæ, lega ad me alterum, qui carbone, igne tuo accenso, adurat præcordia mea, depuret labia mea, & auferatur iniquitas mea, ne cū venero ante tribunal Christi, dicam. Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum. Spiritus alme, non peto Ciceronis verba, sed ea, quæ postulabat Paulus, cū scribebat Ephesijs, vt detur mihi sermo in apertioe oris mei, vt cū fiducia audeam loqui, quæ ad Dei gloriam, & ædificationem Ecclesiæ oportet me loqui: & profectò si quando aliàs commodum fuit à Christo optimo maximo hoc quærere, hac die commodissimè debet, vt in ipso, quod aiunt, temporis articulo. Refertur enim hodie, patres, in euāgelica lectione, & velut oculis subiicitur celeberrima illa monomachia, non alicuius ducis humani, sed Iesu Christi Dei nostri, nec cum vulgari hoste, sed cū exercitatisimo & iuratisimo in perniciem humani generis. Nunc etiam pro Ecclesia luctatur hoc cōcilio duce. Non ab re igitur quæremus, an hostes sit superaturus, & in regnū restitutus

restitutus Israelē. Ductus est (inquit Matthæus) Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabolo. Conueniebat autem Christum tentari, vt disceremus nos in tentationibus vincere, & vt haberemus pontificem per omnia tentatum, qui posset compati infirmitatibus nostris. Hoc euāgelium totius Ecclesiæ corpori accommodādum est, quoniam Christus quidem tentatus est, sed vicit. Ecclesia autem adhuc tentatur, quia victore Christo, & de morte & sathana actio iam triumpho, mox serpens ille antiquus, adgressus est cum Ecclesia facere, quod molitus est cū Imperatore nostro. Ideo semper vel impiorum, aut tyrannorū aperta pugna, vel hæreticorum occulta persecutione, ac tandem regno mundi tentata est, & nunc etiam tentatur. Quid autem olim egerit cum Christo, tam notū & explicatum est ex historia euangelica, vt superuacaneū videatur in præsentia vestra quicquā de eo dicere. Veniam ad ea, quæ assumpto Christo ad patrē Satanæ opera passa est, tam in temporali, quā spirituali regno, respublica Christiana, de quibus me primū dicturum, sum pollicitus, si hoc tantum admonuero. Per Israelē in diuinis scripturis nō infrequēter populū fidelē designari. Is autē populus, partim temporaliter

poraliter militat, & regnat in terris, & partim cum suo rege Christo triūphat in cœlis. Potissimum autem gaudet principatu quodam spirituali, & diuino sibi peculiari, nam terrenum & temporalem principatum habet nō tantum Israel, hoc est, fidelis Deo populus, sed etiam Esau, & cæteri eius ordinis infideles populi, frui autem cœlesti & spirituali regno, soli Israeli concessum est.

*Pria pars
orationis
de regno
tēporali
Ecclesie.*

Profecto saluatore, & Imperatore nostro ad superos, Israel, hoc est, popul⁹ fidelis, qui tunc ante missum Spiritum sanctum manebat in terris, angustis admodū terminis claudabatur, quippe qui totus in Hierosolymitano illo cœnaculo cōtinebatur, teste Luca, qui ait. Erant omnes vnanimiter perseuerantes in oratione cum Maria matre Iesu. Erat autem turba hominum simul ferè cētum viginti. Post decem autem dies, hausto Spiritu sancto, mox dilatat⁹ est populus Israel, & extendit tentoria sua per orbem vniuersum, dispersi discipuli, præcipuè autem Apostolorum eximij, Petrus & Paulus, quorum alteri credita est Iudæa, alteri verò gentium prouincia demandata, velut strennui quidam duces per omnes terras, mariaq; volitantes ferè oēs gentes redegerūt sub iugum Christi, vt Paulus de se refert, scribēs Romanis. Ita vt à Hierusalem

rusalem per circuitum vsq; ad Illyricum repleuerim euangelium Christi. Tandem eius opera, & aliorum Apostolorum in omnem terrā exiuit vox euangelij, & ab oriente vsq; ad occidentem propagata est Ecclesia, ita vt breui temporis curriculo, in toto iam orbe regnaret Israel. O beata secula, quæ viderūt in Israelem sua gloria, sed non diu passus est sathan, vt tanta foelicitate fruere mur. Ab eo die, quo victus est à Christo, cōtendit esse victor nobiscum, continuo suscitauit hæreticos, & incircuncisas gentes, quæ perpetua pugna, exercent Ecclesiam. At nūc, Patres, quis poterit sine magno animi dolore cōmemorare, in quas redacti finis angustias? Amisimus totam Aegyptum, amisimus Ciliciam, Syriam, vtramq; Asiā, ad quas regiones vas electū diuinus Paulus portarat nomen Christianum. Satanæ opera iacet desolata Africa, vbi olim splendebant illa Christianæ religionis fulgētissima sydera, Tertullianus, Cyprianus, Augustin⁹, & eius ordinis alij, & bona Europæ pars abiecta ac deserta iacet sine rege, sine lege, sine morib⁹, sine vllō christianæ religionis confortio, vbi tot ciuitates, tot populi, tot Imperatores, tot reges & principes cultu veræ fidei, & morū splendore præstātissimi, vbi tot celeberrima Christi & san-

K 3 etorum

etorum eius tēpla in crudelissimā iam Turcarum & Barbarorū ditionē deuenerunt, ita vt per tot annos nihil audiamus aliud, quā Israelis, & regni Christiani diminutionē, & excidia. In omnium memoria est Constantinopolis expugnatio, in qua Imperator Oriētis obtruncatus est: & quod reliquum nobis erat Orientalis roboris ac splendoris, amissimus. Vbi sunt, Patres, Patriarchales illæ sedes, & Ecclesiæ Catholicæ arces munitissimæ? Antiochena, in qua primū Petrus: & post alios nunquam pro dignitate laudatus diuinus Ignatius, qui tot & tantos pro Christiana fide tulit labores? Alexandrina: in qua primū Marcus, post alios, acerrimus ille nostrę religionis propugnator Cyrillus, tandiu sedit? Hierosolymitana, in qua Iacobus frater Domini? Constantinopolitana, in qua tot sanctissimi ac eruditissimi viri christianē regnarunt? Vbi sunt Ecclesiæ illæ Corinthiorum, Ephesiorum, Colossensium, Galatarum, ad quas tam sedulo scribebat Paulus? Vbi sunt illa duo splendidissima imperia, in quibus tam foeliciter regnabat Israel? Infœlix Græcia, quæ olim humanarū rerū arbitra, atq; omnium doctrinarū inuentrix, tam miserē corruisti, vsq; adeo ab hinc ducētis annis pertinaciter castam, & sanctam Hilarij

larij, Athanasij, Chrysoptomi, Cyrilli, Epiphaniij, Basilij, vtriusq; Gregorij, & aliorum sanctorum patrum doctrinam deseruit, vt ea deserta collapsa sit religio, qua collabēte, ita tota cū imperio suo miserrimè interijt. Hæc omnia loca amitti, ac deuastari, & tandiu in potestate infidelium esse, passi sunt principes Christiani, dum, quæ sua sunt, quærunt, non quæ Iesu Christi, dum quisq; similitatibus priuatis indulget. Carptim hæc attigi, patres, vt eorum memoriā refricarē, quę uiuentibus maioribus nostris accidere: quæ verò nostra ætate gesta sunt, neminem esse arbitror adeo supinū, qui non omnia habeat in numerato Vidimus amissam nostra tēpestate celebrē illam insulam Rhodū, Italiæ & Hispanię partes aliquot depopulatas. Vidimus occupatā Vngariam, & occisum pium Regem Ludouicum. Nobis videntibus, Mahumetus hic Turcarum princeps, & nostrę religionis hostis, Austriæ bonā partē inuasit & dirupuit, & continuē christianorū cedes & lachrymę, clamant in coelū, & sanguis fratrum nostrorum effusus ad Dominum, de terra vociferatur. Vindica Domine, vindica Domine sanguinem nostrū, qui effusus est. Quis christianus hæc audiens non perhorrescat? O faxea christianorū pectora, si cū hæc intelligūt, nō cōmouentur,

commouentur, Domine, num in tēpore hoc restituis Israeli tot populos & tot regna? Sed cūm de terreno ac temporali regno tecū agam, vereor ne mihi dixeris. Regnum meū non est de hoc mundo. Audio, sed video nescio quo nexu hæc duo inuicem colligari, & tam amicè coniurare, vt vix contingat alterum ab altero separari. Sed iam ad alterā nostræ orationis partem transeamus.

Secunda
pars ora-
tionis de
regno spi-
rituali Ec-
clesiæ col-
lapso.
Cap. 21.

Ad cognoscēdam, Patres, Israelitici regni destructionem spiritualem, necesse est eiūdē constructionem intelligere, in qua Ioannem Apostolum in suis teuelationibus audiam⁹, qui ait. Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatē Hierusalem, nouam, descendentem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo, & audiui vocem magnam de throno dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitauit cum eis. Magnum & admirabile est, quod hic Ioānes vidit, proinde, dum illud vult omnibus esse persuasum, ob maiorem rei fidem se ipsum nominat, dicēs. Et ego Ioannes. &c. Iam ergo quid viderit, & quid sibi velint ab eo visa, diligenter inquiramus. Vidi, inquit, sanctam ciuitatem Hierusalem. &c. Quęcunq; hīc auditis, ad impolutam Christi sponsam & Ecclesiam Israelis pertinent. Primò autem dicitur sancta, id est,

uou

non prophana, nō iam carnalis, sed spiritualis à mundi spiritu seiūcta, & cōsecrata Deo: id enim designat sancta. Secundò, dicitur ciuitas Dei, in qua Deus ipse regnat & agnus, ciuitas, inquā, spiritualis, diuinis gubernata legibus, non humanis. Eas enim non agnoscit mundus, quas illi rex eius Christus præscripsit, cūm veluti pro tribunali sederet in monte, dicēs. Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram, & ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & volenti mutuare à te, ne auertaris: audistis quia dictum est, diliges amicū tuum, & odio habebis inimicum tuum: ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persecutibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri. &c. Has leges ignorat mundus & damnat, tantū abest vt statuat, vel probet, has tamen venerantur & obseruant, qui volunt esse incolæ huius regni: sunt autem omnes fideles Dei & electi, quemadmodū Paulus scribit Ephesijs. Vos estis ciues sanctorum, & domestici Dei. Tertiò, appellatur ciuitas hæc, Hierusalem, nihil simile habens cum illa terrena, præterquam quòd eius no-

men

Matth. 5.

L

men ipsi competit, & quòd illa corporea in nonnullis typum gessit huius spiritualis, utpote in eo, quòd perpetuos hostes habuit, gentium populos, & tēplum Dei in ea fuit, sic nimirum & in Ecclesiā Dei, regnum Israelis, insurgunt incircuncisæ gentes, & verum templum Dei est in ea, in qua sola est fides, & verus Dei cultus: & ratio etiam nominis huic regno maximè congruit: vox hebræa visionem pacis, siue concordisæ significat, & ubi magis vera pax & concordia, quàm inter veros Ecclesiæ filios & huius regni ciues? Iam superest, ut quartum declaremus, nēpe, quid est, quòd hæc ciuitas dicitur noua? Primum, obseruate omnia, quæ ad Christū pertinent, noua in scripturis appellari, uti Esaias de eo prædixit. Vocabitur tibi nomē nouum. &c. & Hieremias. Feriā domui Israel foedus nouum. &c. Et Ioan. ex Domino refert. Mandatum nouum do vobis, & ita de alijs, noua, inquam, dicuntur omnia, propterea quòd hæc humana cum his, quæ dñi nostri Iesu Christi sunt collata, velut vetera, cōsumpta, debilia, & infirma sunt. Deinde illa noua sunt, quia à carnis & sanguinis communionē sunt aliena. Itē dicitur ciuitas noua, quòd iuxta aliarum morem haud quaquam fit, illæ nimirum sunt lapideæ vno loco circumscriptæ, vno

tempore

tempore conclusæ, plenæ etiam inter ciues dissidijs, criminibus, rapacitate, mendacijs, adulterijs, carnales per omnia. Ista verò nihil tale habet, quandoquidem est spiritualis, & vna nullo tempore conclusa, nullo certo loco, nulla ratione aut gente, nullo deniq; populo determinata, sed vna palmites suos in orbē vniuersum per tempora quælibet præterita, præsentia, & futura extendit. Et quæ à formatione Adæ primi hominis ad finem vsq; seculi, eadē fuit, & est, & erit semper, sub vno capite conditore generis humani, & redemptore filio Dei. Illæ dissidijs plenæ, ista spiritus vnione plena, charitate, pace, ac reliquis cœlestibus & spiritualibus charismatibus. In alijs regnis nulla gloria, nisi iuxta carnem & sanguinem, in regno Israelis gloria quidem & immensa, sed non vana, nec caduca, sed vera, solida, & firma, in alijs regnis gloriantur ciues, sed de multitudine diuitiarum, de vana sanguinis nobilitate. Ciues autem huius regni nihil tale. Ex quorū persona dicit magniloquus Paulus. Nos gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei, non solū autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quòd tribulatio patientiam operatur, & cætera. Illi nobilitate carnis, ad istos ciues Ecclesiæ dicit Paulus. Videte fratres voca-

L 2 tionem

tionem vestram, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus. &c. Ignobilia & contemptibilia elegit Deus, vt non gloriatur omnis caro in conspectu Dei. Illi in sapientia & scientia, at isti, hoc est, fideles, nihil minus. Ad quos scribit Paulus. Fratres, scriptum est: perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentum reprobabo. Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Sunt quidem in hoc regno sapientes, nobiles, & potentes: sed multo aliter, nimirum non iuxta carnem, sed iuxta legem Domini, nobiles, non iuxta sensus vanitatem, sed secundum iudicium Dei. Illi gloriantur in perituris, temporalibus, & caducis diuitijs: isti autem gloriantur magis, & gaudent de paupertate. Ad quos scribit Iacobus, dicens. Audite, fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni, quod repromisit Deus diligētibus se? Sunt quidē & hic diuites, sed alio modo, nempe verioribus & solidioribus diuitijs, quos nos pecuniosos & locupletes appellamus: illi diuites quidē vocāt, sed huius seculi, vt hac nota intelligas spurias has esse diuitias, illas, proprias, legitimas, & germanas. Olim diu disceptatū est inter Principes & sa-

& sapiētes huius seculi, vbi nam sita esset humana foelicitas. Quidam dixerunt sitam in diuitijs, alij in voluptatibus putauerunt esse collocandā, alij in potestate, alij in honorib⁹ aut humana gloria arbitrati sunt esse ponendam: deniq; totus mundus consentienter clamabat, beatos esse diuites, foelices potentes, & qui vitam præsentem transigunt in voluptatibus & delitijs. At Christus Rex noster, qui nouū formabat regnū, vt faceret omnia noua, veluti damnans has voces, contrā ē suggestu, clamauit. Beati pauperes, quoniā ipsorum est regnū cœlorū. Beati qui lugēt, beati eritis cū vos oderint hoīes. &c. Et deplorādos esse iudicauit eos, quos mūdus beatificat. Vē vobis diuitib⁹, qui habetis hic consolationē vestrā. Væ vobis qui ridetis, quia lugebitis. Et Iacobus eius discipul⁹ ad eosdē. Agite nūc diuites, plorate vlulantes in miserijs vris, quæ adueniāt vobis. Meritō igitur ciuitas hæc noua, & regnū nouum, in quo sunt oīa noua, & cui⁹ rex clamat: ecce venio, ecce facio oīa noua. Postremò dicitur, descendens de cœlo: de cœlo descēdere dicitur: quicqd enī ad ipsam Ecclesiā attinet, descēdit de cœlo, oīa in hoc regno sunt cœlestia, omnia spiritualia & diuina, oīa de sursum ad eam veniūt, vnde benè & de sursum atq; etiā sursum esse dicitur

hec sancta ciuitas. Apostol⁹ Galathis scribēs. Illa autē, quę sursum est Hierusalē, libera est, quę est, mater nostra. Et quotquot ad eā pertinēt, sunt ex superis, alij verò ex infernis, illi coelestes, isti verò terrestres: descendit ergo olim de cœlo, sed qua ratione? qua gloria? quo decore? A Deo parata. Maxim⁹ est, qui parauit & adornauit eā, quantū ergo fuisse putatis illius apparatus? Nimirū non fuit vulgaris, inanis, aut iuxta hoīs sensum, minor est oīs sermo, quā vt de his, p dignitate quisquā loqui valeat. (Sicut spōsam ornatā viro suo.) De q̄ apparatu in mysterio dixit Psal. Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Figuratur quoq; ille idē apparatus, mirifica illa tēpli Dei & tabernaculi (quod sub lege fuit) exornatione. Sed qua ratione à Deo parata est? Velut spōsa, quæ spōso suo traditur, vt in nuptijs fieri solet. Quòd Christ⁹ sit spōsus, & Ecclesia spōsa, manifestè tradit Baptista. Qui habet sponfam, spōsus est. Hoc quoq; Salomonis Cantica testatur, quæ nō dissimili apparatu ipsum spōsum proponūt nobis ornatū. Filię Hierusalē, venite & videte Regē Salomonis in diademate, quo coronauit eum mater sua. Et ne quis ambigat, an ad Ecclesiā Christi hec pertineāt, subiūgit Ioannes. Et audiui vocē magnam

gnā à throno de ea dicētē. Ecce tabernaculū Dei cū hoīb⁹, siue tabernaculū dicas, siue Ecclesiā eam appelles, nihil interest. O foelix & btā Hierusalē, beati qui viderūt hāc nouitatē tuā. Sed soli illi viderūt & videbūt, qui fuerit spū Xpi renouati, o q̄ foelix, qui videbit te, eū repleber⁹ ḡtia spōsi tui, & illi⁹ impollutis, sanctis, diuinisq; amplexibus frui incipies. O q̄ btūs q̄ vocabitur ad nuptias tuas, qñ. s. trade ris viro tuo, sed cui viro? nēpe agno, regi summo, Deiq; filio, ipsi gloria in secula. Amen.

Forfan tacitus cōsiderabit aliquis, quorsū *Tertia pars orationis.* hæc dicā. Audistis, Patres, quale Christus statuerit regnū suū, tale cum venerit, requiret à vobis. Audistis quibus ciuibus, quibus legibus, quo apparatu constitutū fuerit regnum Israelis. Peregrè autē abeūte Rege suo, iuxta parabolā Euangelicā: vos, Patres, reliquit vicarios suos, vos Epōs dom⁹ suę, vos speculatores, vos vigiles, vos doctores, vos custodes hui⁹ ciuitatis, vos duces hui⁹ militiae, vos gubernatores hui⁹ regni, vos pastores hui⁹ gregis, vos patronos huius familiae, vos sponfos huius Ecclesiae, vestri muneris erat vigilasse super custodia huius ciuitatis, vestrū erat iuxta præscriptas à Christo leges, regnū hoc gubernasse, vestrū erat facere, vt iuxta illas irrephensibiliter viueret fidelis popul⁹, ad vos

pertinebat seruasſe ſponſam hęc Chriſti ſan-
 ctam, impollutã, eiſdẽ ornamentis ornatam,
 quibus Chriſtus illã reliquit. Fingite nunc,
 Patres, redire Chriſtum (redibit autem citò)
 & requirere ſponſam ſuam, qualẽ vobis reli-
 quit, quam, obſecro, illi reſtituetis? Num hęc
 ad hunc angulũ orbis contractam? Num hęc
 prophana pōpa & apparatus ſeculari ſuper-
 bientẽ? Num hanc, quæ palatiorũ magnifi-
 centia, etiã cum principibus decertat? Num
 hanc, omniũ deliciarum temporalium copia
 affluentem? Hęcine eſt ciuitas illa ſancta à
 mundi ſpiritu ſeiuncta? Hęcine eſt ciuitas
 illa Dei, diuinis gubernata legib⁹? Ipſiſſima.
 Heu quantũ ab illa mutata. Hęcine eſt ciui-
 tas illa noua? Nũc vniuerſa in ea cũ ethnicis
 & barbaricis ciuitatib⁹ video cõmunia & an-
 tiqua: antiqua in ea regnat auaritia, vet⁹ do-
 minatur ambitio, ad delitias & diuitias, aspi-
 rant & ſuſpirãt in ea ciues vniuerſi. Heu, heu
 Patres, quis hęc cogitare audeat? Hęcine
 eſt ciuitas illa, quæ deſcẽdit de cœlo? Ciuitas
 illa p̄fecti decoris, & gaudiũ vniuerſi orbis?
 Hęcine eſt illa tota pulchra & decora? Nũ,
 quid eſt, quo min⁹ poſſimus illã dicere totã
 deformẽ? De qua Eſaias dixit. Omne caput
 languidũ, & oẽ cor mœrẽs, à plãta pedis vſq;
 ad verticẽ nõ eſt in ea ſanitas. Hęcine eſt illa
 Noemi,

Noemi, id eſt, formoſa? Audite qd dicat. Ne
 vocetis me, Noemi, id eſt, pulchra, ſed voca-
 te me Mara, hoc eſt amara, quia amaritudine
 valde repleuiſtis me, egreſſa ſum plena, & va-
 cuã reducitis me. Cur ergo vocatis me, Noe-
 mi, quam Dominus humiliavit & afflixit
 omnipotens? Vbi ſunt ornamenta tua qui-
 bus parabaris ſpõſo tuo tradenda? Vbi ſunt
 monilia tua quibus ornabaris ſponſa Chri-
 ſti? Vbi fides illa quæ etiam mortuos ſuſcita-
 bat? Vbi charitas? Vbi contemptus ille vitæ
 & rerum præſentium? Vbi ardor ille mortis
 & rerum cœleſtium? Vbi ſitis illa videndi
 regnũ Dei? Vbi amor ille paupertatis? Nunc
 omnes (vt olim dixit Hierẽ.) ſtudent auari-
 tia à minimo vſq; ad maximum, à Propheta
 vſq; ad ſacerdotem, cunãti facimus dolum.
 Vbi olim regnabant caſtitas, & innocentia
 nunc regnant ambitio, luxuria, dominandi
 cupiditas, & vanitas. Heu, heu Patres, quis eã
 ſiccis oculis contemplabitur? Quis hęc con-
 ſideret ſine lachrymis? O ciues Hieruſalem,
 o ciues huius regiæ & ſanctæ ciuitatis, quis
 hęc intelligens non commoueatur? Quis ſi
 Chriſtianus eſt, hęc audiens non perhorreſ-
 cat? Quis non miſerebitur matris ſuę? Et ego
 cum Hierẽ. precabor. O vtinam caput meũ
 aqua, & oculus meus fons lachrymæ, & plo-
 rabo

Hierẽ. 6.

Hierẽ. 9.

L 5

rabo

rabo interfectos filiaꝝ populi mei. Tędet, pigetq; Patres, fidem, pietatem religionem, nostris tęporibus ita tepuisse, & penę dixerim contabuisse, vt vix earũ vlla vestigia sint reliqua, & feruorem in maiorum nostrorũ animis insitum tantopere deferbuisse, vt cũ Hier. dicere cogamur. Egressus est à filia Sion omnis decor eius, Principes eius facti sunt vt arietes nõ inuenientes pascua, abierũt absq; fortitudine ante faciem subsequēntis, viderunt eam hostes & deriserunt sabata eius. Mores verò & instituta maiorum nostrorũ, pro lege tenenda, nunc spreta iacent, præuaricatores diuinarum legum, ecclesiasticarum traditionum contemptores, impune ceruicibus elatis incedunt, fides in bona nostri orbis parte extincta est, in reliqua admodum exigua parte adeò languet, vt vix vera indicia appareant, charitas enim vbiq; frigit, abusus in dies magis crescunt, immo & abusus abusum inuocat, & animus abusibus & sceleribus astrictus non facile ab eis diuelli potest, huius tantę immutationis, huius tam immęsi lapsus à vobis Patres exigetur ratio cũ sistemini ante maiestatem iudicis. Considerare obsecro diuinã illã spõsam filij dei ad genua vestra prouolutã, nõ ornamentoꝝ suorum splendore fulgentẽ, sed lugubri indutã veste,

totã

totã squalore confectã, lachrymisq; perfusam, ad vos patres clamare, obnixeq; postulare, vt quę nostro vitio & neglectu vestro deformata est, iam tandẽ reformetur. Totus orbis Christianus expectat Patres quid agatis, & fortasse eius generis sunt Ecclesię morbi, quorũ curatio longiorẽ morã nõ ferat, & tã lenta remedia admouere sit periculosum. Grauisima consideratione pensate patres quid agatis, crastina morituri, crastina parituri ante maiestatem dei, & sistendi ante tribunal illud tremendũ Saluatoris nostri Christi, in quo seuerissima horũ omniũ à vobis exigetur ratio. De manu vestra requirã hæc, dicit dñs per Ezechie. Qui habet aures audiēdi audiat. Ponite in cordibus vestris verba hæc, dicam iterũ. Sanguinẽ omniũ pereuntiu de manu vestra requirã, requirã inq; dicit Dñs. O tremenda verba hæc, fulmina sunt nõ verba, & tamẽ ab ore Domini. Aperuit Dñs os asinæ vt moneret Balaam prophetã, potuit Dñs aperire os huius peccatoris vt cõmoneret vos. Memētote eorũ quę dixerim vobis, testis ero eorum quę hodie significauim vobis cũ pariter venerimus ante dominũ quando inutilis erit oīs conatus, & fera pœnitentia.

Sed quid ago, quid frustra cõsumor cum hominibus laborans contra id quod in principio

cipio

cipio præposueram? Ad te Saluator, mea se
 cōuertat oratio. Dñe num in tēpore hoc resti
 tuis regnū Israel? Num in hoc tempore sub
 sanctissimo Paulo. III. instauras Ecclesiam
 tuam? Num per præsentem senatum repara
 bis regnū tuum? Audio quid dicas. Non est
 tuum nosce tempora vel articulos temporū,
 quos pater in suo ipsius constituit arbitrio.
 Ingenuè fateor, non est huius vermiculi, nō
 est huius peccatoris, secretum regis intelli
 gere. Verūm illud non poteris prohibere,
 quin si non interrogando, saltem rogando
 interpellem clementiam tuam. Domine in
 staura quæso, in diebus nostris regnū Israe
 lis. Domine qui voluisti appellari omnium
 rerum innouator, innoua quæsumus Eccle
 siam tuam. Restitue spiritum illum antiquū
 quē donasti patribus nostris. Domine susci
 ta nobis saluatorem aliquem. Ne memineris
 iniquitatum nostrarū antiquarum, cito anti
 cipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes
 facti sumus nimis. Adiuua nos deus salutaris
 noster, & propter gloriam nominis tui libe
 ra nos, & propiti⁹ esto peccatis nostris pro
 pter nomen tuum. Domine quoniam Israel
 premebatur in Aegypto post quadringen
 tos annos clamauit ad te & suscitasti Mosen
 qui pascebat gregem soceri sui, & per eum li
 bera-

berasti de durissima seruitute Pharaonis po
 pulū fidelem. Collecto ad Patres suos Mose,
 suscitasti Iosue filiū Nun, qui pugnaret pro
 Israele: & nunc Domine ad te clamat fidelis
 populus, emitte Phinea aliquem qui zelo se
 opponat pro domo Domini, & cesset hoc
 flagellū. Domine octo annis laborauit Israel
 seruiens Regi Mesopotamiæ, & clamauit ad
 te, & suscitasti eis saluatorem Othoniel fra
 trem Caleb minorem, quem repleuisti spiri
 tu tuo & liberauit Israelē. Domine dum Si
 fara Chananeus per. xx. annos vehementer
 vexaret Israelem suscitasti Domine Deborā
 & Barach qui restituerunt Israeli suum re
 gnum, & quieuit in pace per multos annos.
 Et nunc Domine à ducentis annis & supra
 premitur Ecclesia tua, quanuis non oppri
 mitur, mitte quæso saluatorem aliquem, ces
 set iam contemptus iste legum tuarū. Nun
 quid non sunt adhuc completæ iniquitates
 nostræ? Domine cum humiliatus esset Israel
 in cōspectu Madian & opprimeretur ab eo
 septem annis, clamauit ad te, & exaudisti eū
 qui per Gedeonem liberaisti eum de manu
 Madian & Amalech. Rursus cū vexaretur
 ab Amon Rege, suscitasti illi Iepte, per quē
 liberaisti Israelem ab Amonitis. Rursus per
 Sansonem liberaisti eum à Palæstinis, & per
 Dauid

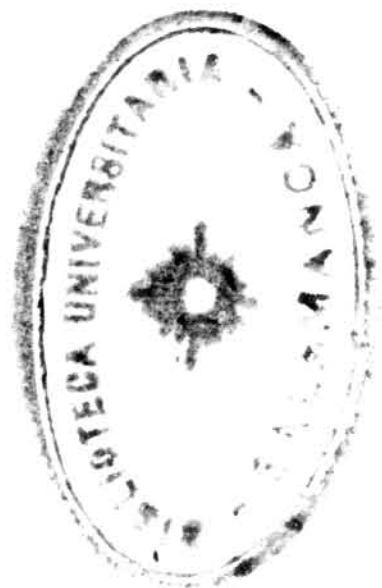

Oratio
Danielis
in Babylone
quādo
capiuus
tenebatur
Israel.

Dauid Regem liberaſti ab oppreſſione Goliath, & per angelum ab exercitu Aſſyriorū fugato Sennacherib Rege, cū in ſummo discrimine obſideretur ciuitas Hieruſalem. Et nunc te inuocamus, tuum imploramus numen, tuam oramus clementiam Chriſte ſeruator, qui viciſti fatanā in deſerto, ſer opem Eccleſiæ tuæ, oppugnatur domus tua, non expugnetur. Reſpice ſenatum hunc tuo nomine congregatum. Reſpice hos patres. Reſpice Principes noſtros, ne ſpectes ad me, meiꝫ ſimiles per quos funduntur preces. Non ſum ego qui precor, per me infinita piorum multitudo, per me precatur Eccleſia tua. Obſecro te domine Deus magne & terribilis peccauimus in cœlum, & corā te iniquitatem fecimus, impie egimus, reſceſimus & declinauimus à mandatis tuis, ac iudicijs, tibi domine iuſtitia, nobis autem cōfuſio faciei. Inclina deus meus aurē tuā & audi, aperi oculos tuos, vide deſolationē noſtrā, & ciuitatē hanc ſuper quam inuocatū eſt nomen tuū. Neꝫ enim in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciē tuā, ſed in miſerationibus tuis multis, exaudi domine, placare domine, attende & fac, ne moreris propter temetiſum Deus meus. Dixi.

F I N I S.

UNIVERSIDAD
DE SALAMANCA

GEDOS.USALES